

II

(Oznámenia)

OZNÁMENIA INŠTITÚCIÍ, ORGÁNOV, ÚRADOV A AGENTÚR EURÓPSKEJ
ÚNIE

EURÓPSKA KOMISIA

OZNÁMENIE KOMISIE

Usmernenia na zabezpečenie jednotného chápania pojmu „environmentálna škoda“ vymedzeného
v článku 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti
pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd

(2021/C 118/01)

Obsah

	<i>Strana</i>
1. Úvod	1
2. Právny a širší regulačný kontext	2
3. „Škoda“	9
4. Prehľad pojmu „environmentálna škoda“	10
5. „Škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“	17
6. „Škoda na vode“	26
7. „Škoda na zemi“	43
8. Závery	48
PRÍLOHA I	49
Zoznam uvádzaných rozhodnutí Súdneho dvora	49

1. ÚVOD

1. Účelom smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/35/ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd ⁽¹⁾ (ďalej len „smernica o environmentálnej zodpovednosti“ alebo „smernica“) je vytvoriť rámec environmentálnej zodpovednosti založenej na zásade „znečisťovateľ platí“, a to s cieľom predchádzať environmentálnym škodám a odstraňovať ich ⁽²⁾. V pozmeňujúcom návrhu prijatom v roku 2019 ⁽³⁾ sa od Európskej komisie vyžaduje, aby vypracovala usmernenia, ktorými sa zabezpečí jednotné chápanie pojmu „environmentálna škoda“, ako je vymedzený v článku 2 smernice ⁽⁴⁾. V tomto oznámení sa tieto usmernenia stanovujú.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 143, 30.4.2004, s. 56.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004L0035-20190626&qid=1568193390794&from=SK>

⁽²⁾ Článok 1.

⁽³⁾ Smernica bola zmenená štyrikrát, a to smernicou 2006/21/ES (Ú. v. EÚ L 102, 11.4.2006, s. 15), smernicou 2009/31/ES (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 114), smernicou 2013/30/EÚ (Ú. v. EÚ L 178, 28.6.2013, s. 66) a nariadením (EÚ) 2019/1010 (Ú. v. EÚ L 170, 25.6.2019, s. 115).

⁽⁴⁾ Na základe tohto pozmeňujúceho návrhu sa do článku 18 ods. 3 smernice doplnil tento text: „Komisia do 31. decembra 2020 vypracuje usmernenia, ktorými sa zabezpečí jednotné chápanie pojmu „environmentálna škoda“, ako je vymedzené v článku 2.“

2. V štruktúre smernice je pojem „environmentálna škoda“ kľúčový. Používa sa na vymedzenie hlavného účelu smernice ⁽⁵⁾. Keď vznikne environmentálna škoda, alebo keď hrozí, že vznikne, prevádzkovateľom vznikajú povinnosti preventívnych alebo nápravných opatrení a príslušným orgánom vznikajú súvisiace povinnosti ⁽⁶⁾, pričom ďalšie osoby majú právo požiadať o prijatie uvedených opatrení ⁽⁷⁾. V prípade cezhraničnej škody, ktorá má vplyv na viac ako jeden členský štát, vzniká povinnosť spolupráce medzi členskými štátmi ⁽⁸⁾. V tomto pojme sú okrem toho obsiahnuté dôsledky pre finančných prevádzkovateľov, ktorí poskytujú finančné zabezpečenie na krytie záväzkov podľa smernice ⁽⁹⁾. Tento pojem teda zohráva potenciálne významnú úlohu v ochrane životného prostredia – pomáha určiť, či sa environmentálnemu poškodeniu predchádza a či dochádza k jeho náprave.
3. V týchto usmerneniach o jednotnom chápaní environmentálnej škody sa rieši potreba identifikovaná v hodnotení smernice, ktoré Komisia vykonala v roku 2016 (ďalej len „hodnotenie“) ⁽¹⁰⁾. V hodnotení sa dospelo k záveru, že vykonávanie smernice bolo narušené v dôsledku značne nejednotného uplatňovania kľúčových pojmov, najmä pojmov týkajúcich sa environmentálnej škody ⁽¹¹⁾. Komisia preto najala zmluvného dodávateľa, aby spolu so skupinou vládných expertov vypracovala smernicu o environmentálnej zodpovednosti a príslušným útvarom Komisie na základe výskumu a konzultácií vypracovali dokument o jednotnom chápaní ⁽¹²⁾. Hoci výsledkom tejto práce nebol dokument Komisie, ani dokument, na ktorom by došlo k zhode s členskými štátmi, táto prípravná činnosť pomohla pripraviť pôdu pre tieto usmernenia.
4. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa v usmerneniach zvažujú všetky aspekty vymedzenia pojmu „environmentálna škoda“. Pojem je obsahovo bohatý, odkazuje na viacero ďalších termínov a pojmov, alebo ich začleňuje. Všetky tieto termíny a pojmy sú zahrnuté do týchto usmernení, keďže sú potrebné pre pochopenie uvedeného pojmu. Pokiaľ ide o štruktúru, usmernenia sa najskôr zaoberajú právnym a širším regulačným kontextom, v ktorom je toto vymedzenie relevantné. Následne sa zaoberajú vymedzením pojmu „škoda“ a kompletným znením vymedzenia pojmu „environmentálna škoda“ a podrobne skúmajú tri osobitné kategórie environmentálnej škody, ktoré sú v tomto pojme obsiahnuté, t. j. „škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“, „škoda na vode“ a „škoda na zemi“. Celkové závery sa uvádzajú na konci.
5. Vzhľadom na to, že cieľom usmernení je zabezpečiť jednotné chápanie vymedzenia pojmu, je ich obsah analytický a podrobný. Hoci nie sú výlučne určené pre konkrétnu skupinu čitateľov, môžu byť užitočné najmä pre všetkých tých, ktorých úlohy sú uvedené v smernici: členské štáty, príslušné orgány, prevádzkovatelia, fyzické a právnické osoby a poskytovatelia finančného zabezpečenia. Usmernenia sa snažia čo najkomplexnejšie zamerať na ťažkosti s chápaním tohto pojmu, ktoré už vznikli alebo o ktorých sa dá odôvodnene predpokladať, že sa môžu v budúcnosti vyskytnúť. Táto snaha spočíva v dôkladnej analýze všetkých častí vymedzenia pojmu „environmentálna škoda“, pričom sa pozornosť upriamuje na podrobné úvahy, ktoré môžu vyplývať zo znenia a z právneho a regulačného kontextu, a odkazuje sa na judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“), ktorá môže pomôcť objasniť rozdielne aspekty vymedzenia, a to buď priamo, alebo analogicky.
6. Usmernenia boli vypracované v rámci výlučnej zodpovednosti Komisie. Iba Súdny dvor je však oprávnený autoritatívne vykladať právo Únie.

2. PRÁVNY A ŠIRŠÍ REGULAČNÝ KONTEXT

7. Smernica o environmentálnej zodpovednosti je všeobecným, prierezovým environmentálnym nástrojom, ktorý sa vzťahuje nielen na jednu, ale na viacero oblastí životného prostredia. Ako taká dopĺňa ostatné nástroje Únie, ktorých cieľom je ochrana životného prostredia. Vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ výslovne odkazuje na štyri z nich: smernica Rady 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúceho vtáctva ⁽¹³⁾ [teraz smernica 2009/147/ES o ochrane voľne žijúceho vtáctva ⁽¹⁴⁾] (ďalej len „smernica o vtákoch“), smernica Rady 92/43/EHS

⁽⁵⁾ Pozri článok 2.

⁽⁶⁾ Pozri najmä články 5, 6 a 11 smernice.

⁽⁷⁾ Článok 12 smernice. Toto právo sa vzťahuje aj na „preventívne opatrenie“, ak sa členský štát vo svojej vnútroštátnej transpozícii smernice rozhodol nevyužiť možnosť uvedenú v článku 12 ods. 5, a to neuplatní toto právo na prípady bezprostrednej hrozby vzniku škody.

⁽⁸⁾ Článok 15 ods. 1 a 2 smernice.

⁽⁹⁾ Článok 14 smernice.

⁽¹⁰⁾ REFIT Evaluation of the Environmental Liability Directive (Hodnotenie smernice o environmentálnej zodpovednosti v rámci programu REFIT), SWD(2016) 121 final.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2016:121:FIN>.

⁽¹¹⁾ Hodnotenie REFIT, strana 60.

⁽¹²⁾ Common Understanding Document – ELD key terms and concepts (Dokument o jednotnom chápaní – kľúčové termíny a pojmy smernice o environmentálnej zodpovednosti). Osobitná zmluva č. 07.0203/2016/745366/SER/ENV.E4 <https://circabc.europa.eu/ui/group/cafdbfbb-a3b9-42d8-b3c9-05e8f2c6a6fe/library/3112f0b5-0021-49ce-9dfc-9127a1e12a8b/details>.

⁽¹³⁾ Ú. v. ES L 103, 25.4.1979, s. 1.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ L 20, 26.1.2010, s. 7.

z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín⁽¹⁵⁾ (ďalej len „smernica o biotopoch“), smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva⁽¹⁶⁾ (ďalej len „rámcová smernica o vode“) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/56/ES zo 17. júna 2008, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti morskej environmentálnej politiky⁽¹⁷⁾ (ďalej len „rámcová smernica o morskej stratégii“). Odkazy na právne ustanovenia týchto ďalších nástrojov a ich pochopenie sú nevyhnutné pre pochopenie pojmu „environmentálna škoda“.

8. Smernica o environmentálnej zodpovednosti je založená na zásade „znečisťovateľ platí“ a je výrazom tejto zásady⁽¹⁸⁾. Pri jednotnom chápaní pojmu „environmentálna škoda“ sa okrem toho musia podľa potreby uplatniť ďalšie zásady, na ktorých je založená environmentálna politika Únie, a to najmä zásada predbežnej opatrnosti⁽¹⁹⁾ a zásady, že by sa mali prijať preventívne opatrenia a že environmentálna škoda by sa mala napraviť prioritne pri zdroji⁽²⁰⁾, keďže ide o zásady, ktoré sú relevantné pri výklade tohto pojmu. Všeobecné zásady práva Únie, ako je zásada proporcionality, sú pre smernicu takisto relevantné.
9. Smernicou o environmentálnej zodpovednosti sa riešia nepriaznivé účinky na životné prostredie vyplývajúce z pracovných činností. Tieto činnosti podliehajú právnym požiadavkám podľa iných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia⁽²¹⁾. Tieto príslušné právne predpisy vytvárajú širší regulačný kontext, ktorý je relevantný pre uplatňovanie povinností uvedených v smernici týkajúcich sa environmentálnej škody. Ustanovenia týchto právnych predpisov majú totiž obvykle takisto za cieľ prechádzať nepriaznivým účinkom na prírodu, vodu a zem, ktoré patria do rozsahu pojmu „environmentálna škoda“, alebo tieto účinky obmedzovať.

Zodpovednosť za environmentálnu škodu

10. Pojem „environmentálna škoda“ treba chápať vo vzťahu k tým, ktorí za ňu podľa smernice môžu byť právne zodpovední, k okolnostiam a podmienkam, za ktorých môže ich zodpovednosť vzniknúť, a k druhom opatrení, ktoré budú musieť v dôsledku tejto zodpovednosti prijať.
11. Tí, ktorí môžu byť právne zodpovední, sa označujú pojmom „prevádzkovatelia“⁽²²⁾. Sú zodpovední len vo vzťahu k „pracovným činnostiam“ spadajúcim do rozsahu pôsobnosti smernice⁽²³⁾. Súdny dvor vo veci C-297/19, Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV, uviedol, že pojem „pracovná činnosť“ sa neobmedzuje len na činnosti, ktoré majú vzťah k trhu alebo majú konkurenčný charakter, ale vzťahuje sa aj na všetky činnosti vykonávané v rámci podnikania, na rozdiel od čisto osobného alebo domáceho rámca, a teda aj na činnosti vykonávané vo verejnom záujme na základe zákonného prenesenia úloh⁽²⁴⁾. V tejto konkrétnej veci potvrdil, že smernica sa vzťahuje na verejný orgán zodpovedný za odvodňovanie mokradí v záujme poľnohospodárstva.
12. Hlavné relevantné pracovné činnosti⁽²⁵⁾ sú tie, ktoré sú opísané v prílohe III k smernici. Ich prevádzkovatelia môžu byť zodpovední za všetky tri kategórie environmentálnej škody podľa smernice. Zodpovednosť prevádzkovateľov, na ktorých sa vzťahuje príloha III, je objektívna, t. j. nie je závislá od toho, či bola škoda spôsobená ich konaním alebo nekonaním (zavinenie alebo nedbalosť). Na uplatnenie objektívnej zodpovednosti stačí, aby sa preukázala príčinná súvislosť medzi environmentálnou škodou a pracovnou činnosťou. V ôsmom odôvodnení smernice sa stanovujú dôvody na začlenenie pracovných činností uvedených v prílohe III do rozsahu pôsobnosti tejto smernice. Uvádza sa v ňom, že smernica by sa mala uplatňovať na pracovné činnosti, ktoré predstavujú riziko pre zdravie ľudí alebo životné prostredie, pričom sa dodáva: „Tieto činnosti by sa mali v zásade identifikovať odkazom na príslušné právne predpisy [Únie], ktoré stanovujú regulačné požiadavky vo vzťahu k určitým činnostiam alebo praktikám, ktoré sa považujú za činnosti a praktiky predstavujúce potenciálne alebo skutočné riziko pre zdravie ľudí alebo životné prostredie“.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. ES L 32, 22.12.2000, s. 1.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ L 164, 25.6.2008, s. 19.

⁽¹⁸⁾ Pozri najmä článok 1 smernice.

⁽¹⁹⁾ Pozri bod 52 vo veci C-129/16, Túrkevei Tejtermelő Kft, a bod 31 vo veci C-297/19, Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV, v ktorých Súdny dvor výslovne uvádza zásadu predbežnej opatrnosti.

⁽²⁰⁾ Článok 191 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

⁽²¹⁾ Osobitný význam majú nástroje uvedené v prílohe III alebo následné nástroje, ktorými boli tieto nástroje nahradené.

⁽²²⁾ Vymedzuje sa v článku 2 ods. 6 smernice.

⁽²³⁾ Vymedzuje sa v článku 2 ods. 7 smernice. Pozri aj článok 3 ods. 1 smernice.

⁽²⁴⁾ Bod 76 rozsudku.

⁽²⁵⁾ Pozri článok 3 ods. 1 písm. a) smernice.

13. Pracovné činnosti v prílohe III sú vymedzené odkazom na iné právne predpisy Únie v oblasti životného prostredia, z ktorých boli mnohé od prijatia tejto smernice kodifikované, zmenené alebo nahradené. Dotknuté pracovné činnosti však aj naďalej patria do rozsahu pôsobnosti smernice. V dokumente o jednotnom chápaní sa poskytnú informácie o tom, ako sa príslušné právne predpisy vyvíjali⁽²⁶⁾. Pracovné činnosti v prílohe III sa okrem iného vzťahujú na prevádzku mnohých priemyselných činností vrátane väčších alebo rizikovejších priemyselných zariadení, ako sú chemické továrne; činností odpadového hospodárstva; vypúšťania niektorých znečisťujúcich látok do vody; odberu a zadržiavania vody; výroby, použitia, uskladnenia, spracovania, plnenia, uvoľňovania do životného prostredia a miestnej prepravy niektorých látok, prípravkov a produktov, ako aj prepravy nebezpečných látok alebo tovaru cestnou dopravou, železničnou dopravou, vnútrozemskou vodnou dopravou, námornou dopravou alebo leteckou dopravou.
14. Ak dôjde k „environmentálnej škode“ v dôsledku ich zavinenia alebo nedbanlivosti, môžu byť za jednu kategóriu takejto škody, konkrétne za škodu na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, zodpovední aj prevádzkovatelia iných pracovných činností, než sú činnosti uvedené v prílohe III⁽²⁷⁾.
15. Podľa ďalších platných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia sa od prevádzkovateľov často požaduje, aby boli držiteľmi oprávnenia a dodržiavali jeho podmienky; alebo môžu byť povinní prevádzkovať činnosť v súlade so všeobecnými záväznými požiadavkami. Nemožno však vylúčiť, že niektorí prevádzkovatelia budú vykonávať pracovné činnosti bez požadovaného oprávnenia alebo bez toho, aby dodržiavali všetky platné pravidlá. Môže to tak byť napríklad pri osobách, ktoré nezákonne nakladajú s odpadom. Takéto nezákonné konanie nevnímajú takýchto prevádzkovateľov z rozsahu pôsobnosti smernice. Keby to tak bolo, výsledok by nebol v súlade so zásadou „znečisťovateľ platí“. Keďže smernica je vyjadrením tejto zásady, pri jej výklade sa musí na túto zásadu prihliadať⁽²⁸⁾. Zaradenie nezákonných prevádzkovateľov do rozsahu pôsobnosti smernice možno oprieť aj o vec C-494/01, Komisia/Irsko, v ktorej Súdny dvor skonštatoval, že pri činnostiach spracovania odpadu vykonávaných bez povolenia by mohlo dochádzať k nedodržiavaniu požiadaviek na inšpekciu vo vzťahu k požiadavkám uvedeným v povolení⁽²⁹⁾. Analogicky možno tvrdiť, že požiadavky na zodpovednosť podľa smernice sa môžu uplatňovať podobne, pokiaľ ide o pracovné činnosti vykonávané v rozpore s oprávnením alebo inými regulačnými požiadavkami.
16. Súdny dvor vo veciach C-378/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG I) SpA a i.*, a C-534/13, *Fipa Group a i.*, rozhodol, že v rámci mechanizmu environmentálnej zodpovednosti stanoveného v smernici sa vyžaduje určenie príčinnej súvislosti medzi činnosťou jedného alebo viacerých identifikovateľných prevádzkovateľov a environmentálnou škodou alebo bezprostrednou hrozbou takejto škody⁽³⁰⁾. Pokiaľ ide o príčinnú súvislosť, Súdny dvor rozhodol, že ak to stanovuje právny predpis členského štátu, na určenie súvislosti stačí predpoklad na základe prípustných dôkazov⁽³¹⁾.
17. V smernici sa nevymedzuje, aké udalosti odôvodňujú príčinnú súvislosť medzi pracovnou činnosťou a environmentálnou škodou alebo bezprostrednou hrozbou jej vzniku. Na viacerých miestach sa v texte smernice odkazuje na „emisiu, udalosť alebo haváriu“⁽³²⁾. S výnimkou „emisie“⁽³³⁾ však tieto pojmy nie sú vymedzené, a ako sa uvádza vo veci C-529/15, *Folk*⁽³⁴⁾, a veci C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV*, smernica sa vzťahuje na dôsledky bežnej prevádzky pracovnej činnosti podľa prílohy III. Vo veci C-529/15 sa bežná prevádzka týkala vodnej elektrárne, vo veci C-297/19 odvodňovania mokradí. Nemalo by sa preto predpokladať, že zodpovednosť vzniká iba v prípade jednorazových nehôd alebo havárií; môže vzniknúť aj pri bežnej prevádzke a týkať sa okolností opísaných v bodoch 18 a 19. Tieto usmernenia pre lepšiu orientáciu odkazujú na škálu možných udalostí, pri ktorých vzniká škoda, ako na „škodlivé udalosti“.

⁽²⁶⁾ Pozri kapitolu 2.9 o právnych predpisoch uvedených v prílohe III v dokumente o jednotnom chápaní, s. 41 – 43.

⁽²⁷⁾ Článok 3 ods. 1 písm. b) smernice.

⁽²⁸⁾ Pozri analogicky vec C-15/19, *AMA*, bod 54.

⁽²⁹⁾ Body 190 – 194.

⁽³⁰⁾ Príslušné body 52 a 54.

⁽³¹⁾ Pozri vec C-378/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA a i.*, v ktorej Súdny dvor uviedol: „Smernica 2004/35 nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje príslušnému orgánu konajúcemu v rámci tejto smernice predpokladať existenciu príčinnej súvislosti, vrátane prípadu znečistenia plošného charakteru, medzi prevádzkovateľmi a zisteným znečistením, a to z dôvodu, že znečistená zóna sa nachádza v blízkosti ich zariadení. V súlade so zásadou znečisťovateľ platí však na účely predpokladu druhu takejto príčinnej súvislosti musí mať tento orgán konkrétne a prípustné dôkazy, ktoré môžu opodstatniť jeho predpoklad, ako napríklad to, že zistené znečistenie sa nachádza v blízkosti zariadenia prevádzkovateľa, a to, že nájdené znečisťujúce látky sa zhodujú so zložkami, ktoré používa uvedený prevádzkovateľ v rámci svojich činností.“

⁽³²⁾ Pozri napríklad článok 17.

⁽³³⁾ Pozri článok 2 ods. 8 smernice.

⁽³⁴⁾ Bod 33.

18. Povaha faktorov spôsobujúcich nepriaznivé účinky, ktoré sa dajú označiť ako „škodlivé faktory“⁽³⁵⁾, sa môže takisto líšiť⁽³⁶⁾. Ich povaha môže byť aditívna – zahŕňajúca skládkovanie odpadu na zemi alebo použitie inertných materiálov napríklad na vyplnenie mokradí, alebo kontamináciu prijímajúceho prostredia znečisťujúcimi látkami. Alebo môže byť subtraktívna alebo extraktívna – zahŕňajúca kolísanie riečneho toku⁽³⁷⁾ alebo napríklad ťažbu stromov či minerálov. Alebo môže byť výslovne deštruktívna – napríklad keď sa zničia krajinné prvky alebo usmrtia jedince chráneného druhu.
19. Nepriaznivé účinky sa môžu prejavíť náhle a náhodne – napríklad keď výbuch v chemickej továrni spôsobí požiar, zničenie budov a znečistenie zeme a vody v dôsledku uvoľnenia toxických látok alebo látok na hasenie požiaru do vody. Alebo sa môžu prejavíť okamžite – napríklad keď v dôsledku rýchlej ťažby dreva zanikne chránený lesný biotop. Alebo sa môžu prejavíť postupne – napríklad keď únik z prasknutého potrubia vedie ku kumulatívnemu poškodeniu prijímajúceho prostredia, ktoré sa zistí až po určitom čase. Je takisto možné, že sa nepriaznivé účinky spôsobené tou istou škodlivou udalosťou prejavia oboma spôsobmi – napríklad keď náhle a náhodné uvoľnenie veľkého množstva toxických látok do rieky má za následok okamžité usmrtenie rýb pred následným pomalším a postupnejším zhoršovaním štruktúr chráneného vodného biotopu alebo biotopu chráneného druhu.
20. Rovnako tak môžu aj poznatky o škodlivých udalostiach vyjsť najavo v inom čase než poznatky o nepriaznivých účinkoch, ktoré tieto udalosti spôsobujú. Ak škodlivá udalosť predstavuje závažnú nehodu, vie sa o tom hneď, ale ak sa o nejakej havárii hneď nevie, môže sa prejavíť až o nejaký čas – napríklad, keď praskne podzemná skladovacia nádrž obsahujúca nebezpečné látky⁽³⁸⁾.
21. V smernici sa stanovujú tri hlavné kategórie povinností prevádzkovateľov:
- ak ešte nedošlo k vzniku environmentálnej škody, ale existuje bezprostredná hrozba vzniku takejto škody, od prevádzkovateľov sa požaduje, aby potrebné preventívne opatrenia⁽³⁹⁾ prijali bezodkladne⁽⁴⁰⁾,
 - ak došlo k vzniku environmentálnej škody, od prevádzkovateľov sa vyžaduje, aby vykonali „všetky uskutočniteľne kroky na okamžitú kontrolu, zabránenie šíreniu, odstránenie alebo iné zvládnutie príslušných znečisťujúcich látok a/alebo iných škodlivých faktorov s cieľom obmedziť alebo predísť ďalším environmentálnym škodám a nepriaznivým účinkom na zdravie ľudí alebo ďalšiemu zhoršeniu služieb“⁽⁴¹⁾. Tieto usmernenia pre lepšiu orientáciu odkazujú na tieto kroky ako na „okamžité zvládnutie škodlivých faktorov“,
 - ak došlo k vzniku environmentálnej škody, od prevádzkovateľov sa požaduje, aby prijali nápravné opatrenia⁽⁴²⁾. Príslušné nápravné opatrenia majú identifikovať v súlade s prílohou II k smernici a predložiť ich príslušnému orgánu na schválenie⁽⁴³⁾.
22. Z použitia výrazov „bezodkladne“ a „okamžitý“ vyplýva, že pri prvých dvoch kategóriách povinností hrá rozhodujúcu úlohu čas. To má dôsledky na jednotné chápanie pojmu „environmentálna škoda“. Povinnosti prevádzkovateľa prijať preventívne opatrenia a okamžite zvládnuť škodlivé faktory podľa smernice existujú súbežne s podobnými povinnosťami podľa iných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia, ako je napríklad smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ z 24. novembra 2010 o priemyselných emisiách (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia)⁽⁴⁴⁾ (ďalej len „smernica o priemyselných emisiách“).

⁽³⁵⁾ Pozri použitie výrazu v článku 6 ods. 1 písm. a) smernice.

⁽³⁶⁾ V prípade škody na zemi sa však škodlivé faktory obmedzujú na priame alebo nepriame zavedenie látok, prípravkov, organizmov alebo mikroorganizmov do zeme, na zem alebo pod zemský povrch.

⁽³⁷⁾ Pozri okolnosti uvedené vo veci C-529/15, Folk.

⁽³⁸⁾ Pozri aj bod 1 prílohy VI k smernici, v ktorom sa uvádza „dátum vzniku a/alebo zistenia škody“.

⁽³⁹⁾ Prevádzkovatelia sú takisto stimulovaní, aby prijímali ochranné opatrenia, teda opatrenia zamerané na prechádzanie možnosti vzniku environmentálnej škody. Takéto opatrenia môžu zahŕňať vykonávanie posúdení rizika alebo zavedenie systémov riadenia rizika a/alebo uplatnenie technológií znižovania/zmierňovania rizika. Hoci sa v smernici o environmentálnej zodpovednosti takéto opatrenia priamo nevyžadujú, môžu pomôcť predchádzať škodlivým udalostiam a môžu takisto uľahčiť prevádzkovateľom získať finančné zabezpečenie. Tieto opatrenia je potrebné jednoznačne odlišovať od „preventívnych opatrení“, ako sa uvádzajú v článku 5 smernice.

⁽⁴⁰⁾ Článok 5 ods. 1 smernice.

⁽⁴¹⁾ Článok 6 ods. 1 písm. a) smernice.

⁽⁴²⁾ Článok 6 ods. 1 písm. b) smernice.

⁽⁴³⁾ Článok 7 ods. 1 smernice.

⁽⁴⁴⁾ Ú. v. EÚ L 334, 17.12.2010, s. 17.

23. Prevádzkovatelia musia takisto spĺňať niektoré dodatočné povinnosti. Ak napríklad došlo k vzniku environmentálnej škody, prevádzkovateľ „bezodkladne informuje príslušný orgán o všetkých príslušných aspektoch situácie“⁽⁴⁵⁾ a môže sa od neho požadovať, aby poskytol doplňujúce informácie⁽⁴⁶⁾. Splnenie podobnej informačnej povinnosti sa od neho môže požadovať v prípade bezprostrednej hrozby vzniku environmentálnej škody⁽⁴⁷⁾. Môže sa od neho takisto vyžadovať, aby vykonal svoje vlastné posúdenie environmentálnej škody a poskytol príslušnému orgánu všetky potrebné informácie a údaje⁽⁴⁸⁾. Odhliadnuc od smernice o environmentálnej zodpovednosti sa od prevádzkovateľov môže požadovať, aby poskytovali orgánom relevantné informácie podľa iných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia, ako je napríklad smernica o priemyselných emisiách⁽⁴⁹⁾ alebo smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/18/EÚ zo 4. júla 2012 o kontrole nebezpečenstiev závažných havárií s prítomnosťou nebezpečných látok, ktorou sa mení a dopĺňa a následne zrušuje smernica Rady 96/82/ES (ďalej len „smernica Seveso“)⁽⁵⁰⁾.
24. Smernica o environmentálnej zodpovednosti obsahuje ustanovenia o časovom obmedzení jej uplatňovania, ktorými sa stanovujú limity jej uplatňovania odkazom na dátum 30. apríl 2007 a uplynutie tridsiatich rokov⁽⁵¹⁾. Časový rozsah pôsobnosti špecifických častí zavedených zmenami smernice je, samozrejme, iný – napríklad v prípade škody na morských vodách sa smernica uplatňuje od 19. júla 2015⁽⁵²⁾. Je dôležité poznamenať, že pracovné činnosti, ktoré sa riadia oprávneniami spred 30. apríla 2007, spadajú na účely zodpovednosti do rozsahu pôsobnosti smernice, ak a pokiaľ sa v škodlivej činnosti pokračuje aj po 30. apríli 2007. Súdny dvor vo veci C-529/15, *Folk*, stanovil, že smernica je „z hľadiska *ratione temporis* uplatniteľná na environmentálne škody, ku ktorým došlo po 30. apríli 2007, ktoré však boli spôsobené prevádzkou zariadenia, ktoré bolo v súlade s právnou úpravou o vodách povolené a spustené do prevádzky pred týmto dňom.“⁽⁵³⁾
25. Smernica takisto obsahuje ustanovenia o výnimkách, ktoré obmedzujú jej uplatňovanie v prípade niekoľkých špecifikovaných príčin environmentálnej škody⁽⁵⁴⁾. Okrem toho sa v nej stanovuje niekoľko dôvodov, ktoré prevádzkovateľ môže uplatniť, aby nemusel znášať náklady na preventívne a nápravné opatrenia⁽⁵⁵⁾. Takisto poskytuje členským štátom možnosť, aby sa rozhodli, že prevádzkovateľa oslobodia od nákladov na nápravné opatrenia, ak preukáže, že nešlo o jeho zavinenie alebo nedbanlivosť a že splnil všetky podmienky oprávnenia⁽⁵⁶⁾, alebo že konal na základe stavu vedecko-technických poznatkov⁽⁵⁷⁾. Uvedené možnosti však majú obmedzenia, ako vyplýva z rozsudku Súdneho dvora vo veci C-529/15, *Folk*⁽⁵⁸⁾, pokiaľ ide o článok 8 ods. 4 písm. a) smernice.
26. Smernicou sa členským štátom umožňuje zachovať alebo prijať vo vzťahu k environmentálnej škode prísnejšie ustanovenia⁽⁵⁹⁾. To je v súlade s článkom 193 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Možnosť prijať prísnejšie ustanovenia však neznamená možnosť prijať *odlišné* ustanovenia, ktoré nespĺňajú požiadavky smernice, a neznamená ani, že je možné zrušiť zodpovednosť prevádzkovateľov za „environmentálnu škodu“ stanovenú v smernici. Požiadavky smernice predstavujú minimum, ktoré sa musí plniť vo všetkých ohľadoch.

Úloha príslušných orgánov a príslušné širšie úlohy členských štátov

27. Zatiaľ čo prevádzkovateľ je zodpovedný za environmentálnu škodu, príslušné orgány⁽⁶⁰⁾ majú vo vzťahu k nej isté povinnosti. Jednotné chápanie pojmu „environmentálna škoda“ si preto vyžaduje určitý odkaz na ich úlohu.

⁽⁴⁵⁾ Článok 6 ods. 1 smernice.

⁽⁴⁶⁾ Článok 6 ods. 2 písm. a) smernice.

⁽⁴⁷⁾ Článok 5 ods. 2 a 3 smernice.

⁽⁴⁸⁾ Článok 11 ods. 2 druhá veta smernice.

⁽⁴⁹⁾ Pozri články 7 a 8 smernice o priemyselných emisiách.

⁽⁵⁰⁾ Ú. v. EÚ L 197, 24.7.2012, s. 1.

⁽⁵¹⁾ Článok 17 smernice.

⁽⁵²⁾ Článok 38 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/30/EÚ z 12. júna 2013 o bezpečnosti vyhľadávania, prieskumu a ťažby ropy a zemného plynu na mori, a o zmene smernice 2004/35/ES (Ú. v. EÚ L 178, 28.6.2013, s. 66).

⁽⁵³⁾ Pozri tiež vec C-378/08, *ERG*.

⁽⁵⁴⁾ Článok 4 smernice.

⁽⁵⁵⁾ Článok 8 ods. 3 smernice.

⁽⁵⁶⁾ Článok 8 ods. 4 písm. a) smernice – často sa uvádza ako „obrana na základe povolenia“.

⁽⁵⁷⁾ Článok 8 ods. 4 písm. b) smernice – často sa uvádza ako „obrana na základe vývoja“ alebo „obrana na základe stavu vedecko-technických poznatkov“.

⁽⁵⁸⁾ Súdny dvor v bode 34 konštatoval, že smernica „sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu ustanoveniu, ktoré všeobecným spôsobom a automaticky z pojmu „environmentálna škoda“ vylučuje škodu, ktorá má závažné nepriaznivé účinky na ekologický, chemický a/alebo kvantitatívny stav alebo ekologický potenciál príslušných vôd, iba z dôvodu, že škoda je krytá povolením vydaným na základe tohto vnútroštátneho práva.“

⁽⁵⁹⁾ Článok 16 smernice. Pozri napríklad vec C-129/16.

⁽⁶⁰⁾ Orgány určené podľa článku 11 ods. 1 smernice.

28. Sú to práve príslušné orgány, ktoré musia určiť, ktorý prevádzkovateľ spôsobil environmentálnu škodu alebo bezprostrednú hrozbu škody⁽⁶¹⁾. Príslušné orgány teda o existencii environmentálnej škody alebo hrozby takejto škody musia vedieť, inak ich povinnosť určiť prevádzkovateľa nemá žiadny význam.
29. Príslušné orgány musia takisto posúdiť závažnosť environmentálnej škody⁽⁶²⁾. Opäť platí, že povinnosť posúdiť závažnosť má zmysel len vtedy, ak orgány vedia o existencii škody alebo jej hrozby.
30. Na základe identifikácie potenciálnych nápravných opatrení zo strany prevádzkovateľa a prípadne v spolupráci s príslušným prevádzkovateľom musia príslušné orgány určiť nápravné opatrenia, ktoré má prevádzkovateľ prijať podľa prílohy II k smernici⁽⁶³⁾. Súdny dvor vo veci C-379/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA a i.*, potvrdil kompetenciu príslušných orgánov zmeniť nápravné opatrenia a zároveň poukázal na potrebu dať prevádzkovateľovi príležitosť byť vypočutý⁽⁶⁴⁾.
31. Keďže príslušné orgány majú povinnosť určiť zodpovedného prevádzkovateľa, posúdiť závažnosť environmentálnej škody a určiť nápravné opatrenia, je potrebné, aby disponovali príslušnými informáciami o škodlivej udalosti, pracovnej činnosti, environmentálnej škode a príčinnej súvislosti medzi nimi, ako aj o prevádzkovateľovi, ktorý túto činnosť vykonáva, a aby tieto informácie použili. V bodoch 32 až 37 sa opisujú niektoré potenciálne typy a zdroje príslušných informácií. Malo by sa však zohľadniť, že úplné informácie nemusia byť vždy ľahko dostupné a že príslušné orgány možno budú musieť konať rýchlo. Za takýchto okolností sú príslušné orgány vďaka zásade predbežnej opatrnosti oprávnené zasahovať na základe odôvodneného presvedčenia o tom, že environmentálna škoda vznikla alebo zakrátko vznikne.
32. Ako sa uvádza v bode 23, prevádzkovatelia majú podľa smernice povinnosť informovať príslušné orgány o škodlivej udalosti a o súvisiacej environmentálnej škode. Ako sa zároveň konštatuje, osobitnú povinnosť poskytovať príslušným orgánom informácie o škodlivej udalosti môžu prevádzkovatelia mať aj podľa iných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia. Nemožno však vylúčiť, že niektorí prevádzkovatelia tieto informácie neoznámia. Je nepravdepodobné alebo málo pravdepodobné, že budú oznamovať škodlivú udalosť a environmentálnu škodu, ktoré sú príčinne spojené napríklad s pokútnymi nelegálnymi činnosťami alebo nezákonnými či nedbanlivými konaniami alebo opomenutiami v rámci povolených činností.
33. V odôvodnení 15 smernice sa uvádza, že verejné orgány by mali zabezpečiť riadne vykonávanie a vymožitelnosť schém ustanovených touto smernicou, a zároveň smernica obsahuje ustanovenia, podľa ktorých môžu príslušné orgány požadovať od prevádzkovateľa viac informácií a vyššiu úroveň zapojenia⁽⁶⁵⁾. Je však dôležité, aby príslušné orgány využívali aj iné zdroje informácií, než sú tie, ktoré prevádzkovateľ poskytuje podľa smernice.
34. Jedným z potenciálnych zdrojov informácií o škodlivej udalosti a o environmentálnej škode sú žiadosti o konanie, ktoré podávajú fyzické alebo právnické osoby oprávnené podávať takéto žiadosti⁽⁶⁶⁾. K žiadosti o konanie musia byť „priložené príslušné informácie a údaje na podporu pozorovaní predložených v súvislosti s príslušnou environmentálnou škodou“⁽⁶⁷⁾.
35. Ďalší možný zdroj príslušných informácií tvoria výsledky regulačného dohľadu podľa iných platných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia. Príkladom by boli rutinné kontroly priemyselných zariadení podľa smernice o priemyselných emisiách⁽⁶⁸⁾. Hoci na účely zodpovednosti sa nie každá škodlivá udalosť viaže na porušenie právnych predpisov zo strany prevádzkovateľa, je oveľa pravdepodobnejšie, že k nej dôjde v dôsledku takéhoto porušenia. Je to z toho dôvodu, že požiadavky dotknutých právnych predpisov sú zamerané na kontrolu potenciálnych alebo skutočných rizík pre zdravie ľudí a životné prostredie spojených s dotknutými pracovnými činnosťami. V dôsledku toho by sa dodržaním týchto predpisov v praxi znížila pravdepodobnosť škodlivých udalostí. Rovnako je pravdepodobnejšie, že k škodlivej udalosti dôjde, ak sa tieto požiadavky nedodržiavajú alebo sa závažným spôsobom porušujú. Za predpokladu existencie dobrých systémov výmeny informácií by teda

⁽⁶¹⁾ Článok 11 ods. 2 smernice.

⁽⁶²⁾ Tamže.

⁽⁶³⁾ Článok 7 ods. 2 a článok 11 ods. 2 smernice.

⁽⁶⁴⁾ Pozri body 47 až 57 a bod 66.

⁽⁶⁵⁾ Pozri napríklad článok 5 ods. 3 a 4, článok 6 ods. 2 a 3 smernice.

⁽⁶⁶⁾ Článok 12 ods. 1 smernice.

⁽⁶⁷⁾ Článok 12 ods. 2 smernice.

⁽⁶⁸⁾ Pozri článok 23 smernice o priemyselných emisiách.

monitorovanie súladu s regulačnými požiadavkami napomohlo príslušným orgánom podľa smernice dozvedieť sa o environmentálnej škode alebo bezprostrednej hrozbe vzniku takejto škody, určiť prevádzkovateľa a charakterizovať škodlivú udalosť. Monitorovanie by takisto príslušným orgánom pomohlo pri posudzovaní environmentálnej škody, a to napríklad tým, že by sa z neho získali informácie o povahe znečisťujúcich emisií.

36. Ako bude jasné z ďalších častí týchto usmernení, posúdenie závažnosti environmentálnej škody si vo všeobecnosti vyžaduje informácie o stave prijímajúceho prostredia. Niektoré informácie o stave životného prostredia budú so škodlivou udalosťou priamo prepojené: napríklad záznamy úmrtnosti rýb v rieke, ktorú nedávno postihla emisia znečisťujúcich látok. Ďalšie príslušné informácie o stave životného prostredia však budú pozostávať zo záznamov a informácií získaných na iné účely – napríklad na určenie všeobecného stavu ochrany chránených druhov alebo podmienok chránenej prírodnej lokality, ako je lokalita sústavy Natura 2000. Viaceré príslušné informácie o stave životného prostredia vyplynú z monitorovania stavu životného prostredia vykonávaného vnútroštátnymi správnyimi orgánmi. Osobitný význam budú mať informácie získané a zhromaždené podľa štyroch smerníc uvedených v bode 7. Môžu ich doplniť ďalšie príslušné informácie uznávanej vedeckej hodnoty – napríklad environmentálne mimovládne organizácie (MVO) môžu poskytovať rozsiahle informácie prostredníctvom občianskej vedy ⁽⁶⁹⁾.
37. Podobný potenciálny význam ako informácie o stave životného prostredia majú aj vedecké a technické informácie o predmete environmentálnej škody – napríklad vedecké poznatky o životnom cykle nepriaznivo zasiahnutých chránených druhov alebo o rizikách vystavenia určitým kontaminantom pre zdravie ľudí.
38. Ako už bolo uvedené, vznik environmentálnej škody alebo jej bezprostredná hrozba sú často, hoci nie vždy, spojené s porušením iných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia. Aby sa dosiahli výsledky požadované v iných právnych predpisoch Únie (napríklad ochrana prírodných lokalít podľa smernice o vtácoch a smernice o biotopoch) a zaviedli účinné, primerané a odrádzajúce sankcie, môžu si takéto porušenia vyžadovať osobitné opatrenia zo strany orgánov členských štátov alebo ich odôvodňovať. Rovnaké skutkové okolnosti môžu byť teda príčinou vzniku jednak environmentálnej zodpovednosti, ako aj k vzniku sankcií a v praxi sa posúdenie environmentálnej škody podľa smernice môže vykonávať súbežne s posúdením porušení na iné účely. Napríklad správanie, ktoré sú členské štáty podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva (ďalej len „smernica o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva“) ⁽⁷⁰⁾ povinné stíhať ako trestný čin, zahŕňa niektoré (hoci nie všetky) typy správania, ktoré pravdepodobne vedú k vzniku environmentálnej zodpovednosti ⁽⁷¹⁾. V tejto súvislosti môžu príslušné orgány s cieľom posúdiť závažnosť environmentálnej škody čerpať z rovnakých informačných zdrojov ako orgány zodpovedné za sankcie. Je však potrebné poznamenať, že uplatňovanie požiadaviek v oblasti zodpovednosti podľa smernice je oddelené od uplatňovania sankcií. Skutočnosť, že orgány môžu prijímať opatrenia s cieľom uložiť správne alebo trestné sankcie, v tejto súvislosti *nie* je dôvodom, aby sa nebral zreteľ na povinnosti posudzovať environmentálne škody a predchádzať im, okamžite zvládať škodlivé faktory, či napravné škody, ktoré príslušné orgány majú v súlade so smernicou (platí to aj naopak: uplatňovanie environmentálnej zodpovednosti nie je dôvodom na ignorovanie úlohy sankcií) ⁽⁷²⁾.
39. Vystáva niekoľko ďalších otázok, pokiaľ ide o situácie, keď sa zodpovednosť podľa smernice prekrýva s porušeniami právnych predpisov podľa iných príslušných právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia, najmä ďalších právnych predpisov, na ktoré odkazuje samotná smernica. Po prvé, ak sa škodlivé faktory nekontrolujú v súlade so smernicou alebo s inými právnymi predpismi, členské štáty a ich orgány sú podľa zásady účinnosti povinné konať v záujme zabezpečenia súladu s príslušnými ustanoveniami smernice a ostatnými právnymi predpismi, ktoré sa porušujú. Po druhé, v smernici sa výslovne nestanovuje sekundárna zodpovednosť verejných orgánov prijímať preventívne opatrenia, opatrenia na okamžité zvládnutie škodlivých faktorov a nápravné

⁽⁶⁹⁾ Vo všetkých členských štátoch zohrávajú ornitologické MVO veľmi dôležitú úlohu napríklad pri zbere a zhromažďovaní záznamov o rozšírení vtákov. Súdny dvor potvrdil uznávanú vedeckú hodnotu týchto informácií, pozri vec C-3/96, Komisia/Holandsko, body 68 až 70.

⁽⁷⁰⁾ Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008, s. 91.

⁽⁷¹⁾ Pozri článok 3 smernice 2008/99/ES.

⁽⁷²⁾ V jedenástom odôvodnení smernice o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva sa napríklad uvádza, že sa uplatňuje bez toho, aby boli dotknuté ostatné systémy zodpovednosti za environmentálnu škodu podľa práva [Únie] alebo vnútroštátneho práva.

opatrenia, ale ani sa v nej výslovne nestanovuje, že od všetkých týchto opatrení možno upustiť, ak ich prevádzkovateľ neprijme, alebo ak prevádzkovateľ dokáže odôvodniť, že nemusí znášať náklady na tieto opatrenia ⁽⁷³⁾. Smernica poukazuje na rozdiel medzi opatreniami a nákladmi na tieto opatrenia, ktorý naznačuje, že opatrenia sa vyžadujú bez ohľadu na to, či prevádzkovateľ môže znášať náklady alebo či by ich mal znášať ⁽⁷⁴⁾. Po tretie, z judikatúry vyplýva, ako sa od členského štátu môže vyžadovať, aby prijal ďalšie kroky, ak sa požadovaný výsledok nedosiahol, a to aj napriek tomu, že orgány prijali opatrenia proti prevádzkovateľovi. Súdny dvor vo veci C-104/15, Komisia/Rumunsko, ktorá sa týkala smernice o ťažobnom odpade ⁽⁷⁵⁾, skonštatoval, že členský štát je naďalej zodpovedný za nekontrolovanie emisií toxického prachu zo zariadení na nakladanie s banským odpadom, a to bez ohľadu na skutočnosť, že prevádzkovateľovi uložil sankcie ⁽⁷⁶⁾ a že sa tento prevádzkovateľ dostal do platobnej neschopnosti ⁽⁷⁷⁾.

3. „ŠKODA“

40. Vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ zahŕňa pojem „škoda“, ktorý je vymedzený osobitne. Pojem „škoda“ nie je samostatný (v tom zmysle, že sa povinnosti uvedené v smernici neuplatňujú na úrovni všeobecnosti, ktorá je v tomto pojme obsiahnutá). Pokiaľ ide o uplatňovanie smernice na konkrétne situácie, je potrebné vychádzať z presnejších formulácií obsiahnutých vo vymedzení „environmentálnej škody“. Bez ohľadu na túto výhradu je vymedzenie pojmu „škoda“ dôležité nielen z toho dôvodu, že je obsiahnuté vo vymedzení „environmentálnej škody“, ale pretože predstavuje štyri základné pojmy, ktoré sú spresnené v prepracovanejšom vymedzení. Usmernenia sa preto najskôr zaoberajú pojmom „škoda“ a následne ostatnými prvkami vymedzenia pojmu „environmentálna škoda“.

Rámček 1: Vymedzenie pojmu „škoda“

V článku 2 bode 2 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „škoda“ znamená „merateľnú nepriaznivú zmenu prírodného zdroja alebo merateľné zhoršenie služieb prírodného zdroja, ku ktorým by mohlo dôjsť priamo alebo nepriamo“.

41. Štyri základné pojmy vo vymedzení „škody“ sú:
- *materiálny rozsah* toho, čo je zasiahnuté, t. j. prírodné zdroje a služby prírodného zdroja,
 - pojem *nepriaznivých účinkov*, t. j. nepriaznivé zmeny a zhoršenia,
 - *rozsah* týchto nepriaznivých účinkov, t. j. merateľné účinky,
 - *spôsoby*, akými sa tieto nepriaznivé účinky môžu prejavovať, t. j. priamo alebo nepriamo.

Materiálny rozsah prírodných zdrojov a služieb prírodného zdroja

Rámček 2: Vymedzenie pojmu „prírodný zdroj“ a „služba prírodného zdroja“

V článku 2 bode 12 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „prírodný zdroj“ znamená „chránené druhy a prirodzené biotopy, vodu a zem“.

V článku 2 bode 13 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „služby“ a „služby prírodných zdrojov“ znamenajú „funkcie, ktoré plní prírodný zdroj v prospech iných prírodných zdrojov alebo verejnosti“.

42. Pokiaľ ide o materiálny rozsah, vymedzenie pojmu „škoda“ sa vzťahuje na dva pojmy, ktoré sa samy osebe takisto výslovne vymedzujú v smernici, a to konkrétne „prírodný zdroj“ a „služby prírodných zdrojov“. „Prírodný zdroj“ sa vymedzuje tak, aby zahŕňal tri samostatné kategórie zdrojov: chránené druhy a prirodzené biotopy, vodu a zem. Vo vymedzení pojmu „služba prírodných zdrojov“ sa zároveň zdôrazňujú vzájomné závislosti týchto rôznych kategórií, a to odkazom na funkcie, ktoré navzájom plnia. Niektoré príklady bez nároku na úplnosť: slanisko (druh prirodzeného biotopu) môže chrániť pobrežie; povrchová voda (kategória vody) môže podporovať chránené druhy

⁽⁷³⁾ Pozri článok 8.

⁽⁷⁴⁾ Pozri znovu článok 8.

⁽⁷⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2004/35/ES (Ú. v. EÚ L 102, 11.4.2006, s. 15).

⁽⁷⁶⁾ Pozri bod 96 rozsudku.

⁽⁷⁷⁾ Pozri bod 99 rozsudku.

voľne žijúceho vtáctva; pôda môže filtrovať znečisťujúce látky, ktoré by sa inak dostali do podzemnej vody (kategória vody). Vymedzenie pojmu „služba prírodných zdrojov“ sa takisto vzťahuje na funkcie prírodných zdrojov, ktoré sú prínosné pre ľudí. Príklady bez nároku na úplnosť: niektoré prirodzené biotopy ako rašeliniská slúžia ako dôležité zásobárne uhlíka; niektoré vody sú zdrojom pitnej vody a niektoré poskytujú ryby pre rekreačný rybolov a pôda je nevyhnutná na výrobu potravín a bývanie.

Nepriaznivé účinky

43. Pokiaľ ide o nepriaznivé účinky, vymedzenie pojmu „škoda“ sa v prvom rade vzťahuje na „nepriaznivú zmenu“ prírodného zdroja a v druhom rade na „zhoršenie“ služieb prírodného zdroja. Presnejšie je vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“, no je užitočné mať na pamäti tri všeobecné úvahy:

- „nepriaznivá zmena“ aj „zhoršenie“ naznačujú nepriaznivé účinky,
- tieto nepriaznivé účinky sa týkajú tak stavu prírodného zdroja, ako aj prínosných funkcií prírodného zdroja pre ďalšie prírodné zdroje a ľudí. Nepriaznivé účinky preto zahŕňajú nielen nepriaznivé účinky na vlastnosti prírodného zdroja, ale aj nepriaznivé účinky na vzájomnú závislosť a dynamické vzťahy v rámci prírodných zdrojov a služieb a medzi nimi, t. j. funkcie, ktoré prírodné zdroje poskytujú verejnosti, ale aj navzájom medzi sebou,
- pojmy zmena a zhoršenie naznačujú rozdiel medzi situáciou „pred“ škodlivou udalosťou a situáciou „po“ nej.

Merateľný

44. Na uplatnenie vymedzenia pojmu „škoda“ musia byť nepriaznivé účinky a zhoršenie „merateľné“. Merateľné znamená, že škoda sa musí dať kvantifikovať alebo odhadnúť a že sa musí dať zmysluplne porovnať situácia pred škodlivou udalosťou a situácia po nej.

Priamo alebo nepriamo

45. Vymedzenie pojmu „škoda“ napokon pripúšťa možnosť, že nepriaznivé zmeny alebo zhoršenie môžu vzniknúť priamo alebo nepriamo. „Priamo alebo nepriamo“ sa vzťahuje na príčinnú súvislosť medzi škodlivou udalosťou na jednej strane a konkrétnymi nepriaznivými účinkami na druhej strane. Niekedy je príčinná súvislosť priama, napríklad keď sa v dôsledku odlesňovania vykonaného prevádzkovateľom zničí chránený biotop prirodzeného lesa. Niekedy bude nepriama, napríklad keď vypúšťanie živín do vodného útvaru povedie k zhoršeniu vzdialeného chráneného vodného biotopu. Z hľadiska reťazca príčinných súvislostí je užitočné využiť model postupnosti zdroj – expozičná cesta – receptor. Škodlivé faktory súvisiace s pracovnou činnosťou (t. j. zdroj) môžu prechádzať ovzduším, vodou alebo pôdou (t. j. expozičná cesta) a následne ovplyvniť konkrétny prírodný zdroj (t. j. receptor). Súdny dvor vo veci C-129/16, *Túrkevei Tejtermelő Kft.*, poznamenal, že hoci znečistenie ovzdušia ako také nepredstavuje environmentálnu škodu, škoda na prírodných zdrojoch môže vzniknúť v dôsledku znečistenia ovzdušia⁽⁷⁸⁾. Škodlivá udalosť sa môže oddeliť od nepriaznivých účinkov, ktoré spôsobuje, z hľadiska času (napr. prírodný zdroj má oneskorenú reakciu) alebo priestoru (napr. prírodný zdroj trpí nepriaznivými účinkami na mieste, ktoré je vzdialené od miesta škodlivej udalosti) alebo z hľadiska dotknutých prírodných zdrojov (napr. konanie spočívajúce v použití toxického látky v pôde spôsobí usmrtenie chráneného druhu). Predstava, že nepriaznivé účinky môžu nastať nepriamo, súvisí aj s funkciami, ktoré si prírodné zdroje navzájom zabezpečujú.

4. PREHLAD POJMU „ENVIRONMENTÁLNA ŠKODA“

46. Vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ zahŕňa a spresňuje vymedzenie pojmu „škoda“. Po prvé, pokiaľ ide o materiálny a geografický rozsah, rozdeľuje a rozčleňuje tri kategórie „prírodných zdrojov“, ktoré sa objavujú vo vymedzení „škody“, t. j. chránené druhy a prirodzené biotopy, vodu a zem. Pri prvých dvoch kategóriách prírodných zdrojov okrem toho zahŕňa určité podrobnosti, ktoré pomáhajú určiť geografický rozsah povinností podľa smernice. Po druhé, v rámci každej kategórie prírodných zdrojov sú relevantné nepriaznivé účinky podrobnejšie opísané tak, že

⁽⁷⁸⁾ Pozri body 40 – 46. Pozri aj štvrté odôvodnenie smernice.

sa odkazuje na určité pojmy (ktoré sa v týchto usmerneniach ďalej uvádzajú ako „referenčné pojmy“). Po tretie, s cieľom presnejšie vymedziť rozsah nepriaznivých účinkov, ktoré je potrebné riešiť, sa začleňuje pojem závažnosť. Po štvrté, treba pripomenúť, že vymedzenie environmentálnej škody nevyklučuje možnosť, že všetky tri podkategórie škody na prírodných zdrojoch budú relevantné naraz.

Rámček 3: Vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“

V článku 2 bode 1 smernice o environmentálnej zodpovednosti ⁽⁷⁹⁾ sa stanovuje, že „environmentálna škoda“ znamená:

„a) škodu na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, ktorá je akoukoľvek škodou, ktorá má závažné nepriaznivé účinky na dosahovanie alebo udržanie priaznivého stavu ochrany takýchto biotopov alebo druhov. Závažnosť takýchto účinkov sa má zhodnotiť odkazom na základný stav, berúc do úvahy kritéria uvedené v prílohe I.

Škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch nezahŕňa už skôr zistené nepriaznivé účinky, ktoré vznikli následkom konania prevádzkovateľa, ktorý bol výsledne oprávnený príslušnými orgánmi v súlade s ustanoveniami, ktorými sa vykonáva článok 6 ods. 3 a 4 alebo článok 16 smernice 92/43/EHS, alebo článok 9 smernice 79/409/EHS, alebo v prípade biotopov a druhov, na ktoré sa nevzťahuje právo Spoločenstva, v súlade s rovnocennými ustanoveniami vnútroštátneho práva o ochrane prírody;

b) škodu na vode, ktorou je akákoľvek škoda, ktorá má závažné nepriaznivé účinky:

i) na ekologický, chemický alebo kvantitatívny stav alebo ekologický potenciál príslušných vôd, ako je definovaný v smernici 2000/60/ES, s výnimkou nepriaznivých účinkov, na ktoré sa vzťahuje článok 4 ods. 7 uvedenej smernice, alebo

ii) na environmentálny stav dotknutých morských vôd, ako je vymedzený v smernici 2008/56/ES, ak nie sú konkrétne aspekty environmentálneho stavu morského prostredia už upravené smernicou 2000/60/ES ⁽⁸⁰⁾;

c) škodu na zemi, ktorou je akákoľvek kontaminácia zeme, ktorá predstavuje závažné riziko nepriaznivých účinkov na zdravie ľudí následkom priameho alebo nepriameho zavedenia látok, prípravkov, organizmov alebo mikroorganizmov do zeme, na zem alebo pod zemský povrch“.

Materiálny a geografický rozsah jednotlivých prírodných zdrojov

47. Z dôvodu stupňa rozčlenenia materiálneho rozsahu si jednotné chápanie „environmentálnej škody“ vyžaduje podrobnú analýzu každej kategórie prírodného zdroja. To zahŕňa geografický rozsah každej kategórie zdrojov. Komentár k materiálnemu a geografickému rozsahu sa uvádza v ďalších častiach týchto usmernení.

Referenčné pojmy pre nepriaznivé účinky

48. Pre všetky tri kategórie prírodných zdrojov používa vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ referenčný pojem s cieľom určiť, či sú nepriaznivé účinky relevantné. V prípade chránených druhov a prirodzených biotopov je referenčným pojmom priaznivý stav ochrany týchto druhov a biotopov. V prípade vody je to ekologický, chemický alebo kvantitatívny stav alebo ekologický potenciál vôd podľa rámcovej smernice o vode a environmentálny stav morských vôd podľa rámcovej smernice o morskej stratégii, ktoré majú rozličné rozmery. V prípade zeme sú to riziká pre zdravie ľudí. Tieto referenčné pojmy majú poskytovať parametre a kritériá, na základe ktorých sa dá preskúmať závažnosť nepriaznivých účinkov. Poskytujú prvky, na základe ktorých sa majú merať nepriaznivé účinky. Pojmy sa podrobnejšie analyzujú v častiach týchto usmernení venovaných osobitným kategóriám škody na prírodných zdrojoch.

Posúdenie závažnosti

49. Referenčné pojmy kvalifikujú typy nepriaznivých účinkov, na ktoré sa táto smernica vzťahuje. Vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ obsahuje ďalšiu kvalifikáciu: slová „závažná“ alebo „závažne“ sa objavujú vo vzťahu ku každej kategórii prírodných zdrojov a v smernici sa vyžadujú preventívne opatrenia, okamžité zvládnutie škodlivých faktorov alebo nápravné opatrenia len vtedy, ak sa nepriaznivé účinky z hľadiska uvedených referenčných pojmov posúdia ako závažné.

⁽⁷⁹⁾ Ide o konsolidované znenie, ktoré odráža doplnenie morských vôd po prijatí pôvodného znenia smernice.

⁽⁸⁰⁾ Vložené smernicou 2013/30/EÚ (Ú. v. EÚ L 178, 28.6.2013, s. 66).

50. Smernica o environmentálnej zodpovednosti nie je jediným nástrojom environmentálneho práva Únie, v ktorom sa stanovuje požiadavka na posúdenie závažnosti. Takáto požiadavka sa takisto objavuje napríklad v smernici o biotopoch ⁽⁸¹⁾ a je v centre záujmu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie ⁽⁸²⁾ (ďalej len „smernica o posudzovaní vplyvov na životné prostredie“). Posúdenie závažnosti podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti je však *sui generis*.
51. V kontexte smernice o environmentálnej zodpovednosti môže byť pre jednotné chápanie posudzovania závažnosti prospešné, ak sa zohľadnia:
- okolnosti, za ktorých vzniká potreba posúdenia závažnosti,
 - účely posúdenia závažnosti,
 - právne zodpovednosti, pokiaľ ide o vykonanie posúdenia,
 - kontext alebo kontexty, v ktorých sa má posúdenie vykonať,
 - zameranie posúdenia,
 - vykonanie posúdenia,
 - určenie závažnosti.

Okolnosti

52. Ako sa uvádza v oddiele 2 týchto usmernení, škodlivé udalosti, škodlivé faktory, relevantné pracovné činnosti, správanie prevádzkovateľa a povaha príčinnej súvislosti sa môžu značne líšiť. Posudzovanie závažnosti sa bude musieť prispôsobiť všetkým týmto premenným. Jednorazová nehoda bude napríklad predstavovať odlišný súbor problémov než trvalá prevádzka, ako napríklad prevádzka, ktorá bola predmetom veci C-529/15, Folk.

Účely

53. Posúdenie závažnosti nepriaznivých účinkov nie je samo osebe cieľom. Jeho účelom je určiť, či si nepriaznivé účinky vyžadujú:
- preventívne opatrenia,
 - okamžité zvládnutie škodlivých faktorov a/alebo
 - nápravné opatrenia.
54. Tieto tri účely sa od seba líšia a v závislosti od okolností môžu byť niektoré relevantné a iné nie. Napríklad v situáciách bezprostrednej hrozby bude jediným účelom posúdenia predísť škodlivej udalosti. V situáciách, keď už došlo k škodlivej udalosti, môže, ale nemusí byť nevyhnutné okamžité zvládnutie škodlivých faktorov. Takéto okamžité zvládnutie škodlivých faktorov už nemusí byť možné, ak už v dôsledku nich došlo k nepriaznivým účinkom a už sa vyčerpali. Všetky tri účely sa môžu, samozrejme, stať relevantnými postupne, napríklad keď sa bezprostredná hrozba škodlivej udalosti stane skutočnosťou, ktorá si vyžaduje bezprostredné zvládnutie škodlivých faktorov, ako aj následné nápravné opatrenia. Posúdenie závažnosti sa preto bude musieť prispôsobiť účelom, ktoré sú relevantné pre príslušné konkrétne okolnosti.
55. Účely predchádzania a okamžitého zvládnutia škodlivých faktorov sa týkajú potenciálnych alebo skutočných škodlivých faktorov. Tieto účely odrážajú zásady prevencie a nápravy pri zdroji podľa Zmluvy. Ako sa už spomenulo, rozhodujúcu úlohu hrá pri nich čas.

⁽⁸¹⁾ Článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch.

⁽⁸²⁾ Ú. v. EÚ L 26, 28.1.2012, s. 1.

56. Účel identifikovať potrebu nápravných opatrení úzko súvisí s osobitnými požiadavkami smernice na nápravné opatrenia, ktoré sú podrobne opísané v prílohe II. V prípade škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch a škody na vode sú nápravné opatrenia zamerané na obnovu životného prostredia do pôvodného stavu (pozri rámček 4) prostredníctvom primárnej, doplnkovej a kompenzačnej nápravy, pričom všetky z týchto pojmov sú vymedzené. Ako vidno, tieto požiadavky sa zameriavajú skôr na životné prostredie, ktoré bolo nepriaznivo ovplyvnené, ako na škodlivé faktory, hoci ďalšie zvládanie škodlivých faktorov nemožno vylúčiť, ako sa uvádza vo veci Folk ⁽⁸³⁾. V prípade škody na zemi sú nápravné opatrenia zamerané na ďalšie zvládnutie škodlivých faktorov, ak takéto faktory aj naďalej predstavujú závažné riziko pre zdravie ľudí, a to dokonca aj po splnení uvedeného druhého účelu.

Rámček 4: Vymedzenie pojmu „základný stav“

V článku 2 bode 14 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „základný stav“ znamená „stav v čase poškodenia prírodných zdrojov a služieb, ktorý by existoval, keby nedošlo k environmentálnej škode, odhadnutý na základe dostupných informácií“.

Povinnosti dotknutých osôb

57. Ako sa uvádza v bode 29, za posúdenie závažnosti je zodpovedný príslušný orgán. V odôvodnení 24 smernice sa uvádza: „Príslušné orgány by mali byť zodpovedné za špecifické úlohy, ktoré si vyžadujú príslušné administratívne rozhodovanie, konkrétne povinnosť posúdiť závažnosť škody a určiť, aké nápravné opatrenia by sa mali prijať.“
58. Treba však mať na pamäti, že za bezodkladné predchádzanie škodlivým udalostiam a za bezprostredné zvládnutie škodlivých faktorov nesú zodpovednosť prevádzkovatelia. Z týchto zodpovedností vyplýva, že prevádzkovatelia musia nezávisle rozpoznávať škodlivé faktory spojené s ich pracovnými činnosťami a proaktívne na ne reagovať. Z príslušných ustanovení smernice okrem toho vyplýva, že posudzovanie závažnosti by sa malo odohrávať v kontexte dynamického vzťahu medzi prevádzkovateľom a príslušným orgánom, pričom od prevádzkovateľa by sa malo požadovať, aby aktívne poskytoval informácie a dodržiaval pokyny, ktoré mu dal príslušný orgán ⁽⁸⁴⁾. Môže ísť napríklad o pokyn, aby prevádzkovateľ vykonal vlastné posúdenie a poskytol všetky potrebné informácie a údaje ⁽⁸⁵⁾. Tento dynamický vzťah je osobitne dôležitý, ak už došlo k vzniku nepriaznivých účinkov a je nevyhnutné prijať nápravné opatrenia.
59. K posúdeniu závažnosti môže dôjsť v situáciách, ktoré sa týkajú aj iných zúčastnených strán, ako sú príslušný orgán a prevádzkovateľ. Príslušný orgán musí najmä splniť niekoľko zákonných povinností v súvislosti s platnou žiadosťou o konanie ⁽⁸⁶⁾.
60. Keď má environmentálna škoda vplyv alebo je pravdepodobné, že bude mať vplyv na viacero členských štátov, dotknuté členské štáty majú povinnosť spolupracovať, ktorá je pre posúdenie závažnosti relevantná ⁽⁸⁷⁾.

Kontext

61. Prvky, ktoré sa majú posudzovať, sú určené relevantnými kategóriami prírodných zdrojov a zodpovedajúcimi referenčnými pojmami. Škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch si v porovnaní so škodou na zemi bude napríklad vyžadovať zohľadnenie celkom odlišných prvkov. Tieto osobitné prvky sa podrobnejšie uvádzajú v ďalších častiach týchto usmernení.

⁽⁸³⁾ Vo veci Folk sa nastolila otázka, či by fungovanie vodnej elektrárne mohlo viesť k zodpovednosti podľa smernice.

⁽⁸⁴⁾ Články 5 a 6 smernice.

⁽⁸⁵⁾ Článok 11 ods. 2 druhá veta smernice.

⁽⁸⁶⁾ Pozri najmä ustanovenia článku 12 ods. 3 a 4 smernice.

⁽⁸⁷⁾ Článok 15 smernice.

Zameranie posúdenia

62. Zameranie posúdenia sa bude musieť odlišovať podľa príslušných okolností, účelov a kontextu.
63. Vymedzenie pojmu „škoda“ poukazuje na to, že nepriaznivé účinky zahŕňajú zmeny a zhoršenia, ktoré musia byť merateľné, a vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ poukazuje na to, že tieto zmeny a zhoršenia sa musia týkať referenčných pojmov.
64. Pri meraní ide o porovnanie stavu prírodných zdrojov a služieb pred škodlivou udalosťou s ich stavom po nej (samozrejme, pokiaľ ide o stav po, toto porovnanie bude v prípade bezprostrednej hrozby pomyselné, keďže bezprostredná hrozba sa ešte ako škoda neprejaví). Porovnanie zahŕňa dve odlišné formy kvantifikácie alebo odhadu, jedna je zameraná na situáciu pred škodlivou udalosťou a druhá na situáciu po nej ⁽⁸⁸⁾. Je dôležité zdôrazniť, že aj keď je posúdenie relevantné pre preventívne aj nápravné opatrenia, bude potrebné ho vykonávať odlišne v závislosti od toho, či je pri opatrení rozhodujúci čas. Ak čas hrá rozhodujúcu úlohu, posúdenie sa bude musieť vykonať na základe rýchleho úsudku čerpajúceho z existujúcich a okamžite dostupných informácií, ktoré sú často všeobecnej povahy. Takýto diferencovaný prístup sa môže oprieť o vec C-378/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA a i.* ⁽⁸⁹⁾.
65. Pokiaľ ide o meranie situácie pred vznikom škody, uplatňuje sa pojem základného stavu (pozri rámček 4). Hoci základný stav môže byť konštantný, je pravdepodobné, že sa časom zmení. Stav môže napríklad pravidelne alebo predvídateľne kolísat (pokiaľ ide o záplavovú nížinu alebo sezónne jazero, ako je napríklad turlof ⁽⁹⁰⁾) alebo sa môže zväčšovať či zmenšovať oblasť zasiahnutého biotopu alebo populácia zasiahnutého druhu.
66. Zmena alebo zhoršenie spočívajú v rozdiel medzi situáciou prírodného zdroja alebo služby po škodlivej udalosti a základným stavom. Situácia po škodlivej udalosti musí preto byť takisto známa.
67. Rozdiel medzi základným stavom a situáciou po škodlivej udalosti sa môže meniť, napríklad ak škodlivé faktory aj naďalej spôsobujú nepriaznivé účinky a rozsah týchto nepriaznivých účinkov narastá. Z účelu okamžitého zvládnutia škodlivých faktorov vyplýva, že sa v posúdení závažnosti budú takisto musieť riešiť škodlivé faktory spôsobujúce nepriaznivé účinky.

Vykonanie posúdenia

68. V závislosti od toho, ktoré účely sú relevantné pre príslušné okolnosti, môže posúdenie závažnosti zmien prírodného zdroja zahŕňať rozličné fázy a zváženie rôznych typov informácií ⁽⁹¹⁾.
69. Ak sa v súvislosti s bezprostrednou hrozbou vyžadujú preventívne opatrenia, bude prevádzkovateľ – v prípade potreby príslušný orgán – musieť rozpoznať potenciálne škodlivé faktory súvisiace s pracovnou činnosťou a bezodkladne zabezpečiť, aby tieto faktory nespôsobili závažné nepriaznivé účinky na relevantných prírodných zdrojoch, ani nezhoršili služby prírodného zdroja.

⁽⁸⁸⁾ Presnejšie na účel doplnkovej a kompenzačnej nápravy: stav, ktorý by existoval, keby nedošlo k vzniku environmentálnej škody – pri zohľadnení zlepšení, prípadne zhoršení v medziobdobí, pokiaľ ide o poškodené zdroje, odhadovaných na základe najlepších dostupných informácií o existujúcich trendoch v čase vzniku škody.

⁽⁸⁹⁾ Pozri body 52 – 54.

⁽⁹⁰⁾ Turlofy sú miznúce jazerá, ktoré sa nachádzajú vo vápencových oblastiach v Írsku. Obvykle sú zaplavené na jeseň a počas letných mesiacov vyschnú. Patria k prioritnému typu biotopu podľa smernice o biotopoch.

⁽⁹¹⁾ Posúdenie závažnosti škody alebo bezprostrednej hrozby takejto škody treba odlišiť od nepovinného posúdenia rizika činnosti, ktorého vykonanie sa môže prevádzkovateľovi odporučiť ako ochranné opatrenie s cieľom minimalizovať riziko škodlivej udalosti, za ktorú by mohol byť zodpovedný.

70. A obdobne, ak si škodlivé faktory vyžadujú okamžité zvládnutie, prevádzkovateľ – v prípade potreby príslušný orgán – bude musieť rozpoznať škodlivé faktory súvisiace s pracovnou činnosťou a zabezpečiť rýchly zásah na ich zvládnutie, aby sa zastavil reťazec príčinných súvislostí závažných nepriaznivých účinkov na relevantné prírodné zdroje alebo zhoršenie služieb prírodného zdroja.
71. Na účely preventívnych opatrení a okamžitého zvládnutia škodlivých faktorov potreba rýchleho posúdenia znamená, že bude potrebné sa spoľahnúť na ľahko dostupné informácie a na ich základe dospieť k záverom. Často budú kľúčové všeobecné informácie o povahe škodlivých faktorov a vystavení prírodných zdrojov ich nepriaznivým účinkom, pretože nemusí byť čas na získanie konkrétnych podrobností o danej lokalite. Za takýchto okolností je nevyhnutné uplatňovať zásadu predbežnej opatrnosti ⁽⁹²⁾.
72. V prípade, že sa vyžadujú nápravné opatrenia, je vhodné dôkladnejšie posúdenie, pričom tu by čas nemal byť rozhodujúcim faktorom. Aj tak by sa však malo vykonať včas, keďže čas je relevantným faktorom aj vzhľadom na nápravné opatrenia opísané v prílohe II ⁽⁹³⁾.
73. Pokiaľ ide o konkrétne o nápravné opatrenia, nie je možné vylúčiť, ako sa uvádza v bode 20, že vznikne časový odstup medzi škodlivou udalosťou a prvou príležitosťou posúdiť jej závažnosť. S výhradou ustanovení smernice o časovom rozsahu pôsobnosti (ako sa uvádza v bode 24) však existencia časového odstavu nie je dôvodom upustiť od posúdenia, najmä v prípade, keď škodlivá udalosť spôsobí trvalé nepriaznivé účinky.
74. Okolnosti, v dôsledku ktorých vzniká prípadná zodpovednosť podľa smernice, si môžu takisto vyžadovať posúdenie s cieľom riešiť regulačné zlyhanie, pokiaľ ide o iný environmentálny nástroj, ako je napr. smernica o posudzovaní vplyvov na životné prostredie alebo smernica o biotopoch ⁽⁹⁴⁾. Posúdenie závažnosti podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti by sa však nemalo spájať s formami posúdenia požadovanými na riešenie regulačného zlyhania a ani by sa nimi nemalo podmieňovať. Akýkoľvek spoločný postup (ako je napríklad posúdenie vplyvu na životné prostredie *ex post*) na nápravu regulačného zlyhania (ako je napríklad nevykonanie požadovaného predchádzajúceho posúdenia vplyvu na životné prostredie) aj posúdenia závažnosti zmien prírodného zdroja podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti musí byť v súlade s požiadavkami uvedenej smernice.

Určenie závažnosti

75. Závažnosť sa musí určiť vzhľadom na účely, ktoré sa musia splniť. So zreteľom na vymedzenie pojmu „základný stav“ sa musí určiť vo vzťahu k skutočnej fyzickej ploche pôdy alebo vody, alebo (v prípade chránených druhov) skutočným populáciám, ktoré sú nepriaznivo zasiahnuté alebo pri ktorých existuje riziko takéhoto zasiahnutia, pričom sa zohľadnia akékoľvek predtým existujúce inherentné znaky alebo dynamické faktory, ktoré mohli ovplyvniť dotknuté prírodné zdroje nezávisle od škodlivej udalosti.
76. Pokiaľ ide o pojem „závažný“, Súdny dvor vo veci C-297/19, Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV, uviedol: „Z použitia prídavného mena „závažné“ v článku 2 bode 1 písm. a) prvom odseku smernice 2004/35 vyplýva, že iba škody, ktoré majú určitú závažnosť a sú kvalifikované ako „závažná škoda“ v prílohe I tejto smernice, možno považovať za škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, z čoho v každom konkrétnom prípade vyplýva nevyhnutnosť posúdiť význam účinkov dotknutej škody.“ ⁽⁹⁵⁾ Z tejto veci vyplýva, že to, čo je „závažné“, je v konečnom dôsledku záležitosťou práva Únie. Pokiaľ ide o „škodu na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“, v prílohe I k smernici o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „[v] ýznamné nepriaznivé zmeny základného stavu by sa mali určiť pomocou merateľných údajov“. Z citovanej časti rozsudku vo veci C-297/19 preto tiež vyplýva, že v prípade tejto kategórie environmentálnej škody je určenie závažnosti vecou objektívneho technického posúdenia na základe merateľných údajov. Vyplýva z toho, že to isté platí aj pre ostatné kategórie environmentálnej škody podľa smernice.

⁽⁹²⁾ V niektorých situáciách je veľmi zložitá posúdiť závažnosť environmentálnej škody, a najmä jej bezprostrednej hrozby. Môže to byť z rozličných dôvodov, napríklad v dôsledku nedostatočných informácií v núdzovej situácii. V takýchto situáciách môže zásada predbežnej opatrnosti zohrávať kľúčovú úlohu, pretože odôvodňuje zásah na základe dôvodného presvedčenia. Umožní vykonať nevyhnutné preventívne opatrenia a začať zodpovedajúci administratívny postup.

⁽⁹³⁾ Čím dlhšie bude trvať zavedenie primárnej nápravy, tým väčšia bude potreba kompenzačnej nápravy.

⁽⁹⁴⁾ Pozri vec C-411/17, body 175 a 176.

⁽⁹⁵⁾ Bod 34.

77. Z uvedeného takisto vyplýva, že pri posudzovaní a určovaní závažnosti nemožno vylúčiť uplatňovanie smernice na základe svojvoľných, subjektívnych názorov o tom, čo je závažné, ani na základe čerpania zo sociálno-ekonomických úvah, ktoré sú mimo smernice. S cieľom zohľadniť sociálno-ekonomické úvahy sa však v prípade potreby dá využiť viacero vylúčení, výnimiek ⁽⁹⁶⁾ a obrán ⁽⁹⁷⁾, ktoré sa upravujú v smernici, ako aj posúdenia primeranosti, ktoré sú smernici vlastné ⁽⁹⁸⁾.
78. Závažnosť účinkov nevyhnutne nezávisí od toho, či existujú vo veľkom rozsahu. Súdny dvor vo veci C-392/96, Komisia/Irsko, vo vzťahu k smernici o posudzovaní vplyvov na životné prostredie uviedol: „Aj malý projekt môže mať závažný vplyv na životné prostredie, ak sa nachádza na mieste, kde sú environmentálne faktory uvedené v článku 3 smernice, ako sú fauna a flóra, pôda, voda, podnebie alebo kultúrne dedičstvo, citlivé aj na tú najmenšiu zmenu.“ Podobné úvahy možno považovať za uplatniteľné v kontexte smernice o environmentálnej zodpovednosti.
79. Pokiaľ ide o účel zabezpečenia preventívnych opatrení, závažnosť sa bude týkať predchádzania škodlivým faktorom spôsobujúcim nepriaznivé účinky v konkrétnych oblastiach alebo populáciách. To isté platí aj pre účel zabezpečenia okamžitého zvládnutia škodlivých faktorov. Nepriaznivé účinky budú uvedené v bodoch 82 a 83. Určenie by malo poukázať na to, či škodlivé faktory pravdepodobne spôsobia niektoré alebo všetky z týchto vznikajúcich nepriaznivých účinkov.
80. Smernicu treba vykladať v súlade s metódami výkladu Súdneho dvora a v súvislosti s príslušnými právnymi zásadami, ako je zásada predbežnej opatrnosti ⁽⁹⁹⁾ (pozri aj bod 8). Podľa zásady predbežnej opatrnosti sa nepožaduje vedecká istota, že vzniknú merateľné nepriaznivé účinky. Postačuje dôvodné presvedčenie. Ak sa prevádzkovateľ alebo príslušný orgán okrem toho rozhodne *neprijat* alebo *nepožadovať* preventívne opatrenia alebo okamžité zvládnutie škodlivých faktorov, jeho rozhodnutie musí vychádzať z toho, že neexistujú žiadne odôvodnené vedecké pochybnosti o absencii merateľných nepriaznivých účinkov na prírodné zdroje ⁽¹⁰⁰⁾.
81. Ak dôjde k určeniu závažnosti na účely preventívnych opatrení a okamžitého zvládnutia škodlivých faktorov, vyvstáva otázka, aké preventívne opatrenia a zvládnutie škodlivých faktorov budú nevyhnutné a primerané. Opatrenia a zvládnutie škodlivých faktorov by sa mali zamerať na zastavenie alebo prerušenie akejkoľvek príčinnej súvislosti vyplývajúcej zo škodlivých faktorov, ktorá by mohla mať – alebo už mala – za následok skutočnosť, že na prírodný zdroj pôsobia, resp. pôsobili nepriaznivé účinky typu, ktorý sa uvádza v bodoch 82 a 83. Vo veci Folk sa uvádza, že existujúce oprávnenie vo vzťahu k škodlivým faktorom nevyhnutne neoslobodzuje prevádzkovateľa od potreby zasiahnuť. Pokiaľ smernica umožňuje opierať sa o existujúce oprávnenie, musia byť splnené príslušné podmienky. Nesplnenie príslušných podmienok oprávnenia alebo iných regulačných požiadaviek by okrem toho samo osebe mohlo byť silným ukazovateľom potreby uplatňovať preventívne opatrenia a opatrenia na zvládnutie škodlivých faktorov podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti. Môže sa totiž preukázať, že kontrola relevantných škodlivých faktorov nedosahuje takú mieru, aká by bola zabezpečená pri splnení regulačných požiadaviek, a preto môžu skôr spôsobiť nepriaznivé účinky, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti smernice.
82. Pokiaľ ide o účel identifikovania potreby nápravných opatrení, v ustanoveniach prílohy II o škode na chránených druhoch a prirodzených biotopoch a škode na vode sa stanovuje, ako by sa v súvislosti s týmito prírodnými zdrojmi malo vykonať určenie závažnosti a zistiť zhoršenia služieb. Vzhľadom na príslušné referenčné pojmy a pojem zhoršenia služieb sa musí zohľadniť: merateľná trvalá strata územia, časti územia, populácie alebo časti populácie ⁽¹⁰¹⁾, merateľné zhoršenie územia, časti územia alebo životných podmienok populácie alebo časti

⁽⁹⁶⁾ Pozri najmä článok 4 smernice.

⁽⁹⁷⁾ Pozri článok 8 ods. 3 a 4 smernice.

⁽⁹⁸⁾ Pozri najmä článok 8 ods. 2 smernice alebo bod 1.3.3 písm. b) prílohy II k smernici.

⁽⁹⁹⁾ Pozri článok 191 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

⁽¹⁰⁰⁾ Je to v súlade s odôvodnením Súdneho dvora vo veci C-127/02, Waddenzee. Súdny dvor v tejto veci stanovil prísny test na posudzovanie plánov alebo projektov na účely článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch. Podľa neho môžu príslušné orgány môžu povoliť plán alebo projekt iba vtedy, ak získajú istotu, že nebude mať škodlivé účinky na integritu lokality, pričom sa dodáva, že „[tak] je to aj v prípade, ak neexistuje z vedeckého hľadiska žiadna dôvodná pochybnosť o neprítomnosti takýchto účinkov.“ Časový tlak na prijatie preventívnych opatrení a okamžité zvládnutie škodlivých faktorov podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti je dôležitou rozlišujúcou okolnosťou a znamená, že prevádzkovateľ alebo príslušný orgán môžu mať k dispozícii len obmedzené informácie. Zásada predbežnej opatrnosti však znamená, že akékoľvek pochybnosti by mali mať za následok skôr prijatie preventívnych opatrení a okamžité zvládnutie škodlivých faktorov ako nekonanie.

⁽¹⁰¹⁾ To by zodpovedalo pojmu doplnkovej nápravy.

populácie, pričom je však možná obnova⁽¹⁰²⁾, merateľná strata služieb poskytovaných zasiahnutými územiaми alebo populáciami⁽¹⁰³⁾ a merateľný časový rozdiel, ktorý by vznikol pred obnovou základného stavu, ak je takáto obnova možná⁽¹⁰⁴⁾. Nepriaznivé účinky na zdroj budú závažné, ak dochádza k merateľnej strate alebo zhoršeniu, pokiaľ ide o územie alebo populáciu. Pokiaľ ide o súvisiace služby, musí dochádzať k merateľnej strate služieb, ktoré tieto prírodné zdroje poskytujú.

83. Pokiaľ ide o škodu na zemi, v ustanoveniach prílohy II sa uvádza, že treba zohľadniť prinajmenšom: prítomnosť, typ a koncentráciu relevantných kontaminantov, ich riziká a možnosť ich rozptýlenia, charakteristiku a funkciu pôdy a súčasne a schválené budúce využitie kontaminovanej pôdy. Riziko pre zdravie ľudí bude závažné, ak v konkrétnom miestnom prostredí dochádza k merateľnej zmene úrovne priameho alebo nepriameho škodlivého vystavenia ľudí kontaminantom, ktoré možno uviesť do príčinnej súvislosti s pracovnou činnosťou podľa prílohy III. K nepriamemu vystaveniu môže dôjsť, ak kontaminovaná pôda poskytuje služby iným prírodným zdrojom, napríklad ak sa cez ňu filtrujú znečisťujúce látky, ktoré sa môžu dostať do vody, alebo ak dochádza k rozptýleniu kontaminantov cez pôdu, ovzdušie alebo vodu.

Kombinácia rôznych kategórií environmentálnej škody

84. Skutočnosť, že vymedzenie pojmu „environmentálna škoda“ obsahuje tri rôzne podkategórie škody na prírodných zdrojoch, neznamená, že na to, aby mohla vzniknúť zodpovednosť, sa medzi nepriaznivými účinkami musia objaviť všetky kategórie. Zodpovednosť môže vzniknúť aj vtedy, ak ide len o jednu kategóriu environmentálnej škody. A z toho istého dôvodu, ak sa environmentálna škoda objaví vo viac ako jednej kategórii, bude potrebné riešiť všetky dotknuté kategórie. Smernica nedáva priestor na to, aby sa jej uplatňovanie obmedzilo len na určité kategórie.

5. „ŠKODA NA CHRÁNENÝCH DRUHOCH A PRIRODZENÝCH BIOTOPOCH“

85. Vymedzenie pojmu „škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“ je úzko prepojené s ustanoveniami smernice o vtákoch a smernice o biotopoch. Tieto smernice sa v týchto usmerneniach ďalej súhrne označujú ako „smernice o prírode“. Smernica o environmentálnej zodpovednosti a smernice o prírode majú predovšetkým niekoľko spoločných pojmov. Ako sa uvádza v piatom odôvodnení smernice o environmentálnej zodpovednosti, keď je príslušný pojem odvodený z iných príslušných právnych predpisov Únie, mala by sa použiť rovnaká definícia, aby sa mohli použiť spoločné kritériá a aby sa podporovalo jednotné uplatňovanie. Zároveň treba zohľadniť niekoľko rozdielov v rozsahu pôsobnosti smerníc o prírode na jednej strane a smernice o environmentálnej zodpovednosti na druhej strane.
86. V usmerneniach sa upozorňuje predovšetkým na:
- materiálny a geografický rozsah dotknutých chránených druhov a prirodzených biotopov,
 - referenčný pojem nepriaznivých účinkov, t. j. priaznivý stav ochrany,
 - posúdenie závažnosti,
 - vylúčenia.

Materiálny a geografický rozsah chránených druhov a prirodzených biotopov

Rámček 5: Vymedzenie pojmu „chránené druhy a prirodzené biotopy“

V článku 2 bode 3 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „chránené druhy a prirodzené biotopy“ znamenajú:

„a) druhy uvedené v článku 4 ods. 2 smernice 79/409/EHS alebo uvedené v jej prílohe I alebo uvedené v prílohách II a IV smernice 92/43/EHS;

⁽¹⁰²⁾ To by zodpovedalo pojmu primárnej nápravy.

⁽¹⁰³⁾ Služby sa uvádzajú vo vymedzení primárnej, doplnkovej a kompenzačnej nápravy.

⁽¹⁰⁴⁾ To by zodpovedalo pojmu kompenzačnej nápravy.

- b) biotopy druhov uvedených v článku 4 ods. 2 smernice 79/409/EHS alebo uvedených v jej prílohe I alebo uvedených v prílohe II smernice 92/43/EHS a prirodzené biotopy uvedené v prílohe I smernice 92/43/EHS a miesta pre párenie alebo miesta na oddych uvedené v prílohe IV smernice 92/43/EHS; a
- c) ak členský štát rozhodne, tak aj akýkoľvek biotop alebo druh neuvedený v zmienovaných prílohách, ktorý členský štát vymedzí na rovnaké účely, ako sú účely uvedené v týchto dvoch smerniciach“.

87. „Chránené druhy“ sa v prvom rade vzťahujú na určité druhy chránené v smerniciach o prírode a v druhom rade na akékoľvek ďalšie druhy, ktoré sa členský štát rozhodne na účely určenia zodpovednosti medzi ne začleniť. Druhá kategóriu druhov si stanovujú samotné členské štáty na základe možnosti v článku 2 ods. 3 písm. c) smernice o environmentálnej zodpovednosti. Túto možnosť využila viac ako polovica členských štátov⁽¹⁰⁵⁾. Pokiaľ ide o prvú kategóriu druhov, *neexistuje* dokonalé prekrytie medzi druhmi, na ktoré sa vzťahujú smernice o prírode, na jednej strane a tými, na ktoré sa vzťahuje smernica o environmentálnej zodpovednosti, na druhej strane.
88. Pokiaľ ide o druhy vtákov, druhy, na ktoré sa vzťahuje vymedzenie pojmu uvedené v rámcu 5, sú druhy uvedené v článku 4 ods. 2 alebo uvedené v prílohe I k smernici o vtákoch. Článok 4 ods. 2 smernice o vtákoch sa týka pravidelne sa vyskytujúcich sťahovavých druhov a v prílohe I k smernici o vtákoch sa uvádzajú niektoré ďalšie druhy vtákov. Spolu predstavujú *pod súbor* európskeho vtáctva⁽¹⁰⁶⁾. Vymedzenie pojmu „chránené druhy“ sa *nevzťahuje* na druhy vtákov, ktoré sa nenachádzajú v prílohe I k smernici o vtákoch, a ktoré nie sú pravidelne sa vyskytujúcimi sťahovavými druhmi – pokiaľ ich medzi ne nepridá členský štát.
89. Pokiaľ ide o iné druhy ako vtáky, vymedzenie pojmu sa vzťahuje na živočíšne a rastlinné druhy uvedené v prílohách II a IV k smernici o biotopoch. *Nevzťahuje* sa priamo na určité druhy, ktoré sú uvedené *len* v prílohe V k smernici o biotopoch⁽¹⁰⁷⁾ – pokiaľ ich osobitne nepridajú členské štáty, alebo pokiaľ nejde o typické druhy prirodzeného biotopu uvedeného v prílohe I k smernici o biotopoch⁽¹⁰⁸⁾. Treba však poznamenať, že príloha V zahŕňa aj druhy rýb, ktoré sa môžu uvádzať aj v súvislosti so „škodou na vode“ (pozri oddiel 6).
90. Biotopy uvedené v prílohe I k smernici o biotopoch sa nachádzajú predovšetkým v lokalitách sústavy Natura 2000 identifikovaných pre tieto biotopy. Uplatňovanie smernice o environmentálnej zodpovednosti sa však neobmedzuje na biotopy podľa prílohy I nachádzajúce sa v sústave Natura 2000. Členské štáty podľa článku 17 smernice o biotopoch podávajú správy o „mapách distribúcie“ biotopov podľa prílohy I, ktoré pokrývajú celé ich územie⁽¹⁰⁹⁾. Nemali by sa však považovať za jediné informácie o prítomnosti biotopov podľa prílohy I. Treba poznamenať, že prirodzené biotopy tvoria rozličné prvky vrátane typických druhov, ktoré sú opísané v príručke k biotopom⁽¹¹⁰⁾.
91. Biotopy pravidelne sa vyskytujúcich druhov sťahovavých vtákov a druhov vtákov uvedených v prílohe I k smernici o vtákoch zahŕňajú najmä tie, ktoré sa nachádzajú na osobitne chránených územiach klasifikovaných podľa článku 4 smernice o vtákoch. Na osobitne chránených územiach sa síce pravdepodobne nachádzajú tie najdôležitejšie biotopy, no znenie smernice o environmentálnej zodpovednosti neobmedzuje uplatňovanie škody na biotopoch na biotopy

⁽¹⁰⁵⁾ Belgicko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Grécko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Taliansko.

⁽¹⁰⁶⁾ Zoznam druhov vtákov, na ktoré sa vzťahuje článok 1 smernice o vtákoch, t. j. druhy voľne žijúceho vtáctva prirodzene sa vyskytujúceho na európskom území členských štátov, na ktoré sa uplatňuje zmluva, je k dispozícii na: https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/index_en.htm; pozri aj *Checklist for bird species* (Kontrolný zoznam druhov vtákov) (naposledy aktualizované: 5. júla 2018), k dispozícii na http://cdr.eionet.europa.eu/help/birds_art12.

⁽¹⁰⁷⁾ Pozri prílohu II k dokumentu usmernenia o ochrane druhov podľa smernice o biotopoch, k dispozícii na: https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf.

⁽¹⁰⁸⁾ Pre informácie o typických druhoch pozri stranu 74 dokumentu Reporting under Article 17 of the Habitats Directive - Explanatory Notes and Guidelines for the period 2013–2018 (Podávanie správ podľa článku 17 smernice o biotopoch – Vysvetlivky a usmernenia na obdobie 2013 – 2018) s názvom Reporting guidelines Article 17 (Usmernenia o podávaní správ podľa článku 17) (pdf), Addendum (Dodatok) (naposledy aktualizované 5. júla 2018) na http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17.

⁽¹⁰⁹⁾ Pozri s. 164 dokumentu Reporting under Article 17 of the Habitats Directive - Explanatory Notes and Guidelines for the period 2013–2018 (Podávanie správ podľa článku 17 smernice o biotopoch – Vysvetlivky a usmernenia na obdobie 2013 – 2018) s názvom Reporting guidelines Article 17 (Usmernenia o podávaní správ podľa článku 17) (pdf), Addendum (Dodatok) (naposledy aktualizované: 5. júla 2018) na http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17.

⁽¹¹⁰⁾ Pozri https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/Int_Manual_EU28.pdf.

druhov vtákov na osobitne chránených územiach. Členské štáty zasielajú Komisii mapy distribúcie územia rozmnožovania (10 km x 10 km) za všetky hniezdiace druhy (vrátane prisadnutých druhov) podľa prílohy I a ostatné sťahovavé hniezdiace druhy, na základe ktorých sa územia klasifikujú ako osobitne chránené územia ⁽¹¹¹⁾.

92. Biotopy druhov uvedených v prílohe II k smernici o biotopoch sa nachádzajú najmä v lokalitách sústavy Natura 2000 identifikovaných pre tieto druhy. Uplatňovanie smernice o environmentálnej zodpovednosti sa však neobmedzuje na prirodzené biotopy nachádzajúce sa v sústave Natura 2000. Členské štáty podľa článku 17 smernice o biotopoch podávajú Komisii správy o „mapách distribúcie“ druhov podľa prílohy II, ktoré pokrývajú celé ich územie ⁽¹¹²⁾.
93. Pokiaľ ide o miesta pre párenie a miesta na oddych druhov uvedených v prílohe IV k smernici o biotopoch, Komisia vypracovala usmernenie, ktoré môže pomôcť pri ich identifikovaní ⁽¹¹³⁾. Podľa smerníc o prírode však členské štáty nemajú povinnosť podávať Komisii správu o ich umiestnení (v prípade druhov uvedených *len* v prílohe IV).
94. Rovnako ako pri druhoch môžu členské štáty k prirodzeným biotopom spojeným so smernicami o prírode doplniť prirodzené biotopy určené na rovnaké účely na vnútroštátnej úrovni ⁽¹¹⁴⁾.
95. Pokiaľ ide o geografický rozsah, nachádzajú sa niektoré chránené druhy, napríklad veľryby, a niektoré prirodzené biotopy, napríklad koralové rify, mimo pevniny. Smernica o environmentálnej zodpovednosti sa na ne vzťahuje, pokiaľ ide o: vnútrozemské vody a výsostné vody, výhradnú hospodársku zónu (VHZ) a/alebo iné oblasti, v ktorých členské štáty vykonávajú rovnaké zvrchované práva a v prípade druhov a biotopov na morskom dne alebo druhov a biotopov, ktoré od morského dna závisia, napríklad morské korytnačky, kontinentálny šelf ⁽¹¹⁵⁾.

Referenčný pojem pre nepriaznivé účinky

96. Referenčný pojem pre nepriaznivé účinky na chránené druhy a prirodzené biotopy, ktorým je „priaznivý stav ochrany“, sa výslovne vymedzuje v smernici o environmentálnej zodpovednosti aj v smernici o biotopoch ⁽¹¹⁶⁾ a jeho vymedzenia sú podobné.

Rámček 6: Vymedzenie pojmu „priaznivý stav ochrany“ v smernici o environmentálnej zodpovednosti

V článku 2 bode 4 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa stanovuje, že „stav ochrany“ znamená:

„a) pokiaľ ide o prirodzený biotop, súhrn vplyvov pôsobiacich na prirodzený biotop a jeho typické druhy, ktoré môžu ovplyvniť jeho dlhodobé prirodzené rozdelenie, štruktúru a funkcie, ako aj dlhodobé prežitie jeho typických druhov v závislosti od prípadu v rámci európskeho územia členských štátov, na ktoré sa vzťahuje zmluva, alebo v rámci územia členského štátu alebo v rámci prirodzeného rozsahu takéhoto biotopu.

Stav ochrany prirodzeného biotopu sa bude považovať za „priaznivý“, keď:

- jeho prirodzený rozsah a územie, ktoré pokrýva, zostávajú stabilné alebo sa zväčšujú,
- existuje špecifická štruktúra a funkcie, ktoré sú potrebné pre jeho dlhodobé udržanie a je pravdepodobné, že budú naďalej existovať v dohľadnej dobe, a
- stav ochrany jeho typických druhov je priaznivý, ako je definované v bode b);

⁽¹¹¹⁾ Mapy konsolidované za EÚ sú k dispozícii na stiahnutie prostredníctvom dátovej služby EEA <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/article-12-database-birds-directive-2009-147-ec-1>.

⁽¹¹²⁾ Pozri s. 121 dokumentu *Reporting under Article 17 of the Habitats Directive - Explanatory Notes and Guidelines for the period 2013–2018* (Podávanie správ podľa článku 17 smernice o biotopoch – Vysvetlivky a usmernenia na obdobie 2013 – 2018) Reporting guidelines Article 17 (pdf) (naposledy aktualizované: 5. júla 2018) na http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17.

⁽¹¹³⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf, reviduje sa.

⁽¹¹⁴⁾ Pozri článok 2 ods. 3 písm. c) smernice o environmentálnej zodpovednosti.

⁽¹¹⁵⁾ Pozri Usmernenia pre vytvorenie siete Natura 2000 v morskom prostredí – Uplatňovanie smerníc o biotopoch a vtáctve, strany 18 – 25.

⁽¹¹⁶⁾ Článok 1 písm. e) a i) smernice o biotopoch.

- b) pokiaľ ide o druh, súhrn vplyvov, ktoré pôsobia na príslušný druh a môžu ovplyvniť jeho dlhodobé rozloženie a početnosť jeho populácie v závislosti od prípadu v rámci európskeho územia členských štátov, na ktoré sa vzťahuje zmluva, alebo v rámci územia členského štátu alebo v rámci prirodzeného pohybu tohto druhu.

Stav ochrany druhu sa bude považovať za „priaznivý“, keď:

- údaje o dynamike populácie príslušného druhu naznačujú, že sa tento druh sám dlhodobo udržuje vo svojom prirodzenom biotope ako životaschopný komponent,
- územie prirodzeného pohybu tohto druhu sa ani nezmenšuje, ani sa pravdepodobne v dohľadnej budúcnosti nezmenší, a
- existuje a pravdepodobne bude naďalej existovať dostatočne veľký prirodzený biotop na dlhodobé udržanie jeho populácie“.

97. Odkaz na „súhrn“ vplyvov vo vymedzení uvedenom v rámečku 6 znamená, že stav ochrany je celkovým výsledkom rôznych jednotlivých vplyvov. Vplyvy môžu byť pozitívne alebo negatívne a spôsobovať účinky priamo alebo nepriamo. Vznik škodlivej udalosti, ktoré spôsobujú environmentálnu škodu, síce patria medzi vplyvy, no nepredstavujú celý ich súhrn.
98. Vymedzenie pojmu „stav ochrany“ pri opisuje stavu ochrany ako výsledku súhrnu vplyvov odkazuje na niekoľko parametrov. V prípade prirodzených biotopov zahŕňajú tieto parametre dlhodobé prirodzené rozdelenie, štruktúru a funkcie, ako aj dlhodobé prežitie typických druhov v tomto biotope v závislosti od prípadu v rámci európskeho územia členských štátov, na ktoré sa vzťahuje zmluva, alebo v rámci územia členského štátu alebo v rámci prirodzeného rozsahu takéhoto biotopu. V prípade druhu tieto parametre zahŕňajú dlhodobé rozloženie a početnosť jeho populácie v závislosti od prípadu v rámci európskeho územia členských štátov, na ktoré sa vzťahuje zmluva, alebo v rámci územia členského štátu alebo v rámci prirodzeného pohybu tohto druhu. Geografické referencie na rozličné rozsahy sa bližšie vysvetľujú v bode 118 vo vzťahu k posúdeniu závažnosti.
99. Uvedené parametre sa ďalej kvalifikujú v presných opisoch toho, čo predstavuje „priaznivý“ stav ochrany. Napríklad vo vzťahu k prirodzeným biotopom je kvalifikácia zodpovedajúca parametru dlhodobého prirodzeného rozdelenia takáto: „jeho prirodzený rozsah a územie, ktoré pokrýva, zostávajú stabilné alebo sa zväčšujú“.
100. Individuálne vplyvy – ako napríklad škodlivé udalosti, ktoré spôsobujú environmentálnu škodu – sa môžu týkať jedného alebo viacerých týchto parametrov a kvalifikácií. Individuálny vplyv nemusí mať nevyhnutne vplyv na všetky rôzne parametre a kvalifikácie súčasne. Hoci škodlivá udalosť môže predstavovať individuálny vplyv, nemožno vylúčiť, že niektoré nepriaznivé účinky, ktoré spôsobuje, vzniknú v kombinácii s inými vplyvmi. Ku škodlivej udalosti môže napríklad dôjsť pri otrave jedincov patriacich k populácii chráneného druhu v kontexte, keď už táto populácia trpí inými negatívnymi vplyvmi, ktoré potom pôsobia v kombinácii s nepriaznivými účinkami jedu.
101. Útvary Komisie v súvislosti so smernicami o prírode vypracovali dokumentáciu, v ktorej objasnili pojmy, ako je „prirodzený rozsah“ ⁽¹⁷⁾.

Posúdenie závažných nepriaznivých účinkov

Okolnosti

102. Ako vyplýva z bodu 14, v prípade škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch prichádza do úvahy širšie spektrum prevádzkovateľov a pracovných činností než v prípade škody na vode a škody na zemi. Posúdenie závažnosti nepriaznivých účinkov sa preto vzťahuje na potenciálne širší rozsah príčin, zodpovedných osôb a škodlivých faktorov.

⁽¹⁷⁾ Pozri stranu 11 uvedeného usmernenia o ochrane druhov.

Kontext

103. Ako vidno z textu v rámcčku 3, pojem závažnosť je vyjadrený z hľadiska škody, ktorá má „závažné nepriaznivé účinky na dosahovanie alebo udržanie priaznivého stavu ochrany“ chránených druhov a prirodzených biotopov.
104. Ako vyplýva z uvedených bodov 98 až 101, nepriaznivé účinky môžu byť závažné aj vtedy, keď má škodlivá udalosť vplyv len na jeden alebo len na niektoré parametre a len na jednu alebo len na niektoré kvalifikácie uvedené vo vymedzení pojmu „priaznivý stav ochrany“. Zabitie zriedkavého dravého vtáka nezákonným použitím jedu pri obhospodarovaní pôdy môže mať nepriaznivý vplyv na dynamiku a rozsah populácie tohto druhu vtáka bez obmedzenia dostupného biotopu (hoci sa v dôsledku výskytu jedov, samozrejme, narušia služby prírodných zdrojov, ktoré tento biotop pre vtáky poskytuje).
105. Stav ochrany chránených druhov a prirodzených biotopov je skutkovou okolnosťou a nie je stály ani nemenný. Cieľom smerníc o prírode je buď zachovať priaznivý stav ochrany, ak sa už dosiahol, alebo ho dosiahnuť, ak je súčasný stav nepriaznivý. V texte vymedzenia pojmu sa odkazom na dosiahnutie alebo zachovanie priaznivého stavu ochrany zohľadňujú obe možnosti. Keď je už teda stav ochrany priaznivý, nepriaznivé účinky môžu narušiť zachovanie pozitívneho *status quo*; a keď je stav ochrany nepriaznivý, nepriaznivé účinky môžu ďalej narušiť alebo zhoršiť potrebné zlepšenie súčasného negatívneho *status quo*. To znamená, že k nepriaznivým účinkom na chránené druhy alebo prirodzené biotopy v nepriaznivom stave sa nemôže pristupovať tak, akoby nepatrili do rozsahu škody na chránených druhoch alebo prirodzených biotopoch výlučne z toho dôvodu, že stav druhu alebo biotopu už je zlý. Musí sa riešiť skôr schopnosť druhu alebo biotopu dosiahnuť priaznivý stav ochrany a každé zhoršenie tejto schopnosti. Ako sa uvádza v bode 118, posúdenie závažnosti nepriaznivých účinkov musí mať zmysel na miestnej úrovni.
106. V praxi sa mnoho chránených druhov a prirodzených biotopov patriacich do rozsahu pôsobnosti smernice o environmentálnej zodpovednosti a smerníc o prírode nachádza v nepriaznivom stave ochrany ⁽¹¹⁸⁾.
107. Keď stav ochrany druhu alebo biotopu uvedeného v smerniciach o prírode nie je priaznivý, v smerniciach o prírode sa vyžadujú opatrenia na obnovu priaznivého stavu jeho ochrany ⁽¹¹⁹⁾. V tejto súvislosti sa musia zohľadniť nepriaznivé účinky na zavedené opatrenia zamerané na obnovu s cieľom dosiahnuť priaznivý stav ochrany. Takéto opatrenia môžu byť napríklad vo forme opatrení zameraných na obnovu biotopov alebo programov opätovného zavádzania druhov. Príkladom by bolo zohľadniť v prípade škodlivej udalosti, ktorá spôsobila úhyn rýb, všetky aktívne ochranné opatrenia zavedené v danej lokalite zamerané na zlepšenie stavu ochrany dotknutého druhu rýb. Bude sa to týkať aspektu dynamiky populácie. Mali by sa zohľadniť aj nepriaznivé účinky na potenciál obnovy. V dotknutej lokalite sa môže napríklad vyskytovať druh, ktorý nie je priaznivý, ale s potenciálom obnovy odrážajúcim jeho súčasné zastúpenie. Nepriaznivé účinky, ktoré majú negatívny vplyv na prítomnosť druhu, môžu takisto znížiť potenciál obnovy.

Vykonanie posúdenia

108. Vo vymedzení sa vyžaduje, aby sa závažnosť posudzovala „odkazom na základný stav, berúc do úvahy kritériá uvedené v prílohe I“.

Rámček 7: Text kritérií stanovených v prílohe I k smernici

„Závažnosť akejkoľvek škody, ktorá má nepriaznivé účinky na dosahovanie alebo udržiavanie priaznivého stavu ochrany biotopov alebo druhov sa musí posudzovať odkazom na stav ochrany v čase ich poškodenia, na služby poskytované príjemnosťami, ktoré vytvárajú, a na ich schopnosť prirodzenej regenerácie. Významné nepriaznivé zmeny základného stavu by sa mali určiť pomocou merateľných údajov ako sú:

— počet jedincov, ich hustota alebo územie, ktoré pokrývajú,

⁽¹¹⁸⁾ Pozri napríklad výsledky zverejnené Európskou environmentálnou agentúrou na: <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/state-of-nature-2020>.

⁽¹¹⁹⁾ Pozri článok 2 ods. 2 smernice o biotopoch.

- úloha jednotlivých jedincov alebo poškodeného územia vo vzťahu k ochrane druhu alebo biotopu, vzácnosť výskytu druhu alebo biotopu (posúdené na miestnej, regionálnej alebo vyššej úrovni, vrátane úrovne spoločnosti),
- schopnosť druhu rozmnožovať sa (podľa dynamiky špecifickej pre daný druh alebo pre danú populáciu), jeho životaschopnosť alebo schopnosť prirodzenej regenerácie biotopu (podľa dynamiky špecifickej pre jeho typické druhy alebo ich populácie),
- schopnosť druhu alebo biotopu zotaviť sa v krátkom čase potom, ako došlo k poškodeniu, bez akéhokoľvek iného zásahu, ako sú napríklad prísnejšie opatrenia na ochranu, do stavu, ktorý má výhradne pôsobením dynamiky druhu alebo biotopu za následok stav, ktorý sa považuje za rovnocenný alebo lepší ako východiskový stav.

Škoda s preukázateľným účinkom na zdravie ľudí sa musí klasifikovať ako závažná škoda.

Nasledujúce škody sa nemusia klasifikovať ako závažné škody:

- negatívne odchýlky, ktoré sú menšie ako prirodzená fluktuácia, ktorá sa pre daný druh alebo biotop považuje za normálnu,
- negatívne odchýlky spôsobené prirodzenými príčinami alebo vyplývajúce zo zásahu súvisiaceho s bežnou správou miest, ako sú definované v záznamoch o biotope alebo v cieľovej dokumentácii alebo ktoré boli vykonané predtým vlastníckymi alebo prevádzkovateľmi,
- škody na druhoch alebo biotopoch, pri ktorých sa preukáže, že sa zotavia v krátkom čase bez zásahu buď do východiskového stavu, alebo do stavu, ktorý má výhradne pôsobením dynamiky druhu alebo biotopu za následok stav, ktorý sa považuje za rovnocenný alebo lepší ako východiskový stav.“

109. Základný stav sa týka konkrétneho územia alebo konkrétnej populácie alebo populácií druhu zasiahnutých nepriaznivými účinkami. Na ich zhodnotenie by sa mali použiť čo najlepšie dostupné informácie.
110. Pri zohľadnení charakteru posúdenia špecifického pre dané územie alebo populáciu by sa mal základný stav týkať uvedených parametrov a kvalifikácií. V prípade prirodzených biotopov uvedených v prílohe I k smernici o biotopoch by sa napríklad museli skúmať biotopy nachádzajúce sa v konkrétnej lokalite, spôsob, akým sú štruktúrované a akým fungujú, a ich typické druhy. Môže tu byť napríklad mozaika rôznych prirodzených biotopov – alebo môže biotop fungovať vo vzťahu k vodnému útvaru (ako keď slanisko funguje podľa prílivu a odlivu v pobrežných vodách). V prípade lokalít Natura 2000 je pravdepodobne dôležitým zdrojom informácií štandardný formulár údajov ⁽¹²⁰⁾.
111. Pri určovaní týchto osobitostí môže vzniknúť niekoľko možných praktických problémov: určenie najlepších informácií dostupných za daných okolností a zabezpečenie spoľahlivosti týchto informácií.
112. Keď už došlo ku vzniku škody, samotná škoda môže byť prekážkou pri odhadovaní základného stavu. Keď došlo k poškodeniu alebo zničeniu biotopu, alebo k premiestneniu druhov z tohto biotopu, môže byť veľmi zložitá zistiť základný stav prostredníctvom informácií získaných *ex post*. Môže sa to prejaviť najmä za okolností, na aké sa poukazuje vo veciach C-529/15, *Folk*, a C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland — Landesverband Schleswig-Holstein eV*, t. j. pracovná činnosť mohla kumulatívne počas veľmi dlhého obdobia vytvárať nepriaznivé účinky, čím sa potlačil spôsob, akým by biotop inak prirodzene fungoval, alebo sa potlačila prítomnosť chráneného druhu. Presná kvantifikácia toho, čo bolo potlačené alebo stratené, sa však nevyžaduje, keďže podľa vymedzenia pojmu má byť základný stav „odhadnutý“. Takisto možno odkázať na vec C-374/98, *Komisia/Francúzsko* ⁽¹²¹⁾, v ktorej Súdny dvor uviedol, že z nesplnenia požiadaviek smernice o vtákoch by sa nemala odvodzovať výhoda. V kontexte smernice by prevádzkovateľ, ktorý protiprávnym konaním alebo opomenutím zničí alebo poškodí základ, o ktorom by sa mohli získať údaje (napríklad zahádzaním chránenej mokrade pre ekonomický zisk), by z toho nemal mať prospech v porovnaní s prevádzkovateľom, ktorý koná v súlade so zákonom.

⁽¹²⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011D0484&from=SK>. Pozri aj register škôd na biodiverzite podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti: tabuľka *Baseline Info Source Europe*, na ktorej sa nachádza *Natura 2000 network viewer* (v riadku 5): <https://natura2000.eea.europa.eu/>.

⁽¹²¹⁾ Pozri body 51 a 52 rozsudku.

113. Rovnako relevantnou je vec C-157/89, *Komisia/Taliansko*, v ktorej Súdny dvor v kontexte smernice o vtácoch zohľadnil pojem najlepších dostupných informácií, čím potvrdil úlohu autoritatívnej vedeckej literatúry všeobecného charakteru v situácii, keď konkrétnejšia literatúra nie je k dispozícii ⁽¹²²⁾.
114. Aj v prípade, že lokalita bola poškodená vážne, informácie o základnom stave sa môžu dať získať z existujúcich údajov získaných pozorovaním Zeme. Keď sú informácie obmedzené, môže byť okrem toho vhodné stanoviť základný stav pomocou údajov z podobných lokalít, ktoré neboli ovplyvnené škodlivou udalosťou (t. j. „referenčné lokality“), alebo použitím modelov ⁽¹²³⁾.
115. Komisia zverejnila tabuľku vo formáte Excel s názvom *Biodiversity baseline condition* (Základný stav biodiverzity) ⁽¹²⁴⁾. Odkazuje na veľmi širokú škálu informačných zdrojov na úrovni Únie a na úrovni všetkých členských štátov vrátane informácií špecifických pre lokalitu, ako sú napríklad „štandardné formuláre údajov“ všetkých lokalít sústavy Natura 2000, a takisto poskytuje metodické prístupy na úrovni Únie a na úrovni jednotlivých členských štátov s cieľom pomôcť pri určovaní základného stavu chránených druhov a prirodzených biotopov ⁽¹²⁵⁾.
116. Pojem najlepších dostupných informácií sa takisto vzťahuje na kvalitu informácií použitých na určenie základného stavu a na závery vyvedené z použitých informácií. Je potrebné dbať na spoľahlivosť a platnosť informácií, ako aj na závery z nich vyvedené, najmä ak prevádzkovateľ popiera, že k nepriaznivým účinkom došlo, alebo že k nim dôjde. V tejto súvislosti možno odkázať na vec C-209/02, *Komisia/Rakúsko*, v ktorej Súdny dvor skonštatoval, že príslušné orgány nevyvodili správne závery z vedeckého posudku pravdepodobných účinkov projektu na lokalitu sústavy Natura 2000 ⁽¹²⁶⁾.
117. Pokiaľ ide o situáciu po škodlivej udalosti, pomáha prvá veta prvého odseku prílohy I uviesť základný stav do súvislostí, a to tak, že odkazuje na stav ochrany, na služby poskytované príjemnosťami a na schopnosť prirodzenej regenerácie. Ide o všeobecné kontextové kritériá, t. j. to, čo je všeobecne známe o chránených druhoch alebo prírodných biotopoch vystavených nepriaznivým účinkom škodlivej udalosti (uvedená tabuľka vo formáte Excel s názvom Základný stav biodiverzity by mala pomôcť). Odkazy na európske územie členských štátov, na ktoré sa uplatňuje Zmluva, územie členského štátu a oblasť prirodzeného výskytu vo vymedzení pojmu „stav ochrany“ umožňujú určenie tohto kontextu na rôznych úrovniach. Vzácny endemický a geograficky ohraničený biotop napríklad poskytne iný obraz než biotop, ktorý je rozšírený v rámci členských štátov a aj medzi nimi.
118. Druhá veta prvého odseku prílohy I sa vzťahuje na určenie nepriaznivých zmien pomocou merateľných údajov a uvádza príklady. Podčiarkuje skutočnosť, že nepriaznivé účinky sa týkajú merateľných nepriaznivých zmien a zhoršení. Údaje sa vzťahujú tak na dotknuté konkrétne oblasti a populácie, ako aj na dotknuté druhy a typy biotopov vo všeobecnosti. Z toho vyplýva úloha informácií špecifických pre lokalitu a pre populáciu, ako aj informácií všeobecnejšieho charakteru (ako sú napríklad informácie vo vedeckej literatúre):
- v prvej zarážke sa uvádza „počet jedincov, ich hustota alebo územie, ktoré pokrývajú“. V prípade chránených druhov to môže znamenať jednak počet zabitých jedincov, alebo počet jedincov, ktoré utrpeli ujmu alebo iné poškodenie. V prípade biotopov môže dotknuté územie zahŕňať biotopy chránených druhov, miesta pre párenie a miesta na oddych a biotopy uvedené v prílohe I k smernici o biotopoch a môže sa týkať straty biotopov, poškodenia biotopov a zhoršovania služieb, ktoré tieto biotopy poskytujú,
 - druhá zarážka má komparatívny účel a má za cieľ, uviesť postihnuté jedince a postihnutú oblasť do súvislosti so širšou ochranou dotknutých druhov a biotopov. Odkaz na posúdenie na miestnej, regionálnej a vyššej úrovni zodpovedá odkazu na európske územia a územia členských štátov a oblasť prirodzeného výskytu vo vymedzení

⁽¹²²⁾ Pozri bod 15 rozsudku.

⁽¹²³⁾ *Environmental Liability Directive: Training Handbook and Accompanying Slides* (Smernica o environmentálnej zodpovednosti: Školiaca príručka a sprievodné snímky). Európska komisia/Eftec/Stratus Consulting, Február 2013, s. 69.

⁽¹²⁴⁾ <https://ec.europa.eu/environment/legal/liability/>.

⁽¹²⁵⁾ Biodiversity baseline condition (Základný stav biodiverzity).

⁽¹²⁶⁾ Pozri najmä bod 26 rozsudku.

pojmu „stav ochrany“. Posúdenie a určenie závažnosti musia mať zmysel na miestnej úrovni. Odkazy na vnútroštátnu a európsku úroveň poskytujú dodatočnú orientáciu, aby bolo možné umiestniť jedince a biotopy do rôznych geografických kontextov. To neznamená, že nepriaznivé účinky sa musia preukázať na vnútroštátnej a európskej úrovni,

- tretia zarážka sa zameriava na schopnosť regenerácie postihnutých druhov a biotopov. Je jasné, že môže byť rozdielna. Niektoré biotopy majú abiotické znaky, ktoré sa nedajú obnoviť. Príkladom je vápencový chodník, ktorým sa Súdny dvor zaoberal vo veci C-258/11, *Sweetman* ⁽¹²⁷⁾, a ktorý bol v procese posudzovania podľa smernice o biotopoch identifikovaný ako ohrozený trvalým zničením. Takáto situácia trvalej straty je prípadne možná, aj pokiaľ ide o smernicu o environmentálnej zodpovednosti,
- štvrtá zarážka sa zameriava na časový faktor a je úzko prepojená s treťou zarážkou. Odkaz na „krátky čas“ a na absenciu zásahu pripúšťa možnosť, že druhy alebo biotopy sa dokážu rýchlo obnoviť samy od seba. Treba však zdôrazniť, že ide o obnovenie vo vzťahu k základnému stavu. Musia sa preto zohľadniť osobitosti dotknutého územia a dotknutej populácie. Nemožno napríklad vylúčiť, že miestne faktory môžu mať za následok to, že obnova bude trvať dlhšie, ako by trvala niekde inde. Čo sa chápe pod pojmom „krátky čas“, nie je vymedzené, no tento výraz naznačuje, že druh alebo biotop musí mať prinajmenšom schopnosť rýchlej obnovy. Druhy s dlhými reprodukčnými cyklami a biotopy, ktoré sa tvoria pomaly, takúto schopnosť nemajú.

119. Ako sa už uviedlo, proces posudzovania nie je samoúčelný, ale v závislosti od konkrétneho prípadu slúži na účely identifikovania potreby preventívnych opatrení, okamžitého zvládania škodlivých faktorov a nápravných opatrení. V procese posúdenia sa musí zohľadniť povaha prvého a druhého účelu, pri ktorej hrá rozhodujúcu úlohu čas. Text vymedzenia pojmu „škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“ odkazuje na posúdenie „berúce do úvahy“ kritériá uvedené v prílohe I. To by malo umožniť zamerať sa na tie aspekty prílohy I, ktoré sú potrebné pre rýchle určenie potreby preventívnych opatrení alebo bezodkladného zvládania škodlivých faktorov. Na účely nápravných opatrení bude pravdepodobne vhodné hlbšie posúdenie.

Určenie závažnosti

120. Určenie závažnosti by sa na účely preventívnych opatrení a opatrení na okamžité zvládnutie škodlivých faktorov malo vykonať vtedy, ak posúdenie vedie – alebo by mohlo viesť – k dôvodnému presvedčeniu, že bez takýchto opatrení dôjde k nepriaznivým zmenám a zhoršeniam uvedeným v bodoch 121 a 122.

121. S výhradou kritérií na určenie nezávažnosti uvedených v bodoch 124 a 125 budú na účely nápravných opatrení v súvislosti s prírodnými biotopmi nepriaznivé zmeny závažné a k zhoršeniam dôjde vtedy, ak v prípade dotknutej oblasti prirodzeného biotopu povedú k jednému alebo viacerým z týchto dôsledkov:

- merateľná trvalá alebo dočasná strata plochy pokrytej biotopom,
- merateľné zhoršenie, pokiaľ ide o štruktúru alebo fungovanie biotopu,
- merateľné trvalé alebo dočasné zníženie rozsahu biotopu,
- merateľná trvalá alebo dočasná strata typických druhov, alebo zníženie ich rozsahu alebo dostupných biotopov,
- merateľné trvalé alebo dočasné zhoršenie prírodných služieb spojených s územím, štruktúrou a funkciami prirodzeného biotopu a jeho typických druhov,
- merateľný rozdiel medzi časom, keď dôjde k vzniku nepriaznivých účinkov, a časom potrebným na obnovu základného stavu dotknutého územia, dotknutej štruktúry a dotknutých funkcií a typických druhov.

⁽¹²⁷⁾ Pozri bod 11 rozsudku.

122. S výhradou kritérií na určenie nezávažnosti uvedených v bodoch 124 a 125 budú na účely nápravných opatrení v súvislosti s chránenými druhmi nepriaznivé zmeny závažné a k zhoršeniam dôjde vtedy, ak v prípade postihnutej populácie povedú k jednému alebo viacerým z týchto dôsledkov:
- merateľná trvalá alebo dočasná strata populácie (vrátane straty jedinca alebo jedincov) alebo zhoršenie zdravia populácie, ktoré má vplyv na populačnú dynamiku v oblasti, kde dochádza k nepriaznivým účinkom. K strate populácie môže dôjsť z dôvodu úhynu príčinne súvisiaceho so škodlivou udalosťou. Zhoršenie zdravia populácie môže zahŕňať napríklad formy poškodenia, ako sú bioakumulácia toxínov alebo škodlivé genetické modifikácie po krížení s geneticky modifikovanými organizmami, ktoré sa zámerne uvoľňujú do životného prostredia ⁽¹²⁸⁾,
 - merateľné trvalé alebo dočasné zníženie rozsahu dotknutého druhu,
 - merateľné trvalé alebo dočasné zníženie biotopov dostupných pre príslušný druh na jeho dlhodobé udržanie,
 - merateľné trvalé alebo dočasné zhoršenie prírodných služieb spojené so stratou populácie, zmenšením rozsahu alebo zmenšením dostupných biotopov;
 - merateľný rozdiel medzi časom, keď dôjde k vzniku nepriaznivých účinkov, a časom, keď dôjde k obnove základného stavu populácie, rozsahu a dostupnosti biotopov.
123. V druhom odseku prílohy I sa stanovuje, že škoda s preukázateľným účinkom na zdravie ľudí sa musí klasifikovať ako závažná škoda. Je možné, že nepriaznivá zmena chráneného druhu alebo prirodzeného biotopu by mohla zahŕňať účinky, ktoré majú z dôvodu príslušných škodlivých faktorov zároveň význam pre zdravie ľudí. Kontaminácia prirodzeného biotopu toxickými látkami môže napríklad súčasne vystaviť ľudí nepriaznivým účinkom na zdravie.
124. V poslednom odseku prílohy I sa uvádza, čo sa nemusí považovať za závažné. Súdny dvor vo veci C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV*, uviedol, že: „Z použitia slovesa „nemusia“ vyplýva, že členské štáty majú pri prebratí tejto smernice možnosť posúdiť, či táto škoda je alebo nie je závažná v zmysle prílohy I uvedenej smernice.“ ⁽¹²⁹⁾ Súdny dvor takisto konštatoval, že ustanovenia tohto odseku je potrebné vykladať doslovne ⁽¹³⁰⁾.
125. Pokiaľ ide o obsah posledného odseku prílohy I:
- prvá zarážka odkazuje na negatívne odchýlky, ktoré sú menšie než bežná prirodzená fluktuácia. To sa vzťahuje na možnú nestatickú povahu základného stavu uvedenú v bode 65. Ťažisko je na veľkosti negatívnych odchýlok v porovnaní s prirodzenými odchýlkami,
 - druhá zarážka odkazuje na negatívne odchýlky spôsobené prirodzenými príčinami alebo v dôsledku bežnej správy lokality. Súdny dvor sa tejto zarážke podrobne venoval vo veci C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig Holstein e. V.* Táto vec sa týkala pravidelného odvodňovania mokrade sústavy Natura 2000, ktoré vykonával verejný orgán na účely jej využitia na poľnohospodárstve. V dôsledku odvodnenia poklesli úrovne vody, čo malo nepriaznivé účinky na chránený druh vtáka čoríka čierneho (*Chlidonias niger*). Súdny dvor sa uzniesol, že pojem „bežná správa“ sa týka záznamov o biotopoch a cieľovej dokumentácie (ktoré sa týkajú opatrení správy riadených príslušnými orgánmi), ako aj predchádzajúcej správy vykonávanej majiteľom alebo prevádzkovateľom ⁽¹³¹⁾. Konštatoval, že: „Aby však pojem „bežný“ nebol zbavený potrebného účinku v rámci ochrany životného prostredia, treba dodať, že správu možno považovať za bežnú len vtedy, ak je v súlade s osvedčenými postupmi, okrem iného s osvedčenými poľnohospodárskymi postupmi.“ ⁽¹³²⁾ Súdny dvor takisto konštatoval, že správa lokality, na ktorú sa vzťahuje smernica o biotopoch a smernica

⁽¹²⁸⁾ Pracovné činnosti, na ktoré sa vzťahuje príloha III k smernici o environmentálnej zodpovednosti, zahŕňajú činnosti týkajúce sa geneticky modifikovaných organizmov, ako sú vymedzené v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2001/18/ES o zámernom uvoľnení geneticky modifikovaných organizmov do životného prostredia a o zrušení smernice Rady 90/220/EHS.

⁽¹²⁹⁾ Bod 36.

⁽¹³⁰⁾ Pozri body 44 – 45.

⁽¹³¹⁾ Pozri bod 49.

⁽¹³²⁾ Pozri bod 52.

o vtákoch, môže zahŕňať poľnohospodárske činnosti vrátane zavlažovania, ale môže sa považovať za bežnú len vtedy, ak je v súlade s cieľmi a povinnosťami stanovenými v uvedených smerniciach ⁽¹³³⁾. Tento rozsudok sa uplatňuje na všetky lokality, na ktoré sa vzťahujú smernice o prírode, nielen na lokality sústavy Natura 2000 ⁽¹³⁴⁾. Pokiaľ ide o lokality sústavy Natura 2000, pozornosť si zasluhuje význam vhodných cieľov ochrany lokality.

- tretia zarážka sa týka krátkych časov prirodzenej obnovy biotopov alebo druhov na stav rovnaký alebo lepší ako základný stav.

Vylúčenia

126. Vymedzenie pojmu „škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“ zahŕňa výnimky, pričom sa odvoláva na článok 6 ods. 3 a 4 a článok 16 smernice o biotopoch a článok 9 smernice o vtákoch. Súdny dvor vo veci C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein*, rozhodol, že tieto výnimky je potrebné vykladať doslovne ⁽¹³⁵⁾.
127. Z odkazov na tieto ustanovenia smerníc o prírode možno vyvodiť niekoľko záverov.
128. V prvom rade, samotná existencia oprávnenia podľa jedného z uvedených ustanovení nemá za následok všeobecné vylúčenie nepriaznivých účinkov z rozsahu škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch. Aby sa nepriaznivé účinky vylúčili:
- museli byť identifikované už predtým,
 - konanie, ktoré spôsobilo škodu, muselo byť výslovne oprávnené. Ak prevádzkovateľ nekoná v medziach podmienok stanovených v oprávnení (napríklad do biotopu zasahuje viac, ako mu to umožňuje povolenie), zodpovednosť môže vzniknúť v dôsledku nepriaznivých účinkov spojených s nedodržaním týchto podmienok ⁽¹³⁶⁾.
129. Po druhé, znenie vylúčenia naznačuje, že zodpovednosť podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti môže vzniknúť v situáciách, keď oprávnenie neexistuje, ale uplatňujú sa požiadavky článku 6 ods. 3 a 4 a článku 16 smernice o biotopoch a článku 9 smernice o vtákoch. Ide napríklad o prípad, keď prevádzkovateľ mal získať výnimku podľa článku 16 smernice o biotopoch, aby mohol pracovnú činnosť vykonávať zákonne, ale túto výnimku nezískal ⁽¹³⁷⁾.

6. „ŠKODA NA VODE“

130. Ako vidno z rámčeka 3, z hľadiska materiálneho rozsahu sa „škoda na vode“ vzťahuje na dve hlavné kategórie vôd: vody, na ktoré sa vzťahuje rámcová smernica o vode, a morské vody v rozsahu pôsobnosti rámcovej smernice o morskej stratégii. Usmernenia sa nimi budú postupne zaoberať.

⁽¹³³⁾ Pozri bod 55.

⁽¹³⁴⁾ To vychádza z odkazu v bode 54 rozsudku na opatrenia správy podrobne uvedené v článku 6 a článkoch 12 až 16 smernice o biotopoch a článkoch 3 až 9 smernice o vtákoch,

⁽¹³⁵⁾ Pozri body 44 – 45.

⁽¹³⁶⁾ Je to takisto v súlade s článkom 8 ods. 4 písm. a) smernice o environmentálnej zodpovednosti, podľa ktorého môžu členské štáty povoliť, aby prevádzkovateľ neznášal náklady za nápravné opatrenia – ale len po splnení určitých podmienok. K nim patrí úplné dodržiavanie podmienok oprávnenia.

⁽¹³⁷⁾ Vec C-477/19, IE/Magistrat der Stadt Wien, v bodoch 11 a 12 objasňuje, ako k takýmto okolnostiam môže dôjsť. Stavebné práce opísané Súdnym dvorom ako „škodlivé opatrenia“ nepriaznivo zasiahli miesto pre párenie a miesto na oddych chráneného druhu škrečka poľného, a to bez toho, aby bolo vopred získané oprávnenie.

A. VODY, NA KTORÉ SA VZŤAHUJE RÁMCOVÁ SMERNICA O VODE

Materiálny a geografický rozsah dotknutých vôd

131. S cieľom pochopiť materiálny rozsah „škody na vode“ je nevyhnutné porozumieť tomu, čo sa myslí pod výrazom „dotknuté vody“. „Vody“ zahŕňajú všetky vody, na ktoré sa vzťahuje rámcová smernica o vode – pozri rámček 8. Účelom rámcovej smernice o vode je „ustanoviť rámec ochrany vnútrozemských povrchových vôd, brakických vôd, pobrežných vôd a podzemných vôd“⁽¹³⁸⁾. Vody uvedené v tejto citácii sú vody, na ktoré sa vzťahuje rámcová smernica o vode. Rámcová smernica o vode sa vzťahuje na všetky tieto vody, a to bez ohľadu na ich veľkosť a vlastnosti⁽¹³⁹⁾. Ďalšie relevantné pojmy sú vymedzené v rámčeku 9. „Dotknuté“ vody sú vody zasiahnuté škodou.

Rámček 8: Vymedzenie pojmu „vody“

V článku 2 bode 5 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa „vody“ vymedzujú tak, že znamenajú „všetky vody, na ktoré sa vzťahuje smernica 2000/60/ES“.

Rámček 9: Pojmy vymedzené v rámcovej smernici o vode týkajúce sa „vôd“.

V rámcovej smernici o vode sa výslovne vymedzujú dve základné triedy vody, a to „povrchová voda“ a „podzemná voda“.

Podľa článku 2 bode 1 rámcovej smernice o vode „povrchová voda“ znamená „vnútrozemskú vodu, okrem podzemnej vody; brakické vody a pobrežnú vodu, vo vzťahu k chemickému stavu bude výnimočne zahŕňať tiež výsostné vody“.

V článku 2 bode 2 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „podzemná voda“ znamená „všetku vodu, ktorá je pod zemským povrchom v zóne nasýtenia a v priamom styku s pôdou alebo pôdnym podložím“.

Ako vidno, vymedzenie pojmu „povrchová voda“ sa vzťahuje na štyri podkategórie vôd: „vnútrozemskú vodu“, „brakické vody“, „pobrežnú vodu“ a „výsostné vody“. Prvé tri z nich sú výslovne vymedzené samy osebe.

V článku 2 bode 3 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „vnútrozemská voda“ znamená „všetku stojatú alebo tečúcu vodu na zemskom povrchu a všetku podzemnú vodu smerom k pevnine od základnej čiary, od ktorej sa meria šírka pásma výsostných vôd“.

V článku 2 bode 6 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „brakická voda“ predstavuje „útvary povrchovej vody v blízkosti výstenu riek, ktoré majú čiastočne slaný charakter v dôsledku svojej blízkosti k pobrežným vodám, ale ktoré sú podstatne ovplyvnené prítokmi sladkej vody“.

V článku 2 bode 7 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „pobrežná voda“ znamená „povrchovú vodu, ktorá sa nachádza smerom k pevnine od čiary, ktorej každý bod je vo vzdialenosti jednej morskej míle na morskej strane od najbližšieho bodu základnej čiary, od ktorej sa meria šírka pásma výsostných vôd, tam, kde je to primerané, siahajú až po vonkajšiu hranicu brakických vôd“.

⁽¹³⁸⁾ Článok 1 rámcovej smernice o vode.

⁽¹³⁹⁾ Pozri v tejto súvislosti aj *Guidance established under the Common Implementation Strategy under the Water Framework Directive* (Usmernenie vypracované v rámci Spoločnej stratégie vykonávania rámcovej smernice o vode), najmä usmernenie č. 2.

132. Ako vidno z pojmov vymedzených v rámcčku 9, geografický rozsah povrchovej vody sa vzťahuje aj na pobrežné vody a s ohľadom na chemický stav aj na výsočné vody. Výsočné vody siahajú až dvanásť námorných míľ smerom do mora od základnej čiary. Treba poznamenať dve ďalšie veci. Po prvé, pokiaľ ide o povrchové vody, dochádza k určitému prekrytiu s morskými vodami – ako vidno z rámcčka 12. V prípadoch, kde sa prekrývajú, má na účely smernice o environmentálnej zodpovednosti prednosť rámcová smernica o vode (pozri rámcček 12 a bod 175). Po druhé, rámcová smernica o vode zahŕňa ďalšie príslušné podskupiny vôd, ako sa uvádza v rámcčku 10. Po tretie, pokiaľ ide o posúdenie závažnosti nepriaznivých účinkov na vody dotknuté podľa rámcovej smernice o vode, je potrebné zohľadniť geografické obmedzenia spojené s referenčnými pojmami nepriaznivých účinkov. Tie sa uvádzajú nižšie.

Rámček 10: Ďalšie relevantné vymedzenia podskupín pojmu „vody“ v rámcovej smernici o vode.

V článku 2 bode 4 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „rieka“ znamená „útvár vnútrozemskej vody tečúcej väčšinou na zemskom povrchu, ktoré však môžu časťou svojej trasy tiecť pod zemou“.

V článku 2 bode 5 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „jazero“ znamená „útvár stojatej vnútrozemskej vody“.

V článku 2 bode 8 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „umelý vodný útvar“ je „útvár povrchovej vody vytvorený ľudskou činnosťou“.

V článku 2 bode 9 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „výrazne zmenený vodný útvar“ znamená „útvár povrchovej vody, ktorého charakter sa v dôsledku fyzikálnych zmien spôsobených ľudskou činnosťou podstatne zmenil, ako to určí členský štát v súlade s ustanoveniami prílohy II“.

V článku 2 bode 10 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „útvár povrchovej vody“ znamená „vymedziteľný a významný prvok povrchovej vody, ako napríklad jazero, nádrž, potok, rieka alebo kanál, časť potoka, rieky alebo kanála, brakickej vody, alebo pásma pobrežnej vody“.

V článku 2 bode 12 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „útvár podzemnej vody“ znamená „vymedzený objem podzemnej vody v rámci kolektora alebo kolektorov podzemnej vody“.

V článku 2 bode 11 rámcovej smernice o vode sa vymedzuje, že „kolektor podzemnej vody“ znamená „podpovrchovú vrstvu alebo vrstvy hornín, alebo iných geologických vrstiev s dostatočnou pórovitosťou a priepustnosťou umožňujúce buď významné prúdenie podzemnej vody, alebo odber významných množstiev podzemnej vody“.

Referenčné pojmy pre nepriaznivé účinky

133. Referenčné pojmy pre nepriaznivé účinky zahŕňajú pojmy „ekologický [relevantný pre povrchové vody], chemický [relevantný pre povrchové aj podzemné vody] a/alebo kvantitatívny stav [relevantný pre podzemné vody] a/alebo ekologický potenciál [relevantný pre umelé a výrazne zmenené vodné útvary] príslušných vôd, ako je definovaný v smernici 2000/60/ES“. Ak sa zohľadnia rozdielov medzi chemickým stavom povrchových vôd a podzemných vôd, znamená to, že existuje päť samostatných druhov stavu, ktoré možno bude potrebné zohľadniť, a že pri ich vymedzení sa treba odvolať na rámcovú smernicu o vode. Ako sa uvádza v rámcčku 11, existujú výslovné vymedzenia pojmov „ekologický stav“ a „kvantitatívny stav“, na druhej strane sa vymedzenia pojmov „chemický stav“ a „ekologický potenciál“ musia odvodiť od vymedzení pojmov „dobrý chemický stav“ a „dobrý ekologický potenciál“.

Rámček 11: Referenčné pojmy, ako sú vymedzené v rámcovej smernici o vode.

V rámcovej smernici o vode sa nachádzajú presné vymedzenia pojmov „ekologický stav“ a „kvantitatívny stav“.

V článku 2 bode 21 rámcovej smernice o vode sa stanovuje, že „ekologický stav“ je „vyjadrenie kvality štruktúry a funkcie vodných ekosystémov, ktoré sú spojené s povrchovými vodami, klasifikovaný v súlade s prílohou V“.

V článku 2 bode 26 rámcovej smernice o vode sa stanovuje, že „kvantitatívny stav“ je „vyjadrenie, do akej miery je útvár podzemných vôd ovplyvnený priamymi a nepriamymi odbermi“.

Hoci rámcová smernica obsahuje výslovné vymedzenie pojmov „ekologický stav“ a „kvantitatívny stav“, neobsahuje výslovné vymedzenie pojmu „chemický stav“. Namiesto toho sa v jej článku 2 bode 24 vymedzuje „dobrý chemický stav povrchových vôd“ a v článku 2 bode 25 „dobrý chemický stav podzemnej vody“ (zvýraznenie bolo doplnené).

„Dobrý chemický stav povrchových vôd“ znamená „chemický stav požadovaný na splnenie environmentálnych cieľov pre povrchové vody stanovených v článku 4 ods. 1 písm. a), to znamená chemický stav útvaru povrchovej vody, v ktorom dosiahnuté koncentrácie znečisťujúcich látok nepresahujú environmentálne normy kvality stanovené v prílohe IX⁽¹⁴⁰⁾ a v súlade s článkom 16 ods. 7 a ďalšími príslušnými právnymi predpismi Spoločenstva ustanovujúcimi environmentálne normy kvality na úrovni Spoločenstva“.

„Dobrý chemický stav podzemnej vody“ sa vymedzuje ako „chemický stav útvaru podzemnej vody, ktorý spĺňa všetky podmienky ustanovené v tabuľke 2.3.2 prílohy V⁽¹⁴¹⁾“.

V rámcovej smernici o vode sa obdobne neuvádza ani výslovné vymedzenie pojmu „ekologický potenciál“, ale v jej článku 2 bode 23 sa uvádza, že „dobrý ekologický potenciál“ je „stav výrazne zmeneného alebo umelého útvaru vody klasifikovaný takto v súlade s príslušnými ustanoveniami prílohy V“.

134. Podľa rámcovej smernice o vode sa päť referenčných pojmov v zásade používa vo vzťahu k vodným útvarom ohraničeným podľa tejto smernice a posudzovaným na základe programov monitorovania, ktoré členským štátom ponechávajú priestor na voľné uváženie z hľadiska frekvencie a monitorovacích lokalít. V tomto právnom rámci sa tieto pojmy a pojem ohraničených vodných útvarov používajú hlavne na účely dosiahnutia dlhodobých cieľov prostredníctvom vhodného manažmentu povodia a plánovania opatrení. V tejto súvislosti sa v *Guidance document No.2 Identification of Water Bodies* (Usmerňovací dokument č. 2 Identifikovanie vodných útvarov)⁽¹⁴²⁾, nezáväznom referenčnom dokumente vypracovanom v rámci spoločnej stratégie vykonávania rámcovej smernice o vode, poznamenáva, že pojem vodné útvary sa používa na podávanie správ a posudzovanie súladu s hlavnými cieľmi smernice v oblasti životného prostredia; ohraničenie vodného útvaru je však nástrojom a samo osebe nie je cieľom.
135. V kontexte smernice o environmentálnej zodpovednosti sa päť referenčných pojmov vzťahuje na rovnaké dotknuté vody, t. j. tie vody, na ktoré sa vzťahuje rámcová smernica o vode, slúžia však na iný účel: sú to referenčné hodnoty na posudzovanie škody na vode, teda škody, ktorá závažným spôsobom nepriaznivo vplyva na kvalitatívne prvky, ktoré tieto referenčné pojmy vymedzujú.
136. Ako sa uvádza ďalej, samotných päť referenčných pojmov sa vzťahuje na viaceré ďalšie pojmy uvedené v rámcovej smernici o vode. V závislosti od nepriaznivo zasiahnutých vôd bude potrebné pri implementácii vymedzenia pojmu „škoda na vode“ zohľadniť aj tieto ďalšie pojmy. Na účely smernice o environmentálnej zodpovednosti sa týchto päť pojmov môže zmysluplne rozdeliť na tie, ktoré sa týkajú povrchovej vody, a to konkrétne ekologický stav, ekologický potenciál a chemický stav povrchových vôd, a na tie, ktoré odkazujú na podzemnú vodu, a to chemický stav podzemnej vody a kvantitatívny stav.
137. Vymedzenie pojmu „ekologický stav“ sa vzťahuje na kvalitu štruktúry a funkcie vodných ekosystémov, ktoré sú spojené s povrchovými vodami, klasifikovanými v súlade s prílohou V rámcovej smernice o vode. V prílohe V sa uvádza päť podtried alebo skupín povrchovej vody: rieky, jazerá, brakické vody, pobrežné vody, umelé a výrazne zmenené vodné útvary. Rieky, jazerá a umelé a výrazne zmenené vodné útvary sú všetko vlastne ďalšie skupiny podtriedy „vnútrozemská voda“ uvedenej v rámcu 9 a všetky sú výslovné vymedzené v rámcovej smernici

⁽¹⁴⁰⁾ V roku 2012 boli nástroje stanovené v prílohe IX k rámcovej smernici o vode zrušené smernicou o environmentálnych normách kvality uvedenou v poznámke pod čiarou č. 143. Environmentálne normy kvality uvedené v týchto nástrojoch boli nahradené normami v smernici o environmentálnych normách kvality.

⁽¹⁴¹⁾ Koncentrácie znečisťujúcich látok nevykazujú žiadne vplyvy prieniku slanej vody alebo iných prienikov, nepresahujú normy kvality platné podľa iných relevantných právnych predpisov Spoločenstva v súlade s článkom 17 a nie sú také, aby viedli k nesplneniu environmentálnych cieľov stanovených v článku 4 pre súvisiace povrchové vody, ani k významnému zhoršeniu ekologickej alebo chemickej kvality takýchto útvarov, ani k žiadnemu významnému poškodeniu suchozemských ekosystémov priamo závislých od útvaru podzemnej vody.

⁽¹⁴²⁾ <https://circabc.europa.eu/sd/a/655e3e31-3b5d-4053-be19-15bd22b15ba9/Guidance%20No%20-%20Identification%20of%20water%20bodies.pdf>.

o vode – pozri rámček 10. „Ekologický stav“ sa týka riek, jazier, brakických vôd a pobrežných vôd. V prílohe V sa takisto stanovujú kvalitatívne prvky týkajúce sa týchto rôznych podtried a skupín povrchovej vody: biologické prvky, hydromorfologické prvky podporujúce biologické prvky, všeobecné fyzikálno-chemické prvky podporujúce biologické prvky, špecifické znečisťujúce látky, pre ktoré sa musia stanoviť vnútroštátne environmentálne normy kvality.

138. Vymedzenie pojmu „dobrý ekologický potenciál“ takisto obsahuje odkaz na prílohu V a odkazuje na umelé a výrazne zmenené vodné útvary. Konkrétnejšie sa v bode 1.2.5 prílohy V vymedzuje maximálny, dobrý a priemerný ekologický potenciál výrazne zmenených alebo umelých vodných útvarov, a to odkazom na rovnaké kvalitatívne prvky, aké sa používajú v prípade ekologického stavu najbližších iných porovnateľných útvarov povrchovej vody uvedených v prílohe V, t. j. riek, jazier a brakických a pobrežných vôd. V najväčšej možnej miere to odráža hodnoty týchto kvalitatívnych prvkov a zároveň zohľadňuje nevyhnutný vplyv fyzického stavu, ktorý vyplýva z umelých alebo výrazne zmenených vlastností dotknutých vodných útvarov – napríklad kanálu alebo prístavu. To všetko znamená, že pojem „ekologický potenciál“ je ako referenčný pojem veľmi úzko prepojený s pojmom „ekologický stav“.
139. Z vymedzenia pojmu „dobrý chemický stav povrchových vôd“ vyplýva, že v prípade povrchových vôd sa „chemický stav“ týka koncentrácií chemických znečisťujúcich látok. Od prijatia smernice o environmentálnej zodpovednosti sa prijali osobitné opatrenia, ktoré sú relevantné pre chemický stav povrchových vôd. Konkrétnejšie sa podľa článku 16 rámcovej smernice o vode prijala smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/105/ES zo 16. decembra 2008 o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky, o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc Rady 82/176/EHS, 83/513/EHS, 84/156/EHS, 84/491/EHS a 86/280/EHS a o zmene a doplnení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES (ďalej len „smernica o environmentálnych normách kvality“ alebo „smernica o ENK⁽¹⁴³⁾“) v znení zmien⁽¹⁴⁴⁾. Okrem iného sa ňou zabezpečujú normy kvality pre prioritné (nebezpečné) látky⁽¹⁴⁵⁾ v povrchových vodách.
140. Vymedzenia pojmov „dobrý chemický stav podzemnej vody“ a „kvantitatívny stav“ sa vzťahujú na „útvary podzemnej vody“, čo je termín, ktorý je vymedzený samostatne (pozri rámček 10).
141. Z vymedzenia pojmu „dobrý chemický stav podzemnej vody“ je možné vyvodiť, že chemický stav podzemnej vody sa týka koncentrácií chemických znečisťujúcich látok, ako aj vodivosti. Vodivosť sa vzťahuje na prienik slanej vody alebo iné prieniky⁽¹⁴⁶⁾. Podľa článku 17 rámcovej smernice o vode sa prijala smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/118/ES 12. decembra 2006 o ochrane podzemných vôd pred znečistením a zhoršením kvality⁽¹⁴⁷⁾ (ďalej len „smernica o podzemných vodách“). ňou sa okrem iného ustanovujú normy Únie v prípade koncentrácií dusičnanov a pesticídov v podzemných vodách⁽¹⁴⁸⁾, ako aj povinnosť členských štátov prijať vnútroštátne prahové hodnoty pre súbor ďalších znečisťujúcich látok uvedených v prílohe k tejto smernici.

Posúdenie závažných nepriaznivých účinkov

Okolnosti

142. Z článku 3 ods. 1 písm. a) na rozdiel od škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch vyplýva, že smernica o environmentálnej zodpovednosti sa vzťahuje len na škodu na vode spôsobenú ktoroukoľvek z pracovných činností uvedených v prílohe III. Niektoré z týchto pracovných činností, ako je odber a vzdúvanie⁽¹⁴⁹⁾ a vypúšťanie alebo injektáž znečisťujúcich látok⁽¹⁵⁰⁾ sú v prípade vody obzvlášť relevantné. Viaceré sa regulujú podľa rámcovej smernice o vode.

⁽¹⁴³⁾ Ú. v. EÚ L 348, 24.12.2008, s. 84.

⁽¹⁴⁴⁾ Zmenená smernicou 2013/39/ES (Ú. v. EÚ L 226, 24.8.2013, s. 1).

⁽¹⁴⁵⁾ Pozri prílohu I k smernici o ENK.

⁽¹⁴⁶⁾ Pozri bod 2.3 prílohy V k rámcovej smernici o vode.

⁽¹⁴⁷⁾ Ú. v. EÚ L 372, 27.12.2006, s. 19.

⁽¹⁴⁸⁾ Pozri prílohu I k smernici o podzemnej vode.

⁽¹⁴⁹⁾ Pozri oddiel 6 prílohy III k smernici o environmentálnej zodpovednosti.

⁽¹⁵⁰⁾ Pozri oddiel 5 prílohy III k smernici o environmentálnej zodpovednosti.

Kontext

143. Na účely posúdenia závažnosti škody na základe piatich referenčných pojmov je potrebné rozlišovať tieto triedy a rozdelenia „vôd“:
- podzemné vody,
 - rieky,
 - jazerá,
 - brakické vody,
 - pobrežné vody, výsočné vody,
 - umelé a výrazne zmenené vodné útvary.
144. Ako už bolo poznamenané, je vhodné rozlišovať škody, ktoré majú vplyv na podzemné vody, a škody, ktoré majú vplyv na povrchové vody, keďže päť referenčných pojmov je v súlade s týmto základným rozlíšením. Je možné, že nepriaznivé účinky budú mať vplyv na podzemnú aj povrchovú vodu a na viac než jednu skupinu povrchovej vody, ale v takom prípade sa škoda bude musieť posudzovať s ohľadom na každú relevantnú triedu alebo skupinu vody. Je to z toho dôvodu, že sa referenčné pojmy a príslušné kvalitatívne prvky líšia podľa triedy alebo skupiny vody. Napríklad pri škode, ktorá má vplyv na povrchové vody, si referenčné pojmy „ekologický stav“ a „ekologický potenciál“ vyžadujú, aby sa odkazovalo na rôzne skupiny povrchovej vody uvedené v poslednom odseku.
145. Je takisto potrebné vziať do úvahy prepojenie rôznych vodných útvarov. Chemické znečistenie môže prechádzať medzi rôznymi triedami a skupinami vody – napríklad keď sa v dôsledku úniku chemikálií do rieky následne znečistí jazero.
146. Pojem „škoda na vode“ sa vzťahuje na závažné nepriaznivé účinky na stav vôd, ako sa vymedzuje v rámcovej smernici o vode. Je však dôležité mať na pamäti, že pojem „škoda“ v článku 2 bode 2 smernice o environmentálnej zodpovednosti sa vzťahuje nielen na merateľné nepriaznivé zmeny vody, ale aj na merateľné zhoršenia služieb, ktoré táto voda poskytuje. Nepriaznivé účinky, na ktoré sa vzťahuje kategória environmentálnej škody „škoda na vode“ preto zahŕňa nielen merateľné zmeny vody, ale aj merateľné zhoršenia služieb, ktoré táto voda poskytuje. Potvrďuje to text bodu 1 prílohy II k smernici o environmentálnej zodpovednosti, v ktorom sa pri odstraňovaní škôd na vodách alebo chránených druhoch a prirodzených biotopoch odkazuje na prírodné zdroje, ako aj na služby prírodných zdrojov. Na druhej strane, ako už bolo uvedené, pojem „škoda“ nie je samostatný a musí sa vykladať v súvislosti s vymedzením pojmu „environmentálna škoda“ – a ešte konkrétnejšie pojmu „škoda na vode“. Zhoršenie služieb poskytovaných vodou preto musia sprevádzať závažné nepriaznivé účinky na stav dotknutých vôd.
147. Škoda na vode môže zahŕňať stratu služieb pre chránené druhy a prirodzené biotopy. Chránený druh môže napríklad závisieť od rieky, ktorá má osobitné hydromorfologické vlastnosti.
148. Škoda na vode môže takisto zahŕňať stratu služieb v prospech ľudí. Strata služieb sa môže týkať veľkého, či malého počtu ľudí, dokonca aj jednotlivcov.
149. Niektoré služby, ako je poskytovanie pitnej vody a čistej vody na kúpanie, majú dôležitý zdravotný rozmer. Škodlivá udalosť môže napríklad kontaminovať zdroj pitnej vody, a tým spôsobiť, že jeho použitie na získavanie pitnej vody nebude bezpečné.

150. V rámcovej smernici o vode sa stanovuje register chránených oblastí ⁽¹⁵¹⁾, ktorý môže byť dôležitý pri identifikácii niektorých relevantných služieb a zhoršení. Chránené oblasti okrem iného zahŕňajú oblasti ustanovené na odber vody pre ľudskú spotrebu oblasti ustanovené na ochranu hospodársky významných vodných druhov vodné útvary ustanovené ako rekreačné vody vrátane oblastí ustanovených ako vody na kúpanie a oblasti ustanovené na ochranu biotopov alebo druhov, pri ochrane ktorých je udržiavanie alebo zlepšovanie stavu vody dôležitým faktorom vrátane príslušných lokalít sústavy Natura 2000 ustanovených podľa smerníc o prírode.
151. V kontexte rámcovej smernice o vode sa päť referenčných pojmov týka ohraničených vodných útvarov a v tomto rámci sa používajú na určenie toho, či sú vodné útvary v dobrom stave (alebo majú dobrý potenciál), alebo v prípade tých, ktoré nie sú v dobrom stave, na posúdenie nedostatkov brániacich dosiahnutiu dobrého stavu a na identifikovanie vhodných opatrení na riešenie týchto nedostatkov. Podľa rámcovej smernice o vode sa stav vodných útvarov posudzuje na základe programov monitorovania a reviduje sa každých šesť rokov. V kontexte smernice o environmentálnej zodpovednosti je dôležité zohľadniť jej špecifický obsah a potrebu umožniť identifikáciu významných nepriaznivých účinkov na stav vodných útvarov vymedzený v rámcovej smernici o vode v kratšom čase. V tejto súvislosti sa výraz „ktorá má závažné nepriaznivé účinky na... stav“ nemá spájať so zhoršením stavu alebo zmenou stavu podľa rámcovej smernice o vode (hoci ich môže zahŕňať). Tento výraz treba vykladať s prihliadnutím na ciele smernice o environmentálnej zodpovednosti a na pojem „škoda“, t. j. je potrebné zohľadniť pojmy (merateľných) nepriaznivých škôd na vodách a zhoršenia služieb, ktoré tieto vody poskytujú. Pri výklade a využívaní piatich referenčných pojmov na posúdenie a určenie závažnosti skutočnej škody na vode sa preto musia zohľadňovať osobitosti smernice o environmentálnej zodpovednosti:
- ako sa už uviedlo, text článku 2 bodu 1 písm. b) smernice o environmentálnej zodpovednosti vymedzuje pojem „vody“ ako všetky vody, na ktoré sa vzťahuje smernica 2000/60/ES,
 - zhoršenie služieb prírodných zdrojov, ktoré poskytuje voda, sa môže týkať oblastí vody, ktoré sú obmedzenejšie než oblasti, ktoré sú obsiahnuté vo vodných útvaroch ohraničených podľa rámcovej smernice o vode. Môže napríklad dôjsť k zhoršeniu poskytovania vody na ľudskú spotrebu v dôsledku kontaminácie jedného odberného miesta,
 - pokiaľ ide o nepriaznivé zmeny prírodných zdrojov (na rozdiel od zhoršenia služieb prírodných zdrojov), skutočná oblasť, kde sa vyskytujú nepriaznivé zmeny, nemusí úplne presne zodpovedať hraniciam jedného ohraničeného vodného útvaru, ale môže prechádzať viacerými vodnými útvarmi, alebo sa týkať iba časti vodného útvaru,
 - v kontexte rámcovej smernice o vode sa účinkami na časť vodného útvaru zaoberal Súdny dvor vo veci C-535/18, IL a i./Land Nordrhein-Westfalen, ktorá sa týkala rizika znečistenia podzemnej vody chemickými látkami v dôsledku výstavby diaľnice. Súdny dvor konštatoval, že prekročenie normy kvality podzemných vôd alebo prahovej hodnoty čo len na jednom monitorovacom bode by znamenalo zhoršenie chemického stavu významnej časti vodného útvaru, aj keď by útvar podzemných vôd ako celok bolo možné klasifikovať ako útvar s dobrým chemickým stavom v zmysle článku 4 ods. 2 písm. c) smernice 2006/118/ES, t. j. pri primeranom zohľadnení [*inter alia*] rozsahu dotknutého útvaru podzemných vôd. Súdny dvor okrem toho zdôraznil, že prekročenie čo len jednej prahovej hodnoty na ktoromkoľvek monitorovacom bode by v každom prípade naznačovalo zhoršenie jeho chemického stavu v zmysle článku 4 ods. 1 písm. b) bodu i) rámcovej smernice o vode ⁽¹⁵²⁾ a vyžadovalo prijatie opatrení podľa smernice o podzemnej vode a rámcovej smernice o vode. To dokazuje, že uplatňovanie smernice o environmentálnej zodpovednosti na iných úrovniach než na úrovni celého vodného útvaru by nebolo v rozpore s prístupom prijatým pri vykonávaní samotnej rámcovej smernice o vode a smernice o podzemnej vode.
152. Vzhľadom na túto skutočnosť môže byť za okolností konkrétnej škodlivej udalosti vhodné uplatňovať smernicu o environmentálnej zodpovednosti na úrovni celého ohraničeného vodného útvaru. Napríklad únik toxických látok môže mať vplyv na celé jazero. Alebo útvar podzemnej vody môže fungovať ako samostatná hydrologická jednotka na účely kvantitatívneho stavu a prvky stavu súvisiace s touto kategóriou stavu sa možno budú musieť posudzovať s ohľadom na celý útvar podzemnej vody. Veľa poznatkov o dotknutých vodách môže okrem toho existovať na úrovni ohraničených vodných útvarov, a to vzhľadom na to, že monitorovanie podľa rámcovej smernice o vode sa organizuje vo vzťahu k takýmto útvarom.

⁽¹⁵¹⁾ Pozri článok 6 rámcovej smernice o vode.

⁽¹⁵²⁾ Pozri body 115 a 116.

Zameranie a vykonanie posúdenia

153. Pokiaľ ide o škodu na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, mala by sa závažnosť nepriaznivých účinkov škody na vode posudzovať s ohľadom na základný stav. Výraz „základný stav“ sa vo vymedzení škody na vode konkrétne neuvádza. Ako však vidno z rámčeka 4, vymedzenie pojmu „základný stav“ sa vzťahuje na všetky prírodné zdroje a služby. Základný stav sa okrem toho uvádza v bode 1 prílohy II v súvislosti so škodou na vode, ako aj so škodou na chránených druhoch a prirodzených biotopoch.
154. Z vymedzenia pojmu „základný stav“ vyplýva, že posúdenie závažnosti by sa malo týkať oblasti alebo oblastí vôd, ktoré sú nepriaznivo ovplyvnené, a že by malo zahŕňať porovnanie medzi stavom tejto oblasti alebo týchto oblastí pred vznikom škody a po ňom.
155. V rámcovej smernici o vode sa vyžaduje, aby sa povrchové a podzemné útvary klasifikovali v rozdielnych kategóriách stavu v súlade s prílohou V k tejto smernici. Klasifikácia sa týka prvkov stavu, ktoré majú byť základom pre odhad základného stavu aj pre meranie nepriaznivých zmien alebo prípadných nepriaznivých zmien a zhoršení služieb podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti. Klasifikácia, ktorá už je vypracovaná podľa prílohy V k rámcovej smernici o vode, preto môže pomôcť pri určení stavu oblasti alebo oblastí vody, ktoré sú nepriaznivo ovplyvnené v dôsledku škodlivej udalosti. „Najlepšie dostupné informácie“ sa však neviažu výhradne na informácie vyplývajúce z vykonávania rámcovej smernice o vode.
156. Ak sa vezme jedna relevantná skupina povrchových vôd, rieky, kategórie ekologického stavu sú veľmi dobrý, dobrý, priemerný, zlý a veľmi zlý ⁽¹⁵³⁾.
157. Pre rieky klasifikované ako rieky veľmi dobrého, dobrého a priemerného ekologického stavu sa v rámcovej smernici o vode uvádza podrobný súbor opisov zodpovedajúcich niekoľkým rôznym prvkom stavu:
- v prípade biologických kvalitatívnych prvkov sa uvádza opis týchto prvkov: fytoplanktón, makrofyty a fyto-bentos, bentické bezstavovce a ryby,
 - v prípade hydromorfologických kvalitatívnych prvkov sa uvádza opis týchto prvkov: hydrologický režim, priechodnosť rieky, morfológické podmienky,
 - v prípade fyzikálno-chemických kvalitatívnych prvkov sa uvádza opis týchto prvkov: všeobecné podmienky, špecifické syntetické znečisťujúce látky, špecifické nesyntetické znečisťujúce látky.
158. Pokiaľ ide o podzemné vody, v prípade referenčného pojmu „kvantitatívny stav“ existuje len jediný prvok stavu, a to „hladina podzemnej vody“. Podrobný opis znie takto: „Hladina podzemnej vody v útvare podzemnej vody je taká, že využiteľná kapacita zdroja podzemnej vody nie je prekročená dlhodobým priemerným ročným odoberaným množstvom. Tomu zodpovedajúca hladina podzemnej vody nepodlieha antropogénnym zmenám, ktoré by mali za následok:
- nedosiahnutie environmentálnych cieľov podľa článku 4 pre súvisiace povrchové vody,
 - každé významné zhoršenie stavu takýchto vôd,

⁽¹⁵³⁾ Pozri bod 1.2.1 prílohy V k rámcovej smernici o vode.

— každé významné poškodenie suchozemských ekosystémov, ktoré priamo závisia od útvaru podzemnej vody,

a zmeny smeru prúdenia vyplývajúce zo zmien hladín sa môžu vyskytovať dočasne alebo trvalo v priestorovo ohraničenej oblasti, ale takéto zvraty nespôsobia prienik slanej vody alebo iné prieniky ani neindikujú trvalý a jasne identifikovateľný trend v smere prúdenia spôsobený antropogénnymi vplyvmi, ktorý by mohol viesť k takémuto prieniku.“⁽¹⁵⁴⁾

159. Pokiaľ ide o referenčný pojem chemický stav podzemnej vody, uvádza sa v rámcovej smernici o vode podrobný opis dvoch prvkov stavu, a to „všeobecné“ a „vodivosť“. V prípade prvku stavu „všeobecné“ znie opis takto: „Chemické zloženie útvaru podzemnej vody je také, že koncentrácie znečisťujúcich látok:

— nevykazujú žiadne vplyvy prieniku slanej vody alebo iných prienikov, ako je špecifikované ďalej,

— nepresahujú normy kvality platné podľa iných relevantných právnych predpisov [Únie] v súlade s článkom 17,

— nie sú také, aby viedli k nesplneniu environmentálnych cieľov stanovených v článku 4 pre súvisiace povrchové vody, ani k významnému zhoršeniu ekologickej alebo chemickej kvality takýchto útvarov, ani k žiadnemu významnému poškodeniu suchozemských ekosystémov, priamo závislých na útvaru podzemnej vody.“

160. Ako je zrejmé z prvku stavu „všeobecný“, pokiaľ ide o chemický stav podzemných vôd, opis dobrého chemického stavu obsahuje ďalšie krížové odkazy. Ako už bolo uvedené, v iných právnych predpisoch sa odkazuje na normy kvality podľa článku 17 rámcovej smernice o vode – a v smernici o podzemnej vode sa podľa toho stanovili normy pre dusičnany a pesticídy, ako aj povinnosť členských štátov stanoviť vnútroštátne prahové hodnoty pre súbor ďalších znečisťujúcich látok uvedených v časti A prílohy II k uvedenej smernici.

161. Všetky uvedené prvky (a zodpovedajúce prvky pre iné skupiny vôd) sú potenciálne relevantné pri odhadovaní základného stavu a meraní nepriaznivej zmeny. Povaha škodlivých faktorov – t. j. či sú aditívne, subtraktívne, extraktívne alebo deštruktívne, ako sa uvádza v bode 18 – by mala naznačiť, aký rozsah prvkov stavu bude pravdepodobne relevantný.

162. Rôznorodá povaha týchto prvkov stavu, ako aj možné rôznorodé služby, ktoré vodný útvar poskytuje, naznačujú rôznorodú škálu techník a metódik na odhad a meranie základného stavu, ako aj nepriaznivých zmien a zhoršení. Môžu napríklad zahŕňať chemické analýzy, hodnotenie biotopu, meranie toxicity a biologické indexy. Pri odhadovaní základného stavu by sa mala zohľadňovať existujúca práca vykonaná na účely klasifikácie a monitorovania podľa rámcovej smernice o vode. Keď na účel odhadu základného stavu nepriaznivo zasiahnutých vôd neexistujú žiadne údaje z monitorovania, môžu sa extrapolovať z údajov dostupných pre ďalšie podobné oblasti vôd alebo zo všeobecných referenčných zdrojov.

163. Pokiaľ ide o zhoršenie služieb prírodných zdrojov, mali by sa zohľadniť také služby, pri ktorých je zjavné, že škodlivá udalosť mala závažný nepriaznivý vplyv na stav vodného útvaru. Keď sa napríklad v dôsledku škodlivej udalosti kontaminuje chránený povrchový zdroj pitnej vody v jazere a zároveň to bude mať závažný nepriaznivý vplyv na ekologický alebo chemický stav jazera, bude to patriť do rozsahu škody na vode podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti. V takomto prípade sa za predpokladu, že škodlivá udalosť je tá istá, nemusia škodlivé faktory spôsobujúce zhoršenie služby zhodovať so škodlivými faktormi, ktoré majú závažný vplyv na stav. Ak škodlivá udalosť zahŕňa napríklad únik odpadovej vody, môžu škodlivé faktory relevantné pre zhoršenie služby pitnej vody spočívať v tom, že sa do zdroja pitnej vody dostanú mikroorganizmy, zatiaľ čo škodlivé faktory, ktoré majú závažný vplyv na stav, môžu spočívať v tom, že sa do vody dostanú živiny.

⁽¹⁵⁴⁾ Pozri bod 2.1.2 prílohy V k rámcovej smernici o vode.

164. Rozsah zhoršenia služieb okrem toho nemusí závisieť len od vymedzenia pojmu „škoda“. Dôležité môžu byť špecifické ciele stanovené pre oblasti uvedené v registri chránených oblastí podľa rámcovej smernice o vode. Vymedzenie pojmov dobrý kvantitatívny stav podzemnej vody a dobrý chemický stav podzemnej vody podľa rámcovej smernice o vode zahŕňa jasný odkaz na podmienky, ktorými sa má zabrániť nedosahovaniu environmentálnych cieľov špecifikovaných v článku 4 uvedenej smernice pre súvisiace povrchové vody. Tieto ciele zahŕňajú ciele pre chránené oblasti podľa článku 4 ods. 1 písm. c) rámcovej smernice o vode. V prípade kontaminácie podzemnej vody, ktorá by mohla ovplyvniť kvalitu pitnej vody, sa v smernici o podzemnej vode ďalej stanovuje povinnosť posúdiť chemický stav podzemných vôd pri zohľadnení rizika vyplývajúceho z prítomnosti znečisťujúcich látok pre kvalitu vody čerpanej na ľudskú spotrebu⁽¹⁵⁵⁾. Okrem toho sa v článku 7 ods. 3 rámcovej smernice o vode stanovuje, že členské štáty zabezpečia nevyhnutnú ochranu vodných útvarov používaných na odber pitnej vody s cieľom vylúčiť zhoršenie ich kvality, aby sa znížila miera úpravy potrebná na výrobu pitnej vody. V tejto súvislosti sa pri zohľadnení vymedzenia pojmu „škoda“ a špecifických cieľov a dodatočných požiadaviek stanovených v rámcovej smernici o vode a smernici o podzemnej vode na zabezpečenie dobrého stavu útvarov podzemných vôd používaných na odber pitnej vody môže dospieť k záveru, že škodlivé udalosti, v dôsledku ktorých vznikne potreba vyššej miery úpravy s cieľom splniť požiadavky smernice o pitnej vode, môžu patriť do rozsahu škody na vode podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti⁽¹⁵⁶⁾.
165. Existujú však obmedzenia. Je napríklad možné, že v dôsledku škodlivej udalosti sa do oblasti povrchovej vody dostanú mikroorganizmy. Hoci následkom môže byť zhoršenie služby pitnej vody, škodlivá udalosť bude mimo rozsahu škody na vode, pokiaľ nie je možné preukázať, že nepriaznivo ovplyvní aj prvok stavu. Takýto prienik mikroorganizmov však niekedy môže patriť do rozsahu škody na zemi (pozri časť týchto usmernení, ktorá sa venuje škode na zemi).
166. Pri odhadovaní a meraní základného stavu a akýchkoľvek zmien a zhoršení môže byť potrebné zohľadniť škodlivé faktory, ktoré spôsobovali nepriaznivé účinky počas veľmi dlhého obdobia. Súčasný prevádzkovateľ pracovnej činnosti, pri ktorej sa vypúšťajú znečisťujúce látky do vodného útvaru, to mohol nepretržite robiť počas obdobia, ktoré zahŕňa aj obdobie pred 30. aprílom 2007 (pozri bod 24). V dôsledku toho mohlo k niektorej škode (napríklad vo forme znečistených sedimentov v rieke) dôjsť ešte pred dátumom vykonávania smernice o environmentálnej zodpovednosti. Je však možné, že smernica sa bude vzťahovať na následnú škodu; prevádzkovateľ môže napríklad porušovať niektorú z požiadaviek na udelenie oprávnenia platných po 30. apríli 2007. Za takýchto okolností bude na účel odhadnutia základného stavu a merania nepriaznivých zmien a zhoršení nevyhnutné rozlišovať medzi následnou škodou a predchádzajúcou škodou.

Určenie závažnosti

167. Aby boli nepriaznivé účinky závažné, nie je nevyhnutné, aby sa vzťahovali na všetky prvky stavu, ktoré sú potenciálne relevantné. Musia sa však týkať aspoň jedného⁽¹⁵⁷⁾.
168. Určenie závažnosti na účely preventívnych opatrení a opatrení na okamžité zvládnutie škodlivých faktorov by sa malo vykonať, ak posúdenie vedie – alebo by mohlo viesť – k dôvodnému presvedčeniu, že bez takýchto opatrení dôjde k nepriaznivým zmenám a príslušným zhoršeniam uvedeným v bode 169.

⁽¹⁵⁵⁾ Pozri článok 4 ods. 2 písm. c) body ii) a iii) v spojení s bodom 4 prílohy III k smernici o podzemnej vode.

⁽¹⁵⁶⁾ Článok 4 ods. 1 rámcovej smernice o vode odkazuje na tri kategórie cieľov. Článok 4 ods. 1 písm. a) odkazuje na ciele pre povrchové vody; článok 4 ods. 1 písm. b) odkazuje na ciele pre podzemné vody a článok 4 ods. 1 písm. c) odkazuje na ciele pre chránené oblasti. Ciele rámcovej smernice o vode zahŕňajú predchádzanie zhoršeniu stavu povrchových a podzemných vôd a dosahovanie ich dobrého stavu, ako aj dosahovanie súladu s právom Únie, pokiaľ ide o chránené oblasti (ak sú pre ne vodné útvary relevantné). Stav sa v rámcovej smernici o vode vymedzuje odkazom na prvky kvality povrchovej a podzemnej vody. Ciele článku 4 ods. 1 písm. c) sa vo vymedzení stavu povrchových vôd neodrážajú: žiadny z prvkov sa nevzťahuje na toto ustanovenie. Vo vymedzení chemického [a kvantitatívneho] stavu podzemných vôd sú však ciele článku 4 ods. 1 písm. c) implicitne obsiahnuté. Chemický stav sa týka najmä súladu s normami Únie a s vnútroštátnymi normami v oblasti chemických látok a zabezpečenia toho, aby znečistenie nenarušilo dosahovanie [všetkých] cieľov rámcovej smernice o vode pre súvisiace povrchové vody. Ciele článku 4 ods. 1 písm. c) vo vzťahu k chráneným oblastiam sa teda riešia v chemickom stave podzemných vôd. Hoci sa teda v smernici o podzemnej vode priamo neriešia mikrobiologické znečisťujúce látky v podzemnej vode (pre ne neexistujú žiadne normy Únie ani vnútroštátne normy), bude sa vzťahovať na mikrobiologické znečistenie, ak sa ním naruší dosahovanie cieľov podľa článku 4 ods. 1 písm. c). V tejto súvislosti budú relevantné chránené oblasti pitnej vody, ako aj chránené oblasti na kúpanie.

⁽¹⁵⁷⁾ Toto je v súlade s prístupom, ktorý Súdny dvor zaujal s ohľadom na samotnú rámcovú smernicu o vode, pozri vec C-461/13.

169. Na účely nápravných opatrení budú nepriaznivé zmeny závažné a k príslušným zhoršeniam dôjde, ak v prípade oblasti alebo oblastí dotknutých vodných útvarov povedú k týmto dôsledkom:
- merateľná trvalá alebo dočasná strata, pokiaľ ide o prvok stavu, na základe ktorej už dotknutá oblasť vody vzhľadom na tento prvok stavu nevykazuje vlastnosti prvku stavu, ktoré by sa v tejto oblasti vyskytovali pred tým, ako došlo k nepriaznivej zmene alebo zhoršeniu. Ak sa ako príklad vezme jeden referenčný pojem a jeden prvok stavu, konkrétne ekologický stav a fauna rýb, pokiaľ ide o rieku, nepriaznivé účinky budú závažné, ak škodlivá udalosť, ako je únik toxických látok, kompletne vyhubí populáciu rýb v dotknutej oblasti vody,
 - merateľné zhoršenie, pokiaľ ide o prvok stavu, na základe ktorého už dotknutá oblasť vody vzhľadom na tento prvok stavu nevykazuje vlastnosti prvku stavu, ktoré by sa v tejto oblasti vyskytovali pred tým, ako došlo k nepriaznivej zmene alebo zhoršeniu. Ak sa ako príklad vezme jeden referenčný pojem a jeden prvok stavu, konkrétne ekologický stav a fauna rýb, pokiaľ ide o rieku, nepriaznivé účinky budú závažné, ak škodlivá udalosť v dotknutej oblasti spôsobí to, že úroveň úmrtnosti rýb merateľne presiahne bežné úrovne úmrtnosti rýb (bez kompletného vyhubenia populácie rýb). Ak by sa za príklad vzal iný referenčný pojem, konkrétne kvantitatívny stav, a iný prvok stavu, konkrétne úroveň podzemnej vody v útvare podzemnej vody, nepriaznivé účinky budú závažné, ak úroveň podzemnej vody bola alebo je merateľne znížená do takej miery, ktorá merateľne presahuje dostupný zdroj podzemnej vody,
 - merateľné zhoršenie prírodných služieb spojených s prvkami stavu, ktoré utrpeli stratu alebo zhoršenie. Ak sa použije rovnaký uvedený príklad fauny rýb v rieke, ak je rieka chránená na účely rekreačného rybolovu, k zhoršeniu dôjde, ak škodlivá udalosť spôsobí, že sa v oblasti vody zníži dostupnosť rýb na rekreačný rybolov,
 - merateľný rozdiel medzi časom, keď dôjde k vzniku nepriaznivých účinkov, a časom, keď sa v prípade daných prvkov stavu obnoví základný stav. Ak sa použije rovnaký príklad fauny rýb v rieke, nepriaznivé účinky budú závažné, ak bez ohľadu na uplatnenie opatrení zameraných na obnovu povedú nepriaznivé účinky k zníženiu populácie rýb na obdobie, ktoré merateľne presahuje obdobia zodpovedajúce prirodzenej miere kolísania populácie rýb. Takýto časový rozdiel bude predstavovať dočasnú stratu prírodného zdroja a akýchkoľvek súvisiacich služieb a bude si vyžadovať kompenzačnú nápravu⁽¹⁵⁸⁾. Takáto kompenzačná náprava sa musí zabezpečiť počas celého obdobia obnovy. Toto obdobie sa preto musí vypočítavať.
170. Ako sa už uviedlo, aby boli nepriaznivé účinky závažné, nie je potrebné, aby viedli k zmene klasifikácie na účely rámcovej smernice o vode – hoci zmena klasifikácie na nižší stav by bola príkladom závažného nepriaznivého účinku. Súdny dvor analogicky vo veci C-461/13, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV/ Bundesrepublik Deutschland, ktorá sa týkala rámcovej smernice o vode, rozhodol, že pojem „zhoršenie stavu“ útvaru povrchovej vody v článku 4 ods. 1 písm. a) bode i) sa musí vykladať v tom zmysle, že o zhoršení ide vtedy, keď sa stav prinajmenšom jedného kvalitatívneho prvku v zmysle prílohy V k uvedenej smernici zhorší o jednu triedu, a to aj v prípade, že toto zhoršenie prvku kvality nevedie k zaradeniu útvaru povrchovej vody ako celku do nižšej triedy⁽¹⁵⁹⁾. Ak sa však dotknutý kvalitatívny prvok v zmysle uvedenej prílohy už nachádza v najnižšej triede, akékoľvek zhoršenie tohto prvku predstavuje „zhoršenie stavu“ útvaru povrchovej vody v zmysle článku 4 ods. 1 písm. a) bodu i)⁽¹⁶⁰⁾.
171. V smernici o environmentálnej zodpovednosti sa pri pojme „škoda na vode“ nestanovuje ekvivalent kritérií podľa prílohy I na posudzovanie a určovanie závažnosti „škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“. Nestanovuje sa v nej ani dobrovoľný základ obsiahnutý v uvedenej prílohe, ktorý umožňuje považovať určité nepriaznivé účinky za nezávažné. V bode 1.3.3 prílohy II sa však uvádza, že príslušné orgány majú určitý priestor na voľné uváženie, pokiaľ ide o rozsah nápravných opatrení, ktoré budú potrebné po konkrétnej škodlivej udalosti.

Vylúčenie

172. Z rozsahu vymedzenia pojmu „škoda na vode“ sa vylučujú nepriaznivé účinky, pri ktorých sa uplatňuje článok 4 ods. 7 rámcovej smernice o vode. Hoci cieľom rámcovej smernice o vode je, aby všetky vodné útvary dosiahli dobrý stav do roku 2015 (alebo 2027 v prípade uplatnenia časovo obmedzených výnimiek) a okrem toho sa ňou zakazuje akékoľvek ďalšie zhoršovanie vodných útvarov, v článku 4 ods. 7 sa povoľujú nové modifikácie/projekty, ktorými sa môže zhoršiť stav zasiahnutých vodných útvarov, pokiaľ sa dodržia prísne kritériá stanovené v tomto článku. Keďže

⁽¹⁵⁸⁾ Bod 1.1.3 prílohy II.

⁽¹⁵⁹⁾ Pozri body 69 – 70.

⁽¹⁶⁰⁾ Pozri aj bod 151, posledná zarážka.

zhoršenie je za takýchto okolností podľa rámcovej smernice o vode prijateľné, na škodu na vode, ktorá by z neho vyplývala, by sa smernica o environmentálnej zodpovednosti nevzťahovala. Z veci C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland — Landesverband Schleswig-Holstein*, však vyplýva, že takéto vylúčenie je potrebné vykladať doslovne ⁽¹⁶¹⁾.

173. V článku 4 ods. 7 rámcovej smernice o vode sa vyžaduje splnenie niekoľkých podmienok vrátane prijatia všetkých praktických opatrení na zmiernenie nepriaznivých účinkov na stav vodného útvaru ⁽¹⁶²⁾. Aby hospodársky subjekt mohol využiť vylúčenie podľa článku 4 ods. 7 smernice o environmentálnej zodpovednosti, musí spĺňať podmienky na obmedzenie negatívnych účinkov spojené s dodržaním článku 4 ods. 7. Okrem toho sa smernica o environmentálnej zodpovednosti bude uplatňovať na škodu na vode v dôsledku nedodržania takýchto podmienok aj vtedy, keď bol článok 4 ods. 7 dodržaný ⁽¹⁶³⁾.
174. Súdny dvor sa vo veci C-529/15, *Folk*, zaoberal uplatnením vylúčenia podľa článku 4 ods. 7 vo vymedzení pojmu „škoda na vode“, pričom konštatoval, že: „V prípade, že povolenie bolo podľa vnútroštátnych ustanovení vydané bez preskúmania splnenia podmienok uvedených v článku 4 ods. 7 písm. a) až d) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES [...] vnútroštátny súd sám osebe nie je povinný overiť, či sú splnené podmienky stanovené v tomto ustanovení na účely zistenia existencie environmentálnej škody v zmysle článku 2 bodu 1 písm. b) smernice 2004/35, zmenenej a doplnenej smernicou 2009/31“. V tejto veci sa ďalej zdôrazňuje potreba prísneho uplatňovania vylúčenia. Vnútroštátny sudca bude oprávnený vylúčenie zamietnuť, ak orgán udeľujúci oprávnenie nepreukáže úplný súlad s prísnyimi kritériami stanovenými v článku 4 ods. 7.

B. DOTKNUTÉ MORSKÉ VODY PODĽA RÁMCOVEJ SMERNICE O MORSKEJ STRATÉGII

Materiálny a geografický rozsah morských vôd

Rámček 12: Vymedzenie pojmu „morské vody“ v rámcovej smernici o morskej stratégii.

V článku 3 bode 1 rámcovej smernice o morskej stratégii sa stanovuje, že „morské vody“ sú:

- a) vody, morské dno a podložie, ktoré sa rozprestierajú od základnej línie, od ktorej sa meria rozloha výsostných vôd, smerom k otvorenému moru a siahajú až k najvzdialenejšiemu okraju oblasti, v ktorej členský štát má a/alebo uplatňuje jurisdikčné práva v súlade s dohovorom UNCLOS, s výnimkou vôd susediacich s krajinami a územiaми uvedenými v prílohe II k zmluve a zámorských departmánov a závislých území Francúzska, a
- b) pobrežné vody, ako sú vymedzené v smernici 2000/60/ES, ich morské dno a ich podložie, pokiaľ sa táto smernica alebo iné právne predpisy Spoločenstva nezaoberajú osobitnými aspektmi environmentálneho stavu morského prostredia“.

175. Ako vidno, vymedzenie pojmu „morské vody“ v rámcovej smernici o morskej stratégii sa prekrýva s vymedzením pojmu „pobrežné vody“ v rámcovej smernici o vode a rámcová smernica o morskej stratégii sa na ne vzťahuje, pokiaľ sa osobitné aspekty environmentálneho stavu morských vôd už neriešia v rámcovej smernici o vode alebo iných právnych predpisoch Únie ⁽¹⁶⁴⁾. Okrem toho dochádza k prekrývaniu s rozsahom pojmu „výsostné vody“, ako sa uvádza v rámcovej smernici o vode. Táto smernica sa vo výsostných vodách uplatňuje vtedy, keď sa škoda týka chemického stavu.

Referenčný pojem pre nepriaznivé účinky

176. Referenčným pojmom pre nepriaznivé účinky na „morské vody“ je ich „environmentálny stav“, ako sa vymedzuje v rámcovej smernici o morskej stratégii – pozri rámček 13. Ako už bolo uvedené, vymedzenie pojmu „morské vody“ však vylučuje aspekty environmentálneho stavu, ktoré sa už riešia v rámcovej smernici o vode alebo v iných právnych predpisoch Únie. Pokiaľ ide o iné právne predpisy Únie, relevantné sú najmä smernice o prírode (pozri bod 95).

⁽¹⁶¹⁾ Pozri body 44 – 45.

⁽¹⁶²⁾ Pozri článok 4 ods. 7 písm. a) rámcovej smernice o vode.

⁽¹⁶³⁾ Už spomenutá vec C-461/13, *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV/Bundesrepublik Deutschland*, je takisto relevantná pre pochopenie článku 4 ods. 7 rámcovej smernice o vode.

⁽¹⁶⁴⁾ Predtým právne predpisy Spoločenstva.

Rámček 13: Vymedzenie pojmu „environmentálny stav“

V článku 3 ods. 4 rámcovej smernice o morskej stratégii sa stanovuje, že „environmentálny stav“ je

„celkový stav prostredia v morských vodách, pričom sa berie do úvahy štruktúra, funkcie a procesy morských ekosystémov, ktoré ho tvoria, spolu s prirodzenými fyziografickými, geografickými, biologickými, geologickými a klimatickými faktormi, ako aj fyzikálnymi, akustickými a chemickými podmienkami vrátane tých, ktoré sú dôsledkom ľudskej činnosti v príslušnej oblasti alebo mimo nej“.

177. V rámcovej smernici o vode sa už v súvislosti s pobrežnými vodami riešia: koncentrácie chemických látok, biologické prvky, hydromorfologické prvky podporujúce biologické prvky, chemické a fyzikálno-chemické prvky podporujúce biologické prvky, všeobecné prvky a špecifické znečisťujúce látky. Okrem toho sa v rámcovej smernici o vode riešia chemické koncentrácie vo výsočných vodách.
178. V smerniciach o prírode sa už riešia morské biotopy a morské druhy, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti týchto smerníc. Okrem toho sa vzťahujú na morské prostredie, a to aj vo výlučnej hospodárskej zóne a v kontinentálnom šelfe, v ktorom členský štát vykonáva súdnu právomoc (pozri bod 95).

Posúdenie závažných nepriaznivých účinkov*Okolnosti*

179. Pokiaľ ide o dotknuté vody podľa rámcovej smernice o vode, nepriaznivé účinky budú na účel smernice o environmentálnej zodpovednosti relevantné len v prípade, že existuje príčinná súvislosť medzi týmito účinkami a pracovnými činnosťami opísanými v prílohe III k smernici o environmentálnej zodpovednosti. Povaha týchto činností by mala určiť pravdepodobnú povahu škodlivých faktorov, ktoré môžu viesť k nepriaznivým účinkom na morských vodách a k súvisiacemu zhoršeniu služieb.
180. V prípade škody na morských vodách budú s najväčšou pravdepodobnosťou relevantné tieto činnosti podľa prílohy III k smernici o environmentálnej zodpovednosti ⁽¹⁶⁵⁾:
- priemyselné činnosti podľa bodu 1 prílohy III, t. j. prevádzka zariadení podliehajúcich povoleniu podľa smernice Rady 96/61/ES z 24. septembra 1996 o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania ⁽¹⁶⁶⁾. Napríklad rafinovanie minerálnych olejov a plynu v prístavných oblastiach môže mať za následok znečistenie pobrežných vôd,
 - činnosti odpadového hospodárstva podľa bodu 2 prílohy III, t. j. zber, preprava, zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadov a nebezpečných odpadov, ktoré podliehajú povoleniu alebo registrácii podľa smernice Rady 75/442/EHS o odpadoch a smernice Rady 91/689/EHS o nebezpečných odpadoch ⁽¹⁶⁷⁾. Škoda môže napríklad vzniknúť v dôsledku úmyselného vyhadzovania odpadu do mora alebo nedostatočnej správy skládok pozdĺž pobrežia ⁽¹⁶⁸⁾,
 - výroba, spracovanie, plnenie a uvoľňovanie nebezpečných látok vymedzených v článku 2 ods. 2 smernice Rady 67/548/EHS z 27. júna 1967 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov týkajúcich sa klasifikácie, balenia a označovania nebezpečných látok ⁽¹⁶⁹⁾ do životného prostredia podľa bodu 7 písm. a) prílohy III. V morských vodách patriacich do jurisdikcie členského štátu môže napríklad dôjsť

⁽¹⁶⁵⁾ Všetky tieto činnosti sú, ako sa uvádza vyššie, obvykle oprávnené činnosti.

⁽¹⁶⁶⁾ Nahradená smernicou o priemyselných emisiách.

⁽¹⁶⁷⁾ Zlúčené a nahradené smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc (Ú. v. EÚ L 312, 22.11.2008, s. 3).

⁽¹⁶⁸⁾ Pozri vec C-494/01, Komisia/Irsko, v bode 84 sa uvádza príklad škodlivej skládky na pobreží.

⁽¹⁶⁹⁾ Nahradená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 zo 16. decembra 2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí, o zmene, doplnení a zrušení smerníc 67/548/EHS a 1999/45/ES a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 1907/2006 (Ú. v. EÚ L 353, 31.12.2008, s. 1).

k haváriám a únikom do mora v dôsledku operácií prieskumu ložísk a ťažby ropy a zemného plynu na mori. Je potrebné poznamenať, že v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2013/30/EÚ z 12. júna 2013 o bezpečnosti vyhľadávania, prieskumu a ťažby ropy a zemného plynu na mori, a o zmene smernice 2004/35/ES⁽¹⁷⁰⁾ (ďalej len „smernica o bezpečnosti na mori“) sa okrem toho uvádzajú niektoré osobitné ustanovenia a vymedzenie pojmov, a to najmä v článku 2 bodoch 5, 11, 15 a 16 a v článku 7. Zodpovedný podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti teda nie je „prevádzkovateľ“, ale „držiteľ licencie“ na vykonávanie operácií prieskumu ložísk alebo ťažby, ktorá environmentálnu škodu spôsobila.

- preprava podľa bodu 8 prílohy III, t. j. námorná doprava, pre ktorú platia minimálne požiadavky na pravidlá smerujúce do prístavov Spoločenstva alebo opúšťajúce jeho prístavy a prepravujúce nebezpečné alebo znečisťujúce náklady, ako sa vymedzuje v smernici Rady 93/75/EHS⁽¹⁷¹⁾. Námorná doprava môže zahŕňať veľké množstvo tovaru prepravovaného v kontajneroch a strata kontajnera na mori môže predstavovať škodlivú udalosť,
- cezhraničný pohyb zásielok odpadov v rámci Európskej únie, do nej alebo z nej podľa bodu 12 prílohy III [ktorý si vyžaduje povolenie alebo je zakázaný v zmysle nariadenia Rady (EHS) 259/93⁽¹⁷²⁾]. Napríklad môže dôjsť k tomu, že sa odpad počas prepravy na mori stratí.

181. V tabuľke 2b *Využitia a ľudské činnosti, ktoré majú vplyv na morské prostredie* v smernici Komisie 2017/845/EÚ⁽¹⁷³⁾ sa nachádzajú príslušné označenia činností, ktoré môžu spôsobiť škodu na morskej vode, hoci na účely uplatnenia smernice o environmentálnej zodpovednosti sa zohľadňujú len tie pracovné činnosti, ktoré sa nachádzajú aj v prílohe III k smernici o environmentálnej zodpovednosti.

182. Pokiaľ ide o škodu na morských vodách, je vhodné spomenúť výnimky stanovené v článku 4 ods. 2 a 3 smernice o environmentálnej zodpovednosti. Podľa článku 4 ods. 2 sa smernica o environmentálnej zodpovednosti neuplatňuje, keď je bezprostredná hrozba vzniku škody alebo skutočná škoda na morských vodách spôsobená nehodou, pri ktorej zodpovednosť alebo náhrada škody patrí do pôsobnosti niektorého z medzinárodných dohovorov uvedených v prílohe IV⁽¹⁷⁴⁾. Podľa článku 4 ods. 3 zostáva nedotknuté právo prevádzkovateľa obmedziť svoju zodpovednosť podľa vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa vykonávajú určité medzinárodné dohovory⁽¹⁷⁵⁾.

Vykonanie posúdenia

183. Pokiaľ ide o škodu na chránených druhoch a prirodzených biotopoch a škodu na dotknutých vodách podľa rámcovej smernice o vode, závažnosť nepriaznivých účinkov by sa mala posudzovať s ohľadom na základný stav. Ako sa už uviedlo, vymedzenie pojmu „základný stav“ sa vzťahuje na všetky prírodné zdroje a služby. Základný stav sa okrem toho v bode 1 prílohy II uvádza v súvislosti so škodou na vode, ako aj škodou na chránených druhoch a prirodzených biotopoch.

184. Z vymedzenia pojmu „základný stav“ vyplýva, že posúdenie závažných nepriaznivých účinkov by sa malo týkať oblasti alebo oblastí morských vôd, ktoré sú nepriaznivo ovplyvnené, a že by malo zahŕňať porovnanie medzi stavom tejto oblasti alebo týchto oblastí *pred* škodlivou udalosťou a *po* nej. Na ich posúdenie by sa mali použiť najlepšie dostupné informácie.

⁽¹⁷⁰⁾ Ú. v. EÚ L 178, 28.6.2013, s. 66.

⁽¹⁷¹⁾ Nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2002/59/ES z 27. júna 2002, ktorou sa zriaďuje monitorovací a informačný systém spoločenstva pre lodnú dopravu a ktorou sa zrušuje smernica Rady 93/75/EHS (Ú. v. ES L 208, 5.8.2002, s. 10).

⁽¹⁷²⁾ Nahradené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 o preprave odpadu (Ú. v. EÚ L 190, 12.7.2006, s. 1).

⁽¹⁷³⁾ Smernica Komisie (EÚ) 2017/845/EÚ zo 17. mája 2017, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/56/ES, pokiaľ ide o orientačný zoznam prvkov, ktoré sa majú zohľadniť v rámci prípravy morských stratégií (Ú. v. EÚ L 125, 18.5.2017, s. 27).

⁽¹⁷⁴⁾ Ide o tieto dohovory: Medzinárodný dohovor o občianskoprávnej zodpovednosti za škody vzniknuté v dôsledku znečistenia ropnými látkami z roku 1992; Medzinárodný dohovor o zriadení Medzinárodného fondu na kompenzáciu škôd vzniknutých v dôsledku znečistenia ropnými látkami z roku 1992; Medzinárodný dohovor o občianskoprávnej zodpovednosti za škody vzniknuté v dôsledku znečistenia olejom zo zásobníkov z roku 2001; Medzinárodný dohovor o zodpovednosti a náhrade škôd pri preprave nebezpečných a škodlivých látok na mori z roku 1996/2010 (ešte nenadobudol platnosť).

⁽¹⁷⁵⁾ Dohovor o obmedzení zodpovednosti za námorné pohľadávky (LLMC) z roku 1976; Štrasburský dohovor o obmedzení zodpovednosti za vnútrozemskú plavbu (CLNI) z roku 1988.

185. Nepriaznivé účinky zahŕňajú negatívnu zmenu v morských vodách. Môžu sa takisto týkať zhoršenia služieb, ktoré tieto vody poskytujú s ohľadom na základný stav. Pokiaľ ide o ďalšie kategórie prírodných zdrojov, morské vody poskytujú služby prirodzeným biotopom a chráneným druhom, ktoré sa v nich nachádzajú, napr. príliv a odliv v prípade určitých pobrežných biotopov, alebo zdroje potravy v prípade morských cicavcov alebo morských vtákov. Takéto služby sa neobmedzujú na chránené morské oblasti, ako sú lokality sústavy Natura 2000 určené v smerniciach o prírode, ale sú pre ne mimoriadne dôležité, keďže takéto služby zohrávajú dôležitú úlohu pri plnení cieľov ochrany lokality. Pojem služby zahŕňa takisto služby ľuďom. Morské vody napríklad poskytujú ryby a inú potravu, z ktorej majú ľudia úžitok. Ďalším príkladom sú príležitosti pre rekreačné pozorovanie veľrýb, ktoré takisto poskytujú.
186. S prihliadnutím na referenčný pojem „environmentálny stav“ je vhodné vychádzať pri odhade základného stavu a akýchkoľvek relevantných zmien alebo súvisiacich zhoršení z povinností stanovených v rámcovej smernici o morskej stratégii.
187. V článku 8 rámcovej smernice o morskej stratégii sa stanovuje, že členské štáty na účely vypracovania morských stratégií podľa tejto smernice vykonajú počiatočné posúdenie morských vôd. V článku 17 rámcovej smernice o morskej stratégii sa stanovuje, že tieto počiatočné posúdenia sa každých šesť rokov preskúmajú. Z dôvodu prehľadnosti a s cieľom odlíšiť tieto posúdenia od posúdenia závažných nepriaznivých účinkov podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti sa takéto posúdenia v týchto usmerneniach uvádzajú ako „posúdenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii“.
188. Rámcová smernica o morskej stratégii používa pojem „dobrý environmentálny stav“ – pozri rámček 14.

Rámček 14: Vymedzenie pojmu „dobrý environmentálny stav“ v článku 3 bode 5 rámcovej smernice o morskej stratégii

„5. ‚dobrý environmentálny stav‘ je environmentálny stav morských vôd, ktoré tvoria ekologicky rozmanité a dynamické oceány a moria, ktoré sú v rámci štandardných podmienok čisté, zdravé a produktívne, a využívanie morského prostredia je na trvalo udržateľnej úrovni, a teda zachováva potenciál na využitie a činnosti súčasných a budúcich generácií, a to:

- a) štruktúra, funkcie a procesy morských ekosystémov, ktoré ho tvoria, spolu so súvisiacimi fyziografickými, geografickými, geologickými a klimatickými faktormi umožňujú, aby tieto ekosystémy dokonale fungovali a udržiavali si odolnosť voči environmentálnej zmene spôsobenej človekom. Ochránujú sa morské druhy a biotopy, predchádza sa poklesu biodiverzity v dôsledku ľudskej činnosti a rôzne biologické zložky fungujú v rovnováhe;
- b) hydromorfologické, fyzikálne a chemické vlastnosti ekosystémov vrátane vlastností, ktoré vyplývajú z ľudskej činnosti v dotknutej oblasti, podporujú opísané ekosystémy. Antropogénny prísun látok a energie vrátane hluku do morského prostredia nespôsobuje znečistenie.

Dobrý environmentálny stav sa určí na úrovni morského regiónu alebo subregiónu uvedeného v článku 4 a na základe generických kvalitatívnych deskriptorov uvedených v prílohe I. S cieľom dosiahnuť dobrý environmentálny stav sa uplatňuje adaptabilné riadenie na základe ekosystémového prístupu“.

189. Podľa článku 9 ods. 1 rámcovej smernice o morskej stratégii musia členské štáty vychádzajúc z počiatočného posúdenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii v každom príslušnom morskom regióne alebo subregióne stanoviť súbor vlastností charakteristických pre dobrý environmentálny stav na základe jedenástich kvalitatívnych deskriptorov uvedených v prílohe I k tejto smernici. Tieto deskriptory sú uvedené v rámčeku 15. Morské regióny ⁽¹⁷⁶⁾ a subregióny ⁽¹⁷⁷⁾ uvedené v rámcovej smernici o morskej stratégii sú vymedzené v jej článku 4 ods. 1 a 2.

⁽¹⁷⁶⁾ Baltské more, severovýchodná časť Atlantického oceánu, Stredozemné more, Čierne more.

⁽¹⁷⁷⁾ V severovýchodnej časti Atlantického oceánu: Severné more vrátane Kattegatu a Lamanšského prielivu, Keltské more, Biskajský záliv a pobrežie Pyrenejského polostrova, makaronézske biogeografický región v Atlantickom oceáne vymedzený morskými vodami okolo Azor, Madeiry a Kanárskych ostrovov.
V Stredozemnom mori: západná časť Stredozemného mora, Jadranské more, Iónske more a stredná časť Stredozemného mora, Egejské a Levantské more.

Rámček 15: Kvalitatívne deskriptory na určenie dobrého environmentálneho stavu

1. Biodiverzita sa zachováva. Kvalita a výskyt biotopov a rozdelenie a abundancia druhov sú v súlade s prevládajúcimi fyziografickými, geografickými a klimatickými podmienkami.
2. Početnosť nepôvodných druhov, ktoré sa introdukovali ľudskou činnosťou, nespôsobuje nepriaznivé zmeny ekosystémov.
3. Populácie všetkých rýb, mäkkýšov a kôrovcov využívaných na komerčné účely sú v rámci bezpečných biologických limitov a vykazujú rozdelenie podľa veku populácie a veľkosti svedčiace o jej dobrom stave.
4. Všetky zložky morských potravinových reťazcov, ktoré sú známe, sa vyskytujú v normalnej abundancii a diverzite a na úrovni, ktorá je schopná zabezpečiť dlhodobú bohatosť druhov a zachovanie ich úplnej reprodukčnej schopnosti.
5. Eutrofikácia vplyvom ľudskej činnosti je minimalizovaná, najmä jej negatívne účinky, napríklad zníženie biodiverzity, zhoršovanie ekosystému, bujnenie škodlivých rias a nedostatok kyslíka vo vodách v blízkosti dna.
6. Integrita morského dna je na úrovni, ktorá zabezpečuje, aby sa zachovávala štruktúra a funkcie ekosystémov, a najmä aby nemala zlý vplyv na ekosystémy pri morskom dne.
7. Trvalá zmena hydrografických podmienok nemá nepriaznivý vplyv na morské ekosystémy.
8. Koncentrácie kontaminujúcich látok nie sú na takej úrovni, že by spôsobovali znečistenie.
9. Obsah kontaminujúcich látok v rybách a iných plodoch mora určených na ľudskú spotrebu nepresahuje úroveň stanovenú v právnych predpisoch Spoločenstva alebo iných príslušných normách.
10. Vlastnosti a množstvo morského odpadu nepoškodzujú pobrežné a morské prostredie.
11. Prívod energie vrátane podmorského hluku je na takej úrovni, že nemá nepriaznivý vplyv na morské prostredie.

190. V prípade každého z jedenástich deskriptorov na určovanie dobrého environmentálneho stavu zo strany členských štátov ⁽¹⁷⁸⁾ Komisia prijala rozhodnutie ⁽¹⁷⁹⁾ o kritériách a metodických normách. Pre určovanie a dosahovanie dobrého environmentálneho stavu sú dôležité tieto aspekty: „prvky kritérií“ ⁽¹⁸⁰⁾ prahové hodnoty ⁽¹⁸¹⁾ pre každé kritérium ⁽¹⁸²⁾, úrovne kvality ⁽¹⁸³⁾, miera, do akej boli a majú byť dosiahnuté prahové hodnoty ⁽¹⁸⁴⁾, orientačný zoznam vlastností, tlakov a vplyvov ⁽¹⁸⁵⁾. Dôležitý je takisto vzájomný vzťah medzi nimi ⁽¹⁸⁶⁾.

⁽¹⁷⁸⁾ Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017/848 zo 17. mája 2017, ktorým sa stanovujú kritériá a metodické normy určovania dobrého environmentálneho stavu morských vôd a špecifikácie a štandardizované metódy monitorovania a posudzovania a ktorým sa zrušuje rozhodnutie 2010/477/EÚ (Ú. v. EÚ L 125, 18.5.2017, s. 43).

⁽¹⁷⁹⁾ V rozhodnutí sa pre každý deskriptor ustanovuje, ako sa má pre jednotlivé oblasti, biotopy alebo populácie vyjadriť rozsah, v akom bol dosiahnutý dobrý environmentálny stav. Pozri metodické normy stanovené v prílohe k rozhodnutiu.

⁽¹⁸⁰⁾ V článku 2 bode 4 rozhodnutia (EÚ) 2017/848 sa vymedzujú ako „základné prvky ekosystému, predovšetkým biologické prvky (druhy, biotopy a ich komunity), alebo aspekty tlakov na morské prostredie (biologické, fyzikálne, látky, odpad a energia), ktoré sa posudzujú v rámci každého kritéria“.

⁽¹⁸¹⁾ „Prahová hodnota“ sa vymedzuje v článku 2 bode 5 rozhodnutia (EÚ) 2017/848 ako „hodnota alebo rozsah hodnôt, ktoré umožňujú posúdiť kvalitu dosiahnutú pre každé kritérium, čím prispievajú k posúdeniu miery dosiahnutia dobrého environmentálneho stavu“.

⁽¹⁸²⁾ Pozri článok 4 rozhodnutia (EÚ) 2017/848. Prahové hodnoty sa majú vypracovať na úrovni Únie alebo na regionálnej alebo subregionálnej úrovni. Doteraz neboli stanovené prahové hodnoty pre všetky kritériá, ale už sa vypracúvajú. Príkladom môže byť počet určitých položiek odpadu na meter štvorcový. V prípade kontaminantov je prahovou hodnotou environmentálna norma kvality stanovená podľa rámcovej smernice o vode, ak existuje.

⁽¹⁸³⁾ V článku 4 ods. 1 písm. c) rozhodnutia (EÚ) 2017/848 sa stanovuje, že prahové hodnoty v prípade potreby rozlišujú úroveň kvality, ktorá odráža význam nepriaznivého vplyvu pre kritérium, a stanovujú sa vo vzťahu k referenčnému stavu. V tejto súvislosti sa v odôvodnení 13 rozhodnutia okrem iného uvádza, že: „V prípadoch, kedy je to vhodné, by prahové hodnoty mali zodpovedať úrovni kvality, ktorá odzrkadľuje význam nepriaznivého účinku pre dané kritérium a mali by byť stanovené vo vzťahu k referenčnému stavu.“ Treba poznamenať, že termín „nepriaznivý vplyv“ sa v rozhodnutí (EÚ) 2017/848 používa nezávisle od výrazu „škoda, ktorá má závažné nepriaznivé účinky“ vo vymedzení pojmu „škoda na vode“.

⁽¹⁸⁴⁾ Pozri odôvodnenia 14 a 15 rozhodnutia (EÚ) 2017/848. Konštatuje sa, že v súlade s článkom 1 ods. 3 rámcovej smernice o morskej stratégii musí celkový tlak ľudských činností zostať v rámci úrovni zlučiteľných s dosiahnutím dobrého environmentálneho stavu tak, aby sa zabezpečilo, že schopnosť morských ekosystémov reagovať na zmeny spôsobené človekom nie je ohrozená, a že to môže mať prípadne za následok, že prahové hodnoty pre určité tlaky a ich vplyvy na životné prostredie nie sú nutne dosiahnuté vo všetkých oblastiach morských vôd členských štátov, za predpokladu, že to neohrozí dosiahnutie cieľov rámcovej smernice o morskej stratégii, a zároveň sa umožní udržateľné využívanie morských zdrojov a služieb súvisiacich s morom.

⁽¹⁸⁵⁾ Stanovujú sa v prílohe III k rámcovej smernici o morskej stratégii.

⁽¹⁸⁶⁾ Vzájomné vzťahy týchto rôznych aspektov určovania dobrého environmentálneho stavu sú vysvetlené v pracovnom dokumente útvarov Komisie. Pozri SWD(2020) 62, *Background document for the Marine Strategy Framework Directive on the determination of good environmental status and its links to assessments and the setting of environmental targets* (Podkladový dokument pre rámcovú smernicu o morskej stratégii o určení dobrého environmentálneho stavu a jeho prepojení s posúdeniami a so stanovením environmentálnych cieľov).

191. Všetky uvedené skutočnosti vytvárajú kontext na posúdenie škody na morských vodách podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti.
192. V porovnaní s posúdeniami podľa rámcovej smernice o morskej stratégii si posúdenie škody na morských vodách podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti vyžaduje špecifickejší postup, čo vyplýva z potreby stanoviť základný stav oblasti morských vôd zasiahnutých škodlivou udalosťou, ako aj zmeny environmentálneho stavu oblastí dotknutých morských vôd a akékoľvek zhoršenie služieb poskytovaných touto oblasťou. Vzhľadom na túto skutočnosť sa posúdenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii zaoberajú environmentálnym stavom širších morských vôd, v ktorých sa nachádzajú morské vody zasiahnuté škodou. V posúdeniach podľa rámcovej smernice o morskej stratégii by sa teda mali poskytovať informácie relevantné pre odhadnutie základného stavu. Posúdenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii a kritériá a metodické normy, ktorých využitie sa v rámcovej smernici o morskej stratégii pri určovaní vlastností dobrého environmentálneho stavu vyžaduje, okrem toho uľahčujú posúdenie nepriaznivých zmien a zhoršení podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti. Je to z toho dôvodu, že umožňujú hlbšie pochopenie základných prvkov environmentálneho stavu, ktoré sú pre takéto posúdenie relevantné, ako aj hlbšie pochopenie zmien a zhoršení, na ktorých bude pravdepodobne záležať.
193. Posúdenie individuálnej škodlivej udalosti v morských vodách by teda malo vychádzať z vymedzenia pojmu „dobrý environmentálny stav“ v článku 3 bode 5 rámcovej smernice o morskej stratégii, uvedených kvalitatívnych deskriptorov na určenie dobrého environmentálneho stavu, kritérií a metodických noriem na určenie dobrého environmentálneho stavu podľa rozhodnutia (EÚ) 2017/848 a vlastností dobrého environmentálneho stavu určených členskými štátmi podľa článku 9 ods. 1 rámcovej smernice o morskej stratégii a aktualizovaných podľa článku 17 uvedenej smernice. Posúdenie podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti by malo takisto vychádzať z orientačných zoznamov vlastností, tlakov a vplyvov v rámcovej smernici o morskej stratégii.
194. Pokiaľ ide o „environmentálny stav“, sú pri odhade základného stavu a meraní nepriaznivej zmeny alebo zhoršenia prírodných služieb potenciálne relevantné všetky kvalitatívne deskriptory na určenie dobrého environmentálneho stavu. V prípadoch, v ktorých sú relevantné kvalitatívne deskriptory, mali by sa zohľadniť aspekty uvedené v predchádzajúcich bodoch, t. j. kritériá, metodické normy, stanovené vlastnosti dobrého environmentálneho stavu a orientačný zoznam vlastností, tlakov a vplyvov.
195. Škodu bude možno potrebné určiť na základe viac ako jedného kvalitatívneho deskriptora⁽¹⁸⁷⁾. Na druhej strane bude na účel stanovenia škody na morských vodách stačiť, ak na nepriaznivý účinok poukáže len jeden z kvalitatívnych deskriptorov v oblasti škody.
196. Je pravdepodobné, že nie všetky deskriptory budú v praxi pre posúdenie prípadu škody na morských vodách podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti rovnako relevantné. S ohľadom na pracovné činnosti v prílohe III k smernici o environmentálnej zodpovednosti a na škodlivé faktory, ktoré môžu pravdepodobne súvisieť so škodlivými udalosťami spojenými s týmito činnosťami, relevantnejšie než iné deskriptory budú pravdepodobne deskriptory uvedené v rámcu 15 pod číslami 1, 5, 8, 10 a 11.

Určenie závažných nepriaznivých účinkov

197. Rozsah posúdenia, ako aj určenia závažných nepriaznivých účinkov na morské vody podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti je potrebné odlišiť od rozsahu posúdenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii. Smernica o environmentálnej zodpovednosti sa z hľadiska obsahu opiera o rámcovú smernicu o morskej stratégii a obe smernice používajú určité spoločné termíny a pojmy a sledujú porovnateľné ciele. V článku 1 ods. 2 písm. a) rámcovej smernice o morskej stratégii sa napríklad stanovuje, že morské stratégie sa vypracujú a vykonajú s cieľom chrániť a zachovávať morské prostredie, zabraňovať jeho znečisťovaniu, alebo ak je to možné, obnovovať morské ekosystémy v oblastiach, v ktorých boli vystavené nepriaznivým vplyvom. Rozsah, v ktorom sa predpokladá zásah podľa jednej alebo druhej smernice, však nie je rovnaký. Aby bolo možné zmysluplne zmerať závažné účinky škodlivej udalosti vzhľadom na základný stav, a tak prispieť k dosiahnutiu cieľov smernice o environmentálnej zodpovednosti, je najmä potrebné zúžiť rozsah posúdenia a určenia účinkov podľa tejto smernice.

⁽¹⁸⁷⁾ Pozri aj článok 8 ods. 1 písm. b) bod ii) rámcovej smernice o morskej stratégii.

198. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa má závažnosť nepriaznivých účinkov na stav morského prostredia určiť na základe základného stavu a príslušných merateľných údajov o nepriaznivých zmenách a súvisiacich zhoršeniach. Na účely nápravných opatrení budú nepriaznivé zmeny závažné, ak v prípade oblasti alebo oblastí dotknutých morských vôd povedú k merateľnej trvalej alebo dočasnej strate vzhľadom na stav kvalitatívneho deskriptora v spojení s orientačným zoznam vlastností, tlakov a vplyvov, pričom sa zohľadnia „prvky kritérií“ a „prahová hodnota“ v zmysle rámcovej smernice o morskej stratégii, z ktorých je zrejmé, že oblasť dotknutej morskej vody už nezodpovedá environmentálnemu stavu, ktorý by sa na túto oblasť vzťahoval predtým, ako došlo k nepriaznivej zmene. Kvalitatívnym deskriptorom by bola napríklad koncentrácia uhlíkovodíkov uniknutých do oblasti morských vôd v dôsledku nehody na ropnom vrte na mori, ktorá by mala nepriaznivý účinok na prirodzený biotop v oblasti dotknutých vôd. Tento príklad vzťahuje aj na merateľný rozdiel medzi časom, keď došlo k vzniku nepriaznivých účinkov, a časom, keď sa v prípade dotknutého kvalitatívneho deskriptora obnoví základný stav.
199. Na to, aby sa nepriaznivé účinky považovali za závažné podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti, nie je a *fortiori* nevyhnutné, aby ich výsledkom bola zmena environmentálneho stavu na účely rámcovej smernice o morskej stratégii – hoci zmena z dobrého environmentálneho stavu na environmentálny stav, ktorý nie je dobrý, by bola príkladom závažného nepriaznivého účinku. Okrem toho morské vody nemusia byť podľa posúdenia v zmysle rámcovej smernice o morskej stratégii v dobrom environmentálnom stave: toto posúdenie môže skutočne preukázať, že už v čase, keď nastala škodlivá udalosť, boli v stave, ktorý nebol dobrý. Ďalšie zhoršenie tohto stavu sa na účel smernice o environmentálnej zodpovednosti takisto dá považovať za závažný nepriaznivý účinok.
200. Pri akomkoľvek posúdení a určení závažných nepriaznivých účinkov podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti sa musí napokon zohľadniť, či má škodlivá udalosť vplyv na chránené morské oblasti. Dôvodom je, že na chránené morské oblasti sa vzťahujú prísnejšie požiadavky na zachovanie biodiverzity než na iné morské vody.

7. „ŠKODA NA ZEMI“

201. Vymedzenie pojmu „škoda na zemi“ je priamočiarejšie než vymedzenie pojmov „škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“ a „škoda na vode“. Na rozdiel od nich toto vymedzenie neobsahuje žiadne výslovné odkazy na iné právne predpisy Únie v oblasti životného prostredia, žiadne krížové odkazy na ďalšie vymedzenia týkajúce sa jeho materiálneho rozsahu a žiadne osobitné vylúčenia vo vzťahu k iným právnym predpisom. V záujme dosiahnutia jednotného chápania preto treba zväziť menej prvkov.
202. Vymedzenie pojmu sa obmedzuje na „závažné riziko nepriaznivých účinkov na zdravie ľudí“. Je potrebné pripomenúť, že niektoré členské štáty používajú širšie vymedzenie pojmu zahŕňajúce napríklad riziko pre životné prostredie alebo riziko narušenia limitných hodnôt v prípade niektorých znečisťujúcich látok. V takýchto prípadoch môžu dotknuté členské štáty zachovať prísnejšie právne predpisy v oblasti ochrany pôdy, pričom však, pokiaľ ide o škodu na zemi, musia takisto prinajmenšom spĺňať požiadavky smernice.

Materiálny a geografický rozsah pojmu „zem“

203. V smernici sa neuvádza žiadne vymedzenie pojmu „zem“. Formulácia „do zeme, na zem alebo pod zemský povrch“, na ktorú sa odkazuje vo vymedzení pojmu „škoda na zemi“, však znamená, že do rozsahu vymedzenia nepatrí len povrch zeme, ale aj na zem pod povrchom. Do tohto vymedzenia sa preto zahŕňa aj pôda. Potvrďuje to aj odkaz na pôdu v bode 2 prvom odseku prílohy II, v ktorom sa rieši náprava škody na zemi.
204. Jeden potenciálne relevantný rozdiel sa týka vymedzenia pojmu „podzemná voda“ uvedeného v rámcu 10. Kontaminácia zeme a znečistenie podzemnej vody sa môžu často prekrývať a škodlivá udalosť môže mať za následok škodu na zemi a súčasne aj škodu na vode.

205. Všetky termíny smernice, v ktorých sa špecifikuje, čo sa myslí pod chránenými druhmi, prirodzenými biotopmi a vodami, zahŕňajú geografické kvalifikácie, ktoré majú vplyv na geografické uplatnenie „škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“ a „škody na vode“. Na rozdiel od toho sa pri pojme „zem“ nezohľadňujú žiadne podkategórie. Vymedzenie pojmu sa tak vzťahuje na všetku zem na území členských štátov.

Referenčný pojem pre nepriaznivé účinky

206. Referenčným pojmom pre škodu na zemi je zdravie ľudí (a nie škoda na životnom prostredí, pozri však bod 202). K nepriaznivým účinkom dochádza len vtedy, ak kontaminácia pôdy môže poškodiť zdravie ľudí.
207. „Zdravie ľudí“ sa v smernici nevymedzuje. Z kontextu však vyplýva, že sa vzťahuje na telesné blaho ľudí, pokiaľ toto blaho môže byť narušené v dôsledku vystavenia kontaminantom obsiahnutým vo vymedzení. K týmto kontaminantom patria toxíny a patogény.

Posúdenie závažnosti

Okolnosti

208. Odkaz na „kontamináciu zeme“ naznačuje rozdiel medzi týmto vymedzením pojmu a vymedzeniami pojmov „škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch“ a „škoda na vode“. Tento odkaz obmedzuje možný rozsah škodlivých faktorov, v dôsledku ktorých vzniká zodpovednosť za škodu na zemi. Pokiaľ ide o ostatné formy škody na prírodných zdrojoch, podobné obmedzenie neexistuje.
209. „Kontaminácia zeme“ nie je výslovne vymedzená, ale vo vymedzení pojmu „škoda na zemi“ sa spája s „priamym alebo nepriamym zavedením látok, prípravkov, organizmov alebo mikroorganizmov do zeme, na zem alebo pod zemský povrch“.
210. V bode 2 prílohy II sa odkazuje na „kontaminanty“. Z tejto skutočnosti, z použitia samotného pojmu „kontaminácia“, a zo súvisu so zdravím ľudí vyplýva, že aby vznikla škoda na zemi, musí existovať nielen prítomnosť „látok, prípravkov, organizmov a mikroorganizmov“, ktoré majú prirodzené vlastnosti, ktoré môžu byť priamo alebo nepriamo nebezpečné, ale musí existovať aj závažné riziko pre zdravie ľudí. Závažnosť rizika sa posudzuje na základe známych rizík a úrovne vystavenia osôb určitým kontaminantom. Pri zohľadnení zoznamu pracovných činností v prílohe III k smernici môžu byť potenciálne relevantné tieto látky, prípravky, organizmy a mikroorganizmy:
- látky prirodzene sa vyskytujúce v prírode, ako sú ťažké kovy a živiny,
 - látky prirodzene sa vyskytujúce v prírode, ktoré však mohli prejsť určitou formou spracovania, ako je to v prípade ropných výrobkov,
 - látky a prípravky vyrobené výlučne človekom, ako sú vyrobené chemické látky,
 - organizmy alebo mikroorganizmy prirodzene sa vyskytujúce v prírode vrátane humánnych patogénov, ako je baktéria salmonela alebo *E. coli*,
 - geneticky modifikované organizmy.
211. Povahy pracovných činností stanovených v prílohe III môže pomôcť pri pochopení okolností, za ktorých môže dôjsť ku kontaminácii pôdy. Z indikatívneho súboru príkladov týchto činností vyplýva, že ku kontaminácii môže dôjsť počas banskej ťažby alebo ťažby, spracovania alebo výroby, živočíšnej výroby, používania pesticídov, prepravy odpadu a chemických látok a spracovania odpadu. Ku kontaminácii môže dôjsť po tom, ako pracovná činnosť prešla z ekonomickej alebo aktívnej fázy do fázy následnej starostlivosti. Regulačné požiadavky týkajúce sa riadenia skládok a zariadení na spracovanie banského odpadu sa napríklad vzťahujú aj na stav po ich zatvorení.

212. Pokiaľ ide o spôsob, akým dochádza k vzniku kontaminácie, uvedenie „zavedenia... do zeme, na zem alebo pod zemský povrch“ poukazuje na širokú škálu možností vrátane týchto:
- ku kontaminácii môže dôjsť z látok nachádzajúcich sa na mieste. Môže sa to stať v prípade, keď sa v dôsledku banskej ťažby alebo ťažobnej činnosti dostanú na zemský povrch ťažké kovy nájdené pod povrchom a ponechajú sa tam ležať spôsobom, ktorý nie je bezpečný,
 - kontaminácia môže vzniknúť v dôsledku jednorazovej nehody alebo havárie, spojenej napríklad s miestnou prepravou nebezpečných látok v potrubiach alebo cestnou prepravou nebezpečného tovaru alebo znečisťujúcich látok ⁽¹⁸⁸⁾,
 - ku kontaminácii môže dôjsť v dôsledku pretrvávajúcej známej alebo neznámej príčiny (napríklad prasknuté potrubie, z ktorého naďalej unikajú nebezpečné látky).
213. Okolnosti, za ktorých dochádza k vzniku škody na zemi, môžu viesť k tomu, že prevádzkovatelia si musia plniť súbežné povinnosti s cieľom predchádzať a naprávať nepriaznivé účinky podľa iných právnych predpisov Únie a že musia informovať príslušné orgány. Obzvlášť relevantné sú pritom ustanovenia smernice o priemyselných emisiách ⁽¹⁸⁹⁾. Je však dôležité zaistiť, aby sa na takéto súbežné povinnosti nenazeralo ako na náhradu povinností podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti, keďže z hľadiska rozsahu, účelu a výsledkov nemusia byť identické.

Zameranie a vykonanie posúdenia

214. Posúdenie závažnosti škody na zemi sa týka rizika nepriaznivých vplyvov na zdravie ľudí. Ide o posúdenie toho, či je toto riziko závažné.
215. Zatiaľ čo vymedzenie pojmu „škoda na zemi“ samo osebe neuvádza spôsob, akým sa má riziko posudzovať, v bode 2 prílohy II k smernici, ktorý sa týka odstránenia škôd na zemi, sa jasne určuje, na čo sa musí v situáciách, keď už došlo ku kontaminácii zeme, posúdenie rizika vzťahovať.

Rámček 16: Text bodu 2 prílohy II k smernici, ktorý sa týka odstránenia škody na zemi.

„Prijmú sa potrebné opatrenia aspoň na zabezpečenie, aby sa príslušné znečisťujúce látky odstránili, kontrolovali, zabránilo sa ich šíreniu alebo sa znížilo ich množstvo tak, aby kontaminovaná zem, berúc do úvahy jej súčasné použitie alebo jej budúce použitie schválené v čase, kedy ku škode došlo, už nepredstavovala žiadne závažné riziko nepriaznivého účinku na zdravie ľudí. Existencia takýchto rizík sa posudzuje pomocou postupov hodnotenia rizika berúc do úvahy charakteristiku a funkciu pôdy, typ a koncentráciu škodlivých látok, prípravkov, organizmov alebo mikroorganizmov, ich riziko a možnosť rozptýlenia. Použitie sa zisťuje na základe predpisov o využívaní územia alebo prípadne iných príslušných predpisov platných v čase, kedy ku škode došlo.

Ak sa využitie zeme zmení, prijmú sa všetky potrebné opatrenia na predchádzanie akýmkoľvek nepriaznivým účinkom na zdravie ľudí.

Ak predpisy o využívaní územia alebo iné príslušné predpisy chýbajú, charakter príslušnej oblasti, kde došlo ku škode, rozhodne o použití konkrétneho územia, berúc do úvahy jeho predpokladaný vývoj.

Zváži sa možnosť prirodzenej regenerácie, to je možnosť, kedy nedôjde k žiadnemu priamemu zásahu zo strany ľudí do procesu obnovy.“

216. Vymedzenie pojmu „základný stav“ sa síce vzťahuje na všetky prírodné zdroje a ich služby, no pri posudzovaní závažnosti rizika pre zdravie ľudí pomáha len v obmedzenej miere. Keď existuje bezprostredná hrozba vzniku škody na zemi, ale ešte nedošlo ku kontaminácii zeme, základný stav môže byť relevantný na účely merania rizík pre zdravie ľudí, ktoré by mohli vzniknúť bez prijatia preventívnych opatrení. Keď je už kontaminácia v procese vzniku, základný stav môže byť podobne relevantný na účely merania rizík pre zdravie ľudí, ktoré by mohli vzniknúť, ak by

⁽¹⁸⁸⁾ Pozri prílohu bod 7 písm. a) prílohy III a bod 8 prílohy III.

⁽¹⁸⁹⁾ Napríklad: v článku 7 smernice o priemyselných emisiách sa od prevádzkovateľov vyžaduje, aby informovali príslušné orgány o mimoriadnych udalostiach alebo haváriách a aby prijali preventívne opatrenia; v článku 8 tej istej smernice sa od prevádzkovateľov vyžaduje, aby informovali orgány o nedodržiavaní predpisov a aby prijali preventívne opatrenia a zároveň zabezpečili možné prerušenie prevádzkovej činnosti.

sa faktory spôsobujúce kontamináciu okamžite riešili. Pokiaľ však ide o odstránenie škôd na zemi, účelom smernice je odstrániť akékoľvek závažné riziko pre zdravie ľudí, a nie obnoviť zem do stavu, v ktorom bola pred kontamináciou. S cieľom riešiť riziko pre zdravie ľudí môže takáto obnova samozrejme byť v niektorých situáciách vhodná alebo nevyhnutná. Kontaminanty sa môžu odstrániť, kontrolovať, môže sa zabrániť ich šíreniu alebo sa zníži ich množstvo, a to vďaka technikám, ako je hĺbenie, ošetrovanie pôdy *in situ* alebo *ex situ* alebo bioremediácia, či kontrolné opatrenia a opatrenia na zabránenie šíreniu, ako je prekrytie, výstavba bariér alebo oplatenia. Treba poznamenať, že v smernici o priemyselných emisiách sa od prevádzkovateľov zariadení s povolením vyžaduje, aby vypracovali východiskovú správu⁽¹⁹⁰⁾. Východisková správa môže okrem úlohy podľa smernice o priemyselných emisiách poskytnúť cenné informácie na účely riešenia škody na zemi podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti.

217. Ako sa uvádza v bode 2 prílohy II k smernici, rozhodujúci význam má súčasné alebo schválené budúce využitie dotknutej pôdy v čase škody, keďže sa tým ovplyvní pravdepodobné vystavenie osôb príslušným kontaminantom. Časový rozmer je dôležitý. Škoda na zemi sa napríklad môže týkať pôdy, ktorú ľudia v súčasnosti nevyužívajú na bývanie, ale je na tento účel schválená do budúcnosti. Schválené budúce využitie pôdy sa musí v posúdení závažnosti zohľadniť. V bode 2 prílohy II sa uvádza, že použitie sa má stanoviť na základe platných predpisov o využívaní pôdy alebo iných právnych predpisov, ak existujú.
218. Je dôležité upozorniť na odkaz na zmenu využitia pôdy v bode 2 druhom odseku prílohy II. V tomto prípade časová viazanosť nie je daná. Odkaz je relevantný aj po vykonaní počiatočného posúdenia rizík. Je napríklad možné, že v čase posúdenia rizík vedie súčasné a schválené budúce využitie pôdy len k obmedzenému vystaveniu osôb príslušným kontaminantom, ale ak sa o nejaký čas využitie pôdy zmení, môže sa tým zvýšiť úroveň vystavenia osôb kontaminantom, a teda aj riziko pre zdravie ľudí. Bývalá priemyselná pôda, ktorá už bola predtým kontaminovaná v dôsledku pracovnej činnosti podľa prílohy III, môže byť napríklad schválená na bytovú výstavbu. Za takýchto okolností sú členské štáty povinné pri rozhodovaní o zmene využitia pôdy zohľadniť akékoľvek nepriaznivé účinky vyplývajúce z kontaminácie s cieľom predísť zvýšeniu vystavenia kontaminantom a riziku pre zdravie ľudí. Nedá sa preto vylúčiť aktualizácia posúdenia rizika v súvislosti s potrebnými nápravnými opatreniami⁽¹⁹¹⁾. Malo by sa to oznámiť orgánom, ktoré majú právomoc schvaľovať zmeny vo využívaní kontaminovanej pôdy.
219. V bode 2 prílohy II sa odkazuje na použitie postupov posúdenia rizík a na niekoľko faktorov, ktoré sa musia zohľadniť, pokiaľ ide o *prítomnosť* rizika:
- *Vlastnosti a funkcia pôdy*. Vlastnosti pôdy môžu mať vplyv na riziko. V prípade poréznych pôd je napríklad pravdepodobnejšie, že prenesú patogény prítomné v odpadových vodách do podzemných alebo povrchových vôd. Pôda môže vykonávať relevantné funkcie, alebo byť určená na to, aby takéto funkcie vykonávala. V prípade individuálneho vhodného systému na spracovanie odpadových vôd môže byť pôda napríklad určená na čistenie odpadových vôd – t. j. zneškodňovanie kontaminantov, ktoré vody obsahujú – a to skôr, ako sa dostanú do vodného útvaru. V prípade skládky alebo iného miesta na likvidáciu odpadov môže povrchová pôda slúžiť na zapečatenie odpadových materiálov pod pôdou a na zníženie rizika ich šírenia.
 - *Typ a koncentrácia škodlivých látok, prípravkov, organizmov alebo mikroorganizmov*. V tomto prípade ide o špecifické kontaminanty prítomné v kontaminovanej pôde. Je nevyhnutné vedieť nielen to, o aké kontaminanty ide, ale takisto aj poznať ich osobitné riziká. Riziko toxicity spojené s ťažkými kovmi bude úplne iné ako riziko infekčného ochorenia spojeného s patogénom. Okrem toho sa riziko musí zväziť z hľadiska možných rôznych spôsobov vystavenia – napríklad kontaktom s pokožkou, požitím pri kontakte z ruky do úst, či požitím kontaminovaného jedla alebo vody. V prípade potravín a vody sa na posúdenie rizík môžu využiť platné normy – napríklad záväzné normy pitnej vody v smernici o pitnej vode⁽¹⁹²⁾. Okrem toho neexistujú žiadne vylúčené kategórie osôb: musí sa zväziť vystavenie pracovníkov na kontaminovanej pôde, susedov a členov širokej verejnosti.

⁽¹⁹⁰⁾ Článok 22 smernice o priemyselných emisiách. Komisia vypracovala usmernenie o príprave východiskovej správy. Pozri usmernenie Európskej komisie k východiskovým správam podľa článku 22 ods. 2 smernice 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách, 2014/C 136/03.

⁽¹⁹¹⁾ Článok 6 ods. 1 písm. b) smernice.

⁽¹⁹²⁾ Smernica Rady 98/83/ES z 3. novembra 1998o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (Ú. v ES L 330, 5.12.1998, s. 32).

— *Riziká a možnosť ich rozptýlenia.* K rozptýleniu môže dôjsť cez samotnú pôdu, napríklad keď sa kontaminanty dostávajú do potravinového reťazca v dôsledku pestovania plodín alebo chovania hospodárskych zvierat na kontaminovanej pôde. K rozptýleniu môže dôjsť aj cez inú zložku životného prostredia, t. j. ovzdušie alebo vodu. Takýto prípad môže nastať napríklad v situácii, keď toxický prach odfúknutý z kontaminovanej pôdy prechádza ovzduším a ukladá sa na susedných ľudských obydliach alebo na poľnohospodárskej pôde (čím sa znovu vytvára možnosť vystavenia ľudí kontaminantom v rámci potravinového reťazca). Bude to napríklad aj v prípade, keď patogény prítomné v systéme spracovania odpadových vôd prechádzajú cez pôdu do podzemnej vody a dostanú sa do studne, ktorá sa používa na čerpanie vody na ľudskú spotrebu.

220. V usmerneniach UNEP pre správu lokalít kontaminovaných ortuťou ⁽¹⁹³⁾ sa uvádza, ako sa môžu využiť posúdenia rizík v prípade jednej znečisťujúcej látky, ako sa vo všeobecnosti posúdenia rizík vykonávajú a ako sa prijímajú rozhodnutia ⁽¹⁹⁴⁾. Rôzne členské štáty využívajú na posudzovanie rizík vlastné hodnoty a postupy, metodiky a modely v oblasti monitorovania pôdy ⁽¹⁹⁵⁾, ktoré sa navzájom odlišujú, a to v dôsledku geografických, sociokultúrnych, regulačných, politických alebo vedeckých rozdielov ⁽¹⁹⁶⁾.

Určenie závažnosti

221. Určenie závažnosti sa zameriava na riziko pre zdravie ľudí, ktoré predstavuje kontaminovaná pôda – alebo na účely preventívnych opatrení a opatrení na okamžité zvládanie škodlivých faktorov, na riziko, ktoré predstavuje pôda, ktorej hrozí kontaminácia alebo zvýšená kontaminácia.

222. Na účely preventívnych opatrení a opatrení na okamžité zvládnutie škodlivých faktorov bude riziko nepriaznivých účinkov na zdravie ľudí závažné, ak pri zohľadnení súčasného alebo schváleného budúceho využitia pôdy existuje akákoľvek odôvodnená pochybnosť, pokiaľ ide o absenciu merateľnej možnosti, že bezprostredná hrozba alebo škodlivé faktory môžu spôsobiť priame alebo nepriame vystavenie ľudí kontaminantom do takej miery, že je to škodlivé pre ich zdravie.

223. Obdobne, na účel nápravných opatrení bude riziko nepriaznivých účinkov na zdravie ľudí závažné, ak pri zohľadnení súčasného alebo schváleného budúceho využitia pôdy existuje akákoľvek odôvodnená pochybnosť, pokiaľ ide o absenciu merateľnej možnosti toho, že sa látky, prípravky, organizmy alebo mikroorganizmy priamo dostanú do zeme, na zem alebo pod zemský povrch, a tak spôsobia priame alebo nepriame vystavenie ľudí týmto kontaminantom do takej miery, ktorá je škodlivá pre zdravie ľudí.

⁽¹⁹³⁾ UNEP/MC/COP.3/8/Rev.1.

⁽¹⁹⁴⁾ Posúdenie rizika sa môže použiť na vymedzenie cieľov nápravy alebo riadenia takejto lokality, a to napríklad:

- dosiahnuť maximálne prijateľné limity stanovené vnútroštátnymi alebo miestnymi právnymi predpismi alebo príslušnými orgánmi alebo
- dosiahnuť špecifické limity založené na riziku stanovené pre lokalitu na základe posúdenia. S cieľom podporiť odôvodnené prijímanie rozhodnutí na základe rizík a udržateľné riadenie rizík by sa za primárny nástroj na určenie potreby opatrení v oblasti riadenia rizík mohlo považovať posúdenie konkrétnej lokality, ktoré vychádza z dobre vymedzeného koncepčného modelu lokality (Conceptual Site Model – CSM; t. j. postupnosť zdroj – expozičná cesta – receptor) a ktoré zohľadňuje stav miestnej lokality a požadované hodnoty.

Posúdenia rizika sa vo všeobecnosti uskutočňujú v štyroch jasne vymedzených etapách so špecifickými cieľmi na identifikovanie nebezpečenstva, dávok a vzťahov medzi rizikami, ako aj na meranie rozsahu vystavenia kontaminantom na určenie úrovne rizika a odhadovaného vplyvu na vystavené receptory:

- identifikácia a charakterizácia rozsahu (napr. rozsah kontaminácie, blízkosť k obyvateľstvu, vzdialenosť od podzemných vôd, blízkosť povrchových vôd alebo citlivých biotopov): Posúdenie rizika sa môže zamerať na účinky kontaminantov na zdravie ľudí, suchozemské zvieratá a vodnú biotu. Prioritou bude často zdravie ľudí. Rozsah posúdenia rizika sa určuje potrebami konkrétnej lokality;
- analýza úrovne nebezpečnosti a toxicity: O niektorých kontaminantoch sa dobre vie, že sú nebezpečné, a o ich účinkoch sú k dispozícii rozsiahle vedecké informácie;
- analýza vystavenia kontaminantom: Cieľom je odhadnúť mieru kontaktu identifikovaných kontaminantov s ľuďmi alebo prostredím. Analýza vychádza z opisu reálnych a možných scenárov vystavenia, ako aj z charakterizácie povahy a rozsahu kontaminácie. Môže to zahŕňať meranie vystavenia kontaminantom, ako je testovanie vodných zdrojov, miestne pestovaných potravín, morských plodov a ľudských vlasov a moču. Merania úrovne kontaminantov v sedimentoch a rybách a ďalšej biote môžu identifikovať potenciálne ekologické účinky;
- analýza rizík: Výsledky predchádzajúcich etáp sú skombinované s cieľom objektívne odhadnúť možnosť nepriaznivých účinkov na chránené prvky za osobitných podmienok lokality.

Po posúdení kontaminovanej lokality sa prijímajú rozhodnutia o najvhodnejších prostriedkoch riadenia rizík, ktoré z lokality vyplývajú. Takéto rozhodnutia sa môžu prijímať na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni alebo za určitých okolností majiteľmi pôdy alebo inými subjektmi. Ciele riadenia rizík by sa mali dohodnúť pred vykonaním opatrení a mali by byť v súlade s cieľom chrániť zdravie ľudí a životné prostredie pred antropogénnymi emisiami a uvoľňovaním kontaminantov. Požiadavky na riadenie kontaminovaného pozemku sa môžu stanoviť vo vnútroštátnych alebo miestnych právnych predpisoch a politikách.

⁽¹⁹⁵⁾ Pozri napríklad model S-Risk používaný vo Flámsku: www.s-risk.be.

⁽¹⁹⁶⁾ JRC (2007). *Derivation methods of soil screening values in Europe. A review and evaluation of national procedures towards harmonization* (Metódy na odvodzovanie hodnôt monitorovania pôdy v Európe. Preskúmanie a hodnotenie vnútroštátnych postupov smerom k harmonizácii): https://esdac.jrc.ec.europa.eu/ESDB_Archive/eusoils_docs/other/EUR22805.pdf.

224. Určenie závažnosti nepredpokladá, že sa riziko už prejavilo v skutočnej škode. Na to, aby sa uplatnilo vymedzenie pojmu škoda na zemi, sa nemusí preukázať skutočné poškodenie zdravia ľudí; rovnako nie je potrebné preukázať, že sa riziko už po rozptýlení prejavilo v kontaminácii inej zložky životného prostredia, napríklad vody. Ak teda individuálny systém čistenia odpadových vôd predstavuje z dôvodu chybnjej konštrukcie, umiestnenia alebo prevádzky merateľné riziko toho, že sa ľudské patogény dostanú cez pôdu do už kontaminovaného zdroja pitnej vody, vymedzenie pojmu škoda na zemi sa bude uplatňovať bez toho, aby bolo potrebné dokázať, že chybný systém čistenia je skutočnou príčinou znečistenia studne.

8. ZÁVERY

225. Tieto usmernenia sa venujú celej škále nepriaznivých účinkov zahrnutých vo vymedzení environmentálnej škody. Vzhľadom na celú paletu týchto účinkov v kombinácii s pracovnými činnosťami a škodlivými faktormi, ktoré môžu byť s nepriaznivými účinkami prepojené, budú príslušné orgány s cieľom posúdiť závažnosť nepriaznivých účinkov musieť často využívať odborné znalosti vrátane posúdení odborníkmi. Keďže príslušné odborné znalosti sú rozptýlené medzi rôznymi správnymi orgánmi a znalostnými centrami (ako to často býva), je dôležitá účinná spolupráca medzi orgánmi.
226. V týchto usmerneniach sa okrem toho poukazuje na rozsah právnych, technických a vedeckých úvah, ktoré sa môžu uplatniť, keď príslušné orgány posudzujú závažnosť nepriaznivých účinkov alebo keď inak zabezpečujú plnenie povinností s cieľom predísť nepriaznivým účinkom, okamžite zvládnuť škodlivé faktory alebo prijať nápravné opatrenia. Medzi prostriedkami, ktorými môžu príslušné orgány a zainteresované strany riešiť príslušné problémy, je aj primeraná odborná príprava a výmena najlepších postupov. Komisia na pomoc členským štátom sprístupnila školiace materiály, ktoré bude pravidelne revidovať (https://ec.europa.eu/environment/legal/liability/eld_training.htm), a to aj v súvislosti s vývojom judikatúry Súdneho dvora (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/sk/). Komisia na ten istý účel podporila úsilie Európskej siete pre implementáciu a presadzovanie environmentálneho práva (sieť IMPEL) venované praktickým aspektom implementácie smernice (<https://www.impel.eu/projects/financial-provision-what-works-when/>).

PRÍLOHA

Zoznam rozhodnutí Súdneho dvora, ktoré sa uvádzajú v usmerneniach

- Vec C-157/89, *Komisia/Taliansko*, EU:C:1990:385
- Vec C-3/96, *Komisia/Holandsko*, EU:C:1998:238
- Vec C-392/96, *Komisia/Írsko*, EU:C:1999:431
- Vec C-374/98, *Komisia/Francúzsko*, EU:C:2000:670
- Vec C-494/01, *Komisia/Írsko*, EU:C:2005:250
- Vec C-209/02, *Komisia/Rakúsko*, EU:C:2004:61
- Vec C-378/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA a i.*, EU:C:2010:126
- Vec C-258/11, *Sweetman*, EU:C:2013:220
- Vec C-461/13 *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV/Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2015:433
- Vec C-534/13 *Fipa Group a i.*, EU:C:2015:140
- Vec C-104/15, *Komisia/Rumunsko*, EU:C:2016:581
- Vec C-529/15, *Folk*, EU:C:2017:419
- Vec C-129/16, *Túrkevei Tejtermelő Kft.*, EU:C:2017:547
- Vec C-411/17, *Inter-environnement Wallonie*, EU:C:2019:622
- Vec C-535/18, *IL a i./Land Nordrhein-Westfalen*, EU:C:2020:391
- Vec C-15/19, *AMA*, EU:C:2020:371
- Vec C-297/19, *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV*, EU:C:2020:533
- Vec C-477/19, *IE/Magistrat der Stadt Wien*, EU:C:2021:517
-